

IHMISELLE, JOLLE VÄKIVALLATTOMUUS JA VASTUU MAAILMASTA OVAT INTOHIMO.

YDIN

49. vuosikerta / 3 • 2015 / www.ydinlehti.fi / 9 euroa

TAITEEN VOIMA

Pirkko Saisiota huolettaa
Venäjän joukkopsykoosi ja
perussuomalaisten riveissä
piilevä rasismi.

Musiikki kaataa
aitoja kulttuurien
välillä

Kreikan kriisi
pakottaa Euroopan
muuttumaan

Johtajat hurmaavat
Latinalaisessa
Amerikassa

SISÄLLYS

4 Pääkirjoitus / **6** Tekijät / **7** Ytimekkäät / **11 ANNI LAHTINEN**
Miksi hallitus leikkaa rauhantyöstä? / **12 ILKKA LEHDONMÄKI**
Jos haluat rauhaa, valmistaudu rauhaan

YDINHETKI

14 ARJA ALHO Musiikilla vihaa vastaan / **20 EEVA KOSKINEN**
Afganistanin naisten toivo / **25 TARJA CRONBERG** Onko
Iranilla oikeus ydinaseisiin? / **29 MIKKO PYHÄLÄ** Latinalaisen
Amerikan kansanmiehet / **34 GUSTAV HÄGGLUND**
Pommittajat eivät voi turvata rauhaa / **36 HEIDI HÖÖK**
Kehitys lähtee ihmisistä / **40 TELLE VIRTANEN**
Tango painuu maan alle

YTIMESSÄ

46 MARY KALDOR Euroopan demokratian käännekohta
/ **53 PERTTI HAAPARANTA** Eliittien Eurooppa / **57 EERO**
SUORANTA Kiinan johto haluaa kuunnella kansaa –
riittääkö se? / **61 JUSSI PAKKASVIRTA** Kansakunta muuttaa
muotoaan / **66 KALEVI SUOMELA** Historia ei lopu

YDINKOKEMUS

74 VENLA TOIVONEN Venäjältä puhalttaa kylmä tuuli
/ **77 ARTO VILKKO** Rautalangan nousu ja uho / **80 SIMO**
ORTAMO Kielikiistoja ja kieroja politiikkoja / **82 AARNI**
TUOMINEN Näyttääkö Kreikan kriisi tietä? / **84 PERTTI**
JOENNIEMI Afganistan opettaa / **87 Kirja-arviot** / **91 Levyt**
/ **92 SIMO ORTAMO** Havannan yönmusta taivas / **93 TIINA**
ROSENBERG Fasismi nousee Pohjoismaissa / **96 OZAN YANAR**
Suomen on katsottava tulevaisuuteen
/ **98** Pala historiaa

NYT ON AIKA – RISE AGAINST

PÄÄMINISTERI **Juha Sipilä** on mukava mies. Olen ollut tilaisuudessa, jossa hän sai yleisön ulvomaan hulvattomalla tarinallaan. Sipilän valtti on hyvä itsetunto ja varmuus tekemisestään. Mutta ei hän mikään alkiolainen keskustalainen ole. Alkiolaisuus on tiivistettynä edistysuskoa yhdistettynä köyhän asian puolustamiseen. Sipilä on yritysjohtaja, jolla on konservatiiviset arvot.

Kokoomukselle on sopinut paremmin kuin hyvin käsitys julkisen talouden tehottomuudesta ja markkinoiden tehokkuudesta. Sipilä on perinteisessä mielessä enemmän oikeistolainen kuin keskustalainen. Siksi ei olekaan kummallista, että kokoomus on mukana kilpailukyloikkien askelmerkkien piirustamisessa.

Vaikka kaikki poliittiset puolueet ovat virallisesti ilmaisseet tukensa pohjoismaiselle hyvinvointivaltiolle, sen perusrakenteisiin on tuotu julkisiin hyödykkeisiin, palveluihin ja myös julkiseen tilaan kuulumattomia yksityisiä ja markkinaperusteisia vieraslajeja. Hyvä esimerkki on Helsingin kaupungin huumeneulojen jakelun kilpailuttaminen. Palvelu ilmeisesti nähdään teknisenä jakelutoimena, kun ydintä ovat luottamukselliset ja jatkuvat hoitosuhteet.

Oikeiston hegemoniassa vasemmisto on tyytynyt taistelemaan hallinnoimisen vallasta. Kuitenkin vain poliittisella ajattelulla, ohjelmalla, toiminnalla, puheella ja väittelyllä voi saavuttaa valtaa. Jos se puuttuu, puuttuu kaikki. Leijonat pitävät silloin makeiskorinsa ja muut korulauseensa **Aulikki Oksasta** mukaillen.

Perussuomalaiset puolestaan ovat arvoiltaan

ARJA ALHO päätoimittaja

hyvin konservatiivisia ja kansallismielisiä. Puoluesihtööri **Riikka Slunga-Poutsalo** ilmoitti olevansa perinteisten sukupuoliroolien kannattaja. Kuitenkin hän käy töissä eikä edes vaikene seurakunnassa. Perinteiden mukaista olisi sekin, että puolueen työmies **Matti Putkonen** ansaitsisi enemmän.

Kun vielä perussuomalaisen nuori sukupolvi jakaa fasisin tradition ajattelutavat,

poliittisen eliitin sukupolven vaihdos vahvistaa oikeistolaista käsitystä yöpartijavaltiosta, jossa valtiolle kuuluu lähinnä järjestyksen ja puolustuksen turvaaminen ja jossa säätelyä on purettu ja näin vapautettu tilaa markkinoille. Ainakin vallassa olevan.

PARADOKSI ON, että juuri tällainen ajattelu on tullut tiensä päähän. Talouden kasvun ja kehityksen takaaja on monimuotoinen ja tasa-arvoinen yhteiskunta. Markkinoiden tehokkuudesta saadaan enemmän irti säätelyllä, joka suojelee ihmistä ja ympäristöä ja jolla hillitään pääomamarkkinoiden kasvun ja eriarvoistumisen toisiaan vahvistavia vaikutuksia.

Niin **Mary Kaldor** kuin **Pertti Haaparanta** pakottavat meidät tajumaan, että nyt on aika: aika toimia eikä ajelehtia. Kysymykset euroalueesta ja kuripolitiikasta on ytimeltään kysymyksiä demokratiasta. Ellei demokratialla ole sijaa, ei ole sijaa poliittisille valinnoille. Kun ei ole sijaa poliittisille valinnoille, sivustakatsomisen yhteiskunnallisia seurauksia ei tiedä kukaan.

Euroopan unionia ei ole rakennettu kansa-

laisten katsomoksi, jossa seurataan voimattomana pankkiirien ja heitä hännystelevien poliitikkojen uhkapeliä. Nyt tarvitaan demokratian syvällistä sisäistämistä, liikettä sen tekemiseksi elinvoimaiseksi ja ihmisten tahdoksi.

Tiina Rosenberg kirjoittaa fasismin jalansijan vahvistumisesta pohjoismaissa. Kun emme ole mielestämme erityisen kansalliskiihkoisia, altistumme salakavalasti fasisistille ideoille ja arvoille. Tästä on hyvä esimerkki kesän poliittisen vellonnan väärin käytetyin sana: sananvapaus. Yksi jos toinenkin on vain käyttänyt sananvapauttaan.

Perustuslain suojaama sananvapaus ei kuitenkaan tarkoita, että saa sanoa mitä tahansa.

Ellei
demokratialla
ole sijaa, ei ole
sijaa poliittisille
valinnoille. Kun
ei ole sijaa po-
liittisille valin-
noille, sivusta-
katsomisen
yhteiskunnalli-
sia seurauksia
ei tiedä kukaan.

Sananvapauskin on aina suhteessa johonkin. Sitä ei saa käyttää toisen oikeuksien polkemiin tai halventamiseen. Kun sanat ovat myös valtaa, on järkyttävää, että demokratiassa vapausoikeudet kutistuvat otsikoiksi. Meillä on iskulause- ja sutkautusvallanpito!

YDIN-LEHTI TARJOAA tässä numerossa monikulttuurisuuden painajaista rytmillä. Kun tanssimme kosketusetaisyydellä tangoa, twistaamme Emmen tahdissa, fiilistelemme rock-konserteissa tai huudamme *Aina mun pitää*, olemme monikulttuurisuuden ytimessä. Mikään oma ei synny umpiossa.

Musiikkitalossa konserttoi hiljan Hong Kong Chinese Orchestra. Vaikka sävelmaailma oli hiukan outoa, **Zhu Jianen** *A Sorrowful Tune* tunnetila oli tuttua. Miten rikasta ja voimauttavaa monikulttuurisuus onkaan!

Todellisuudessa puhe onkin pakolaisvirroista ja muuttoliikkeistä. Ydin käsitteli 52 puheenvuorossaan maailman muuttoliikkeitä ja eritteli niiden syitä. Pakolaisvirtojen ulottuminen nyt myös Suomeen on osoitus pakolaisleirien täyttymisestä ääriään myöten kriisimaiden lähellä. Niissä ei ole enää tilaa.

Afganistanin, Irakin ja Syyrian kriisien epäonnistunut ja pitkittynyt hoitaminen on tehnyt mahdottomaksi arkielämän. Yksikään suomalainen ei suostuisi elämään vuosikausia maassa, jossa sähköä on satunnaisesti, vettä ei tule tai jossa saa pelätä lasten menoa ulos leikkimään – tai maassa, jossa sota on kotiovelle.

Ensiapua on ottaa sota- ja ahdinkoa pakelevat ihmiset vastaan. Rauhanturvaamista, kriisinhallintaa ja kehitysyhteistyötä on rakentaa sellaiset yhteiskunnat, joihin voi palata. Kotia ja kotiinpaluuta mekin kaipaamme – missä se sitten ikinä onkaan. **Y**

YDIN 3/2015 tekijät

TARJA CRONBERG

on Suomen Rauhanliiton puheenjohtaja. / sivu 25

PEKKA ELOMAA

Pekka Elomaa on vapaa kuvaaja, joka on perehtynyt etenkin yhteisölliseen valokuvaukseen. / sivu 14, 34 & 74

PERTTI HAAPARANTA

on taloustieteen professori Aalto-yliopistossa. / sivu 53

HEIDI HÖÖK

on vapaa toimittaja ja kehitysmaatutkimuksen maisteriopiskelija. / sivu 36

PERTTI JOENNIEMI

on tutkija Karjalan tutkimuslaitoksella Itä-Suomen yliopistossa. / sivu 84

MARY KALDOR

on rauhanaktivisti ja globaalihallinnon professori *London School of Economics* -yliopistossa / sivu 46

EEVA KOSKINEN

on työskennellyt Afganistanin naisten kanssa vuodesta 2006 ja vetää nyt maassa Naistoimittajien *Learning Together* -koulutusprojektia. / sivu 20

REIJO NÄTTIAHO

on helsinkiläinen vapaa toimittaja, jonka erityisalueena on viestintä sekä kasvatus- ja koulutusasiat. / sivu 90

JUSSI PAKKASVIRTA

on Helsingin yliopiston poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitoksen johtaja. / sivu 61

NIKLAS PIIPARINEN

on musiikin ystävä ja pitkä-aikainen

Ydin-lehden avustaja / sivu 91

MIKKO PYHÄLÄ

on tietokirjailija ja suurlähettiläs emeritus. / sivu 29

JUKKA RISLAKKI

on pilakuvia piirtävä tietokirjailija ja toimittaja, joka asuu Latviassa.

SATU RISTELÄ

Belgiassa asuva kirjastonhoitaja.

KALEVI SUOMELA

on pitkäaikainen rauhanaktiivi ja Ydin-lehden hallituksen puheenjohtaja. / sivu 66

EERO SUORANTA

opiskelee Itä-Aasian tutkimusta ja on Ydin-lehden toimituskunnan jäsen. / sivu 57 & 87

VENLA TOIVONEN

on yleisen historian maisteriopiskelija. / sivu 74

PIRITA TOLVANEN

on helsinkiläinen kuvittaja-graafikko. / sivu 29

AARNI TUOMINEN

on Työväen Akatemiasta eläkkeelle jäänyt maailman- ja talouspolitiikan opettaja. / sivu 82

ARTO VILKKO

on musiikkitoimittaja, musiikintekijä ja teoksen *Emmaa etsimässä* kirjoittaja, joka aloitti soittoharastuksensa rautalankabändi Apachen innostamana vuonna 1961. / sivu 77

TELLE VIRTANEN

on latinalaisen Amerikan populaarikulttuuriin erikoistunut toimittaja Yleisradiossa. / sivu 40

YDIN-LEHTI Rauhanasema, Veturitori 3, 00520 Helsinki
ydin@ydinlehti.fi, www.ydinlehti.fi

PÄÄTOIMITTAJA Arja Alho,
p. 040 709 3770, arja.alho@ydinlehti.fi

TOIMITUSSIHTEERI Simo Ortamo.
ortamosimo@gmail.com

HALLITUKSEN PJ Kalevi Suomela,
kalevi.suomela@gmail.com

ULKOASU Iina Lievonen, Luyi Ma,
Martina Babisová

TAITTO Teppo Jäntti

KANNEN KUVA Pekka Elomaa

TILAUKSET ydin@ydinlehti.fi,
www.ydinlehti.fi
Danske Bank FI 42 8000 1301 5099 24
Ydin ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

TILAUSHINNAT

35 € vuositilaus, sis. alv 10%
28 € kestotilaus, sis. alv 10 %
20 € alennettu (opiskelijat,
työttömät), sis. alv 10%

ILMOITUSKOOT JA -HINNAT

(hintoihin lisätään alv 24 %)
Takakansi 172 x 199 mm 1500 €
1 sivu 172 x 225 mm 1000 €
1/2 sivua 172 x 112 mm 500 €
tai 86 x 225 mm 500 €
1/4 sivua 172 x 55 mm 300 €
tai 85 x 112 mm 300 €

JULKAISIJA Ydin-julkaisut ry.
49 vuosikerta (Rauhaa kohti
-lehden 88. vuosikerta)

PAINOPAIKKA Kirjapaino Uusimaa
ISSN 0356-357X

YDIN on Kultti ry:n jäsenlehti. Lehti pidättää itsellään oikeuden käsitellä sille toimitettua materiaalia. Lehden vastuu ilmoituksen poisjäämisestä tai julkaisussa sattuneesta virheestä rajoittuu ilmoituksesta maksetun määrän palauttamiseen. Huomautukset 14 päivän kuluessa.

IRTONUMEROITA

Tilaa Rauhanaseman verkkokaupasta (www.rauhanasema.fi/kauppa) tai hanki Rosebud-kirjakaupoista. Toistaiseksi mielipidelehtien irtotumeroita ei ole saatavilla Akateemisesta kirjakaupasta omistajanvaihdoksen vuoksi.

Lehden voi lukea iPadilla:
www.appstore.com/Ydin

Ytimekkäät

ARI ALHO

EMME UNOHDA HIROSHIMAA

RAUHANLIITTO, Svenska Fredsvänner ja Seurakuntayhtymä järjestivät 70 vuotta Hiroshimasta ja Nagasakista -tilaisuuden Helsingin Töölönlahdella 6. elokuuta 2015.

Tilaisuuden puhujat kansanedustaja **Erkki Tuomioja** ja sosiaalietiikan professori **Jaana Hallamaa** korostivat vihan ilmapiirin sijaan ymmärryksen ja kansalaisten toiminnan merkitystä.

– Epäsuhta tavallisen ihmisen voimattomuuden ja suurvaltojen johtajien välillä voi tuntua yhtä suurelta kuin atomipommin Hiroshimassa aiheuttama massiivinen tulipalo verrattuna kyntilänliekkiin Töölönlahdella. Atomiasen tuho vaikutus perustuu kolmeen voimaan: painevaikutukseen, säteilyyn ja tulipaloihin. Myös rauhanomaiseen kansalaistoiminnan varaan rakentuvil-

la hyvyyden voimilla on käytössä nämä kolme vaikuttamiskeinoja: luoda poliittista painetta, säteillä keskinäistä hyväksyvää kunnioittamista ja sytyttää kynttilä muistuttamaan ja valaisemaan, Hallamaa sanoi tilaisuudessa.

Symbolina illalle oli Koiton laulun esittämä **Van Frenkelin Kurjet**, joka on omistettu pienelle leukemian sairastuneelle ydinpommin uhrille. **Y**

”ESITIN EHDOTUKSEN,
JONKA KANSSA OLIN
TODELLA TEHNYT TÖITÄ –
VARMISTANUT, ETTÄ SE ON
LOOGISESTI YHTÄPITÄVÄ
– JA SAIN VASTAANI
VAIN TYHJIÄ KATSEITA.
IHAN KUIN EN OLISI
PUHUNUT OLLENKAAN.
[--] OLISIN VOINUT YHTÄ
HYVIN LAULAA RUOTSIN
KANSALLISLAULUA.”

*Kreikan entinen valtiovarainministeri Gianis Varoufakis
kertoi New Statesman -lehdelle euryryhmän kanssa käydyistä
velkaneuvotteluista 13.7.2015.*

Rajoitetut vaalit Venäjällä

VENÄJÄN paikallisviranomaiset rajoittivat kaikin mahdollisin keinoin opposition mahdollisuuksia osallistua alue- ja kuntavaaleihin 13. syyskuuta, vaaleja tarkkaileva kansalaisjärjestö Golos kertoo. Sen mukaan hallitusta vastustavia oppositioehdokkaista pääsi ehdolle selvästi vähemmän kuin aikaisempina vuosina.

Aluevaaleissa vaaditaan tietty määrä kannattajien allekirjoituksia niiltä ehdokailta asettavilta puolueilta, jotka eivät ole edustettuna liittovaltion duumassa. Valtaosalla alueista vaaliviranomaiset hylkäsivät opposition kannattajien allekirjoituksia mitättöminä ja näin estivät osallistumisen vaaleihin.

Esimerkiksi alkuvuodesta murhatun **Boris Nemtsovin** Parnaspuolue pääsi asettamaan ehdokkaita ainoastaan Kostroman alueella Moskovasta koiliseen.

Aluevaaleissa edustaja saaneiden puolueiden ei tarvitse käydä läpi vastaavaa allekirjoitusprosessia ensi vuonna pidettävissä duumanvaaleissa.

Duumassa tällä hetkellä edustettuna olevat puolueet eivät käytännössä haasta presidentti **Vladimir Putinin** hallintoa tai valtapuolue Yhtenäistä Venäjää. **Y**

Suomen kehitysyhteistyö tuottaa tuloksia

SUOMEN tekemä kehitysyhteistyö on parantanut kehitysmaiden julkisia palveluita, kuten koulutusta ja vesihuoltoa, ja vähentänyt köyhyyttä. **Juha Sipilän** hallitus päätti silti hallitusohjelmassaan leikata kehitysyhteistyövaroista peräti 43 prosenttia.

Tuloksista kertoo taloustieteilijä **Ritva Reinikan** kesäkuussa julkaistu riippumaton arvio Suomen kehitysyhteistyön vaikutuksista. Suomen vahvuuksista ovat raportin mukaan esimerkiksi sukupuolten tasa-arvo ja vammaistyö. Monin paikoin kehitysyhteistyön tulokset ovat todellisia, näkyviä ja jopa erinomaisia.

Reinikan mukaan ulkoministeriön olisi syytä kuitenkin arvioida kehitysjärjestöjen tekemää työtä tarkemmin. Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitiin vuonna 2014 yhdeksän prosenttia avusta.

Järjestöjä edustavan Kepan mukaan ne raportoivat kuitenkin jo säännöllisesti rahoittajilleen. Järjestöjen työ on jo erityisen suurennuslasin alla, ja niiden rahoitus riippuu tuloksista.

Kepa pelkää, että järjestöjen pitkäjänteiseltä työltä putoaa pohja, jos suunnitellut 30–40 prosentin leikkaukset järjestöille myönnettäviin varoihin toteutuvat ensi vuonna. **Y**

Saksa vastaanottaa turvapaikanhakijoita

YLI 750 000 ihmistä saattaa tänä vuonna hakea Saksasta turvapaikkaa, maan hallitus arvioi. Saksan liittokansleri **Angela Merkel** on korostanut, että turvapaikanhakijoita on kohdeltava heidän ihmisarvoaan kunnioittaen.

– Saksa auttaa, kun apua tarvitaan, ja totta kai meidän täytyy panna tämä käytäntöön, Merkel sanoi vieraillessaan elokuun lopussa vastaanottokeskuksessa Heidenauin kaupungissa itäisessä Saksassa *The Guardian* -lehden mukaan.

Etenkin Saksan itäosissa pakolaisten kimppeun on hyökätty, ja äärioikeistolaiset ryhmät ovat ottaneet yhteen pakolaisia suojelevien poliisien kanssa. Saksan johtavat poliitikot ovat tuominneet väkivallan selvin sanoin.

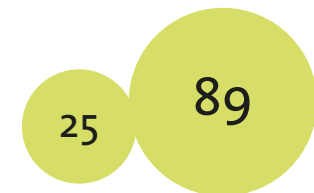
Saksa ilmoitti elokuun lopussa lopettavansa niin sanotun Dublinin säännön soveltamisen. Sen mukaan turvapaikkaa voi hakea vain siitä Euroopan unionin maasta, jonne ensimmäisenä saapuu.

Viime vuonna koko Euroopan unionista anoi turvapaikkaa noin 570 800 ihmistä YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n mukaan. Heistä 30 prosenttia haki turvapaikkaa Saksasta ja 17 prosenttia Ruotsista. Suomesta turvapaikkaa haki viime vuonna 3520 ihmistä. **Y**

VUONNA 2014

Tarrojen, julisteiden ja lentolehtisten levitys lisääntyi neljänneksellä.

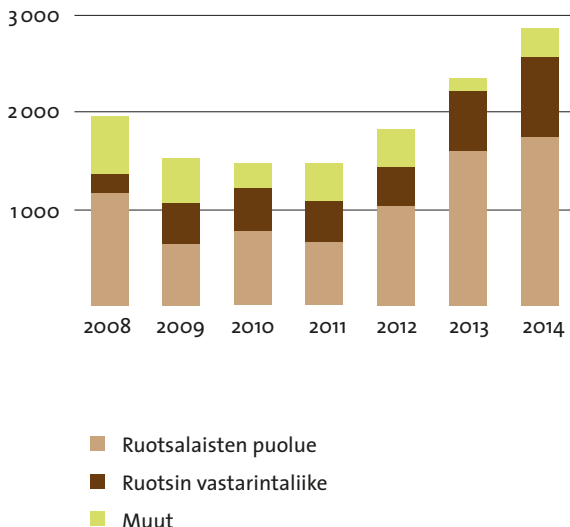

Taisteluharjoitusten määrä kolminkertaistui.

Osallistuminen kunnanvaltuustojen kokouksiin väheni vaalitappioiden myötä.

RUOTSIN UUSNATSIENTOIMINTA VILKASTUI VUONNA 2014

Lähde: Expo Intolerans 14 -raportti

UUSNATSIT NOSTAVAT PÄÄTÄÄN RUOTSISSA

RUOTSIN uusnatsijärjestöt olivat viime vuonna aktiivisempia kuin vuosiin. Ruotsin suurin natsipuolue lopetti silti toimintansa tänä keväänä huonon vaalime- nestyksen takia.

Ruotsalainen rasisminvastainen *Expo*-lehti laski natsijärjes- töjen toiminnan vilkastuneen viime vuonna 23 prosenttia ver- rattuna vuoteen 2013. Yhteensä lehti laski uusnatsien tehneen 2864 poliittista tekoa, jotka vaihtelivat tarrojen liimaamisesta torikokouksiin ja taisteluhar- joituksiin.

Ruotsin aktiivisin uusnatsijär- jestö oli viime vuonna Ruotsalais- ten puolue. Se oli vastuussa lähes kahdesta kolmasosasta *Expo*-leh- den laskemasta toiminnasta.

Puolue ei kuitenkaan saanut yhtään kunnanvaltuutettua läpi viime syksyn vaaleissa ja lopetti toimintansa toukokuussa 2015.

Toiseksi aktiivisin uusnatsijär- jestö oli viime vuonna Ruotsin vastarintaliike. Sen toiminta vilkastui edellisestä vuodesta 30 prosenttia. Syksyn vaaleissa yksi liikkeen jäsenistä pääsi Taalain- maalla sijaitsevan Ludvikan kun-

nan valtuustoon.

Vuonna 1997 perustettu väki- valtaa ihannoiva Ruotsin vasta- rintaliike haluaa yhdistää kaikki Pohjoismaat yhdeksi natsival- tioksi. Suomessa sen sisarjärjes- tö on Suomen vastarintaliike, jonka mielenosoitus Jyväskyläs- sä elokuun alussa johti kolmen ihmisen pahoinpitelyyn ja 32 uusnatsin kiinniottoon. Kaksi mellakasta vangittua kuului Ruotsin vastarintaliikkeeseen. **Y**

www.expo.se

ANNI LAHTINEN

Kirjoittaja on Sadankomitean pääsihteeri.

Miksi hallitus leikkaa rauhantyöstä?

HALLITUKSEN LEIKKAUSPOLITIikka vaikuttaa kovin lyhytnäköiseltä. Verorahoja ei pidä panna asevarusteluun vaan ihmisten hyvinvointiin. Tämä oli rauhanjärjestöjen viesti suurmielensoituksessa, joka järjestettiin elokuussa.

Nostimme esiin myös huolen rauhantyön rahoituksesta. Sitä koskevat leikkaukset eivät ole ylittäneet uutiskynnystä. Miljardien ja miljoonien leikkauspuheisiin ei muutama satatuhatta mahdu. Valtion budjettiesitys vuodelle 2016 on noin 53,9 miljardia euroa. Siitä rauhantyön edistämiseen myönnettävän määrärahan osuus on 412 000 euroa eli on 0,00076 prosenttia.

Tänä vuonna rauhantyön edistämiseen jaettiin vielä 540 000 euroa yhteensä 19 järjestölle. Summasta aiotaan nyt leikata lähes neljännes. Herää kysymys, leikataanko määrärahoja niin kauan, kunnes mitään jaettavaa ei yksinkertaisesti enää ole?

Valtion budjetissa sinänsä mitätön summa on rauhantyön elinehto, jolla parikymmentä rauhanjärjestöä tekevät pitkäjänteistä rauhantyötä. Työtä tehdään pienin resurssein ja pitkälti vapaaehtoisvoimin. Rahoitusta kerätään monin tavoin ajatuksella, että pienistä puroista kasvaa iso virta.

Valtionavustuksen myöntäminen rauhanjärjestöille kuvastaa hallituksen arvostusta

rauhantyötä kohtaan – pidetäänkö työtä tärkeänä ja halutaanko toimintaa tukea. Jo tähän mennessä määräraha on vaihdellut eri vuosina, ja sitä on myönnetty aina vuodeksi kerrallaan. Mitään takeita jatkuvuudesta ei ole.

SUOMEN HALLITUS on korostanut budjettiesityksestä puhuttaessa, että kaikilta pitää leikata. On pakko. Näin ei todellisuudessa ole. Muutamata tahot saavat rahaa lisää: puolustusvoimat saavat valtion talousarvioesityksessä 50 miljoonaa euroa lisää, ja myös sisäiseen turvallisuuteen panostetaan 50 miljoonaa euroa. Selitystä siitä, että rahaa ei ole, on vaikea hyväksyä.

Huoli Suomen muuttuneesta turvallisuustilanteesta pitää ottaa vakavasti. Hallituksen päätökset sen suhteen eivät tunnu kestävilä. Panostuksia tehdään ulkoiseen ja sisäiseen turvallisuuteen. Samalla leikkaukset kohdistetaan ihmisten hyvinvointiin ja luodaan eriarvoisuuden kasvua, jotka puolestaan luovat turvattu-muutta niin Suomessa kuin muualla maailmassa.

Kestävää turvallisuutta luodaan valtioiden välisiä ja sisäisiä tuloeroja tasaamalla, demokratiaa ja ihmisoikeuksia edistämällä sekä poliittisia oikeuksia ja kestävää kehitystä tukemalla. Asevarustelu ei siinä auta. **Y**

ILKKA LEHDONMÄKI

Kirjoittaja on tamperelainen vapaa toimittaja, joka valmistelee yhdessä Maippi Tapanaisen kanssa kirjaa sotapuheesta. Kuva: Anu Ahoniemi

Jos haluat rauhaa, valmistaudu rauhaan

KÄVIN HILJATTAIN kotikaupungissani Tampereella Postimuseossa. Siellä oli esillä Viestinviejät-näyttely postin historiasta 1600-luvulta alkaen. Hämentävää oli, että pientä näyttelytilaa dominoivat ääneen luetut kirjeet talvi- ja jatkosodan rintamilta.

Museonjohtaja **Kimmo Anttila** perusteli valintaa sillä, että sota-aika oli postille tärkeää. Mielestäni esimerkiksi postin suurponnistus vuoden 1952 olympialaisissa olisi voinut olla rauhanomaisempana ja kansakuntia yhdistävänä teemana paljon onnistuneempi valinta.

Postimuseon valinta kuvaa hyvin tämän päivän arvoja. Sota on nykyään vahvasti esillä. Normaalaa arkipäivää on ennakoida niin sanottujen vihreiden miesten hyökkäystä Ahvenanmaalle tai suomalaisten lähtöä Naton sotaharjoitukseen Välimerelle. Monissa medioissa nämä mahdollisuudet nostettiin esiin ilman erityistä syytä ikään kuin annettuina luonnollisina asioina.

Verkkolehti *Nykypäivä* puolestaan lainasi heinäkuussa puolustuspolitiikan tutkijaa ja tohtori **Christopher S. Chivista**, joka työskentelee amerikkalaiselle Rand Corporation -ajatuspajalle. Hänen mukaansa Yhdysvaltojen suurempi sotilaallinen tuki vähentäisi sodan todennäköisyyttä Euroopassa ja erityisesti Baltiassa.

VIIME VUOSINA sota ja sotaan varustautuminen ovat nousseet hämmästyttävän arkipäiväisiksi asioiksi. Suuntaus on hyvin huolestuttava. Sodan arkipäiväistäminen alentaa kynnystä sotimiseen. Onkin syytä pitää mielessä, että sota on aina poikkeustila, ei koskaan vallitseva normi.

Jatkuva sodasta puhuminen tekee kuitenkin sodasta läsnä olevan ja jopa hyväksyttävän asian. Mielestäni vuodelta 390 periytyvä **Flavius Vegetius Renatuksen** viisaus *Si vis pacem, para bellum* eli ”jos haluat rauhaa, varustaudu sotaan” on aikansa elänyt. Asia on päinvastoin. Sotaan varustautuminen sekä jatkuva sodan ihannointi ja siitä puhuminen madaltavat sotilaallisen voimankäytön kynnystä. Suomeksi sanottuna ne lisäävät sotaan joutumisen mahdollisuutta.

Sen sijaan, että media ja päättäjät pohtivat mahdollisia sotilaallisia uhkakuvia, pitäisi pohdita sitä, miten suurimmassa osassa maailmaa vallitsevaa rauhantilaa vahvistetaan ja miten rauha tuotaisiin kriisialueille.

Sitten toisen maailmansodan Euroopassa ei ole ollut yhtä suurta määrää pakolaisia. He kaikki pakenevat sotaan. Eikö meidän nyt pitäisi keskittää kaikki voimamme rauhan vahvistamiseen maailmassa eikä sotilaallisten uhkakuvien lietsomiseen? Etenkään sellaisten uhkakuvien, jotka ovat vailla mitään todellisuuspohjaa. **Y**

Ydinhetki

YDINHETKI
KERTO O ASIOISTA
PAIKAN PÄÄLTÄ
JA IHMISTEN
KAUTTA.

14 ARJA ALHO Musiikilla vihaa vastaan / **20 EEVA KOSKINEN**
Afganistanin naisten toivo / **25 TARJA CRONBERG** Onko Iranilla
oikeus ydinaseisiin? / **29 MIKKO PYHÄLÄ** Latinalaisen Amerikan
kansanmiehet / **34 GUSTAV HÄGGLUND** Pommittajat eivät voi
turvata rauhaa / **36 HEIDI HÖÖK** Kehitys lähtee ihmisistä
/ **40 TELLE VIRTANEN** Tango painuu maan alle

Musiikilla **VIHAA VASTAAN**

Kirjoittaja Arja Alho Kuvat Pekka Elomaa

Musiikilla on voimansa. Musiikkimaku voi olla kannanotto. Vaikka musiikilliset mieltymykset muuttuvat ja kehittyvät, 17-vuotiaana tärkeäksi koettu pysyy aina sellaisena. Keskustelu **Pekka Gronowin** kanssa vie ymmärtämisen aikapolulle.

ARJA: *Ydin*-lehti on toistamiseen mukana rauhanlauluilla Helsingin kirja- ja musiikkimes-suilla lokakuussa. Sodanvastaisia lauluja löytyy paljon ja yllättävästi. Mikä rauhanlaulu puhuttelee sinua voimallisimmin?

PEKKA: Puhuisin mieluummin poliittisesta tai kantaaottavasta laulusta. Samoin erilaisten liikkeiden synnyttämistä lauluista. Niistä yksi vahvimista on *We shall overcome*. Sehän on nimenomaisesti Yhdysvaltojen 1960-luvun kansalaisoikeusliikeshinnän yhteisyyden symboli ja liittyy rotukysymyksiin.

Kun puhutaan rauhanlauluista, pitäisikö meidän mieluummin puhua siitä, miten musiikki voisi edistää rauhaa? Pitäisikö meidän ottaa selvää muiden tekemästä musiikista ja yrittää ymmärtää myös meille vierasta tai outoa musiikkia? On ihan liian korkeita aitoja.

ARJA: Loistavia kysymyksiä, joihin voi vastata vain myönteisesti! Vieras on tullut aina tuttuun mukaan. Puhutaan siksi populaarimusiikista eri vuosikymmeninä. Olet itse jazzin ystävä, joten aloitetaan sinun nuoruutesi musiikkirakkaudesta.

PEKKA: Jazz Euroopassa oli ensin kivaa ja uutta tanssimusiikkia. Sitten siitä alkoi kehittyä myös uutta kulttuuria. Erityisesti jazzlehdistö puhalsi tähän tuulta. Syntyi uuden estetiikan aika, joka oli vastakohtana vanhalle. Eräänlainen modernismin estetiikka, joka oli myös älyllisesti vaihtoehto perinteiselle. Piti luoda oma historia ja teoria.

Uusi kulttuuri oli jo olemassa. Toinen maailmansota ja amerikkalaiset sitten vahvistivat sitä. Sodan aikana jazzista tuli monissa maissa vastarinnan musiikkia.

Ruotsalaisen **Olle Helanderin** jazzia käsittelevät kirjat, erityisesti *Jazzens väg* (1947), olivat tuolloin jazznuorison raamattuja. Niissä Afrikka nähtiin tulevaisuuden kulttuurin synnyttäjänä. New Orleansin jazz ammensi voimansa Afrikasta, kehittyi ja monimuotoistui. Myös Ruotsi avautui tuolloin maailmalle,

Euroopan ulkopuolelle, ja haki yhteyttä vierai-siin kulttuureihin ja yritti ymmärtää niitä. Se selittää osin yhteiskunnallisen ilmapiirin erilaisuutta meidän ja heidän välillään.

ARJA: Rotuopin puhtauteen ei tosiaan kuullut mustan musiikin ymmärtäminen saati esittämisen hyväksyminen. Euroopasta tuli kuitenkin onneksi toisenlainen. Jazzilla oli asemansa myös Suomessa juuri nuorten musiikkina.

PEKKA: Sodan jälkeen populaarikulttuuri alkoi jakaantua moderniin ja perinteiseen, urbaaniin ja maalaisen suuntaan. Tuolloinhan valtaosa suomalaisista asui maalla, ja tanssilavat olivat voimissaan. Oli perinteinen maku. Työväen- ja nuorisoseurojen taloilla oli myös vahvaa omaa tekemistä. Kisällilauluperinne oli esimerkiksi hyvin elinvoimaista vielä 1950-luvulla. Tuttuihin melodioihin tehtiin uusia ja ajankohtaisia sekä usein kantaaottavia sanoituksia.

ARJA: Sodanjälkeisessä Suomessa tango ja rillumareit olivat ilmeisen perinteistä ja jazz modernia ja urbaania. Sehän näkyy selvästi vaikkapa Suomi-filmeissä. **Esa Pakarinen** ja **Olavi Virta** täh-

dittävät perinteistä, mutta jazz kehystää 1960-luvun nuorten ohjaajien moderneja elokuvia.

PEKKA: Esa Pakarinen edusti perinteisen suomalaisen populaarimusiikin humoristista puolta. Tanssimusiikkiin puolestaan liittyi sentimentaalisuus. Hänen ohjelmistossaan oli osittain samaa kuin **J. Alfred Tannerin** 1910-luvun kupleteissa. Hän teki tuttuihin sävelmiin omat sanat ja loi hauskoja karikatyyreja. Myöhemmin **Tatu Pekkarinen** ja **Reino Helismaa** jatkoivat perinnettä ja tekivät uusia lauluja. Helismaa oli varsinainen viihteen monitoimimies.

ARJA: Juttelin kerran tovin Esa Pakarisen kanssa Linnan itsenäisyyspäivän juhlissa. Hän koki tavattoman tärkeänä saamansa kutsun ja koki olevansa juuri kansan kulttuurin tekijä.

PITÄISIKÖ MEIDÄN OTTAA SELVÄÄ MUIDEN TEKEMÄSTÄ MUSIIKISTA JA YRITTÄÄ YMMÄRTÄÄ MYÖS MEILLE VIERASTA TAI OUTOA MUSIIKKIA?

Hän kertoi keikkamatkoista huonoilla teillä ja kahnauksista poliisin kanssa. Oli ollut rankkaa tienata leipä. Ehkä Olavi Virta on ensimmäisiä menestystä maistaneita muusikoita. Hän oli yksi eniten levyttäneistä artisteista ja toi jopa komean auton kansan ihasteltavaksi Amerikan tuliaisena.

PEKKA: Olavi Virta oli hyvin lahjakas laulaja ja monessa suhteessa päättään pitempi muita. Mutta toisaalta samanlaisia kykyjä oli kaikkialla Euroopassa. Jos Suomi olisi ollut isompi markkina-alue, hänen levymyyntinsä olisi ollut kaksin- tai kolminkertainen.

Suomalaisissa elokuvissa käytettiin hyväksi Olavi Virran suosiota. Elokuvia tehtiin tuolloin kuin myöhemmin televisio-ohjelmia. Niitä tuli ja meni. Jos olisi ollut suurempi ajatus, olisi varmasti pystytty parempaan.

1960-luvulla television merkitys oli valtava. Se loi vahvaa yhtenäiskulttuuria. Maaltamuutto ja televisio tappoivat pienet työväen- ja nuorisoseurojen talot pois.

Tapahtui kerrostumista. Jazzin instrumentaatio ja filingit, jotka tulivat soitinkokoonpanoista, saivat uudesta äänimaailmasta haastajan, kun mukaan tuli sähkö ja uudenlainen rytmiajattelu. Sisältä muodostui – kuten jazzissakin – hiukan älyllisempi suunta myöhemmin, progressiivinen rock.

ARJA: Arto Vilkkö kirjoittaa lehdessämme rautalankamusiikin tulosta ja siitä, miten alettiin värkätä kitaroita ja styrkkareita. Rautalangasta tuli nuorison musiikkia. Jazzista taisi tulla liian spesiaalia.

Mutta mitä tapahtui kanta-aottavalle ja poliittiselle laululle, kun kisällilaulut vaikenivat?

PEKKA: Tämä on jännä kysymys. Mietin sitä, kun asiaa yhdeltä kannalta tarkasteleva **Timo Kalevi Forssin** kirja *Toverit herättää* tuli juuri ulos. Se on fanihenkinen kuvaus ajasta ja ennen muuta Love Recordsin tuottamien levyjen kautta poliittista laululiikettä erittelevä. Tämä

näkökulma saa pohtimaan, miten poliittinen laulu niin äkkiä nousi ja miten niin äkkiä sammui? Sellaisen vaikutelman sai. Jos musiikilla olisi ollut kysyntäpohjaa, eihän se olisi Love Recordsin konkurssiin päättynyt.

ARJA: Voisiko ajatella, että 1970-luvun poliittinen laululiike ajautui Neuvostoliiton nurkkaan ja kapeutui 1980-luvulle tultaessa? Eihän ainakaan nuorten silmin silloinen Neuvostoliitto mitenkään dynaamiselta vaikuttanut. Tähän kuitenkin taistolaisuus nojasi. Ajattelen vain vaikkapa näkyä Moskovan Punaisella torilla, kun ikääntyneiden neuvostojohtajien käsi hädin tuskin jaksoi nousta tervehdykseen.

PEKKA: Mahdollisesti. On kiinnostavaa, miten Neuvostoliitto onnistui luomaan itsestään ihannekuva. Tieto, jota oli saatavilla, oli hirveän valikoivaa. Mutta jos kävi vaikkapa Tallinnassa ja oli muitakin kuin virallisia kontakteja, kuva muodostui aivan toiseksi. Samoin kuva neuvostomusiikista oli hyvin valikoitu.

Jazz kuitenkin hyväksyttiin silloisessa Neuvostoliitossa jonkinlaisena opposition musiikkina. Tosin Tallinnan kulttuurijohtaja sai potkut 1968, kun hän järjesti jazz-festivaalin. Ei itse tapahtuman vuoksi vaan siksi, että siellä esiintyi amerikkalainen muusikko.

Olisi hyvä jatkaa laajemmalla aineistolla poliittisen laululiikkeen tutkimista. Miten taistolaisten, sosialidemokraattien tai enemmistökommunistien nuorisojärjestöjen jäsenmäärät ja toiminta kehittyivät, millaisia tilaisuuksia järjestettiin, ketkä esiintyivät, missä järjestyksessä asioita tapahtui, millainen oli dynamiikka. Pitäisi tutkia ja haastatella: miten ihmiset liittyivät liikkeisiin ja mistä syystä.

Myös Yleisradiolla olisi kiinnostavia aineistoja. Tosin laajuuden vuoksi ne ovat työläitä tutkia. Meillähän oli säännöllisiä työväenmusiikki-ohjelmia, tietenkin teatteria ja kabaree-esityksiä.

ARJA: Omasta kokemuksesta voin kertoa,

Kuka?

PEKKA GRONOW kirjoittanut useita kirjoja äänilevyteollisuudesta ja populaarimusiikista. Hän toimi pitkään Yleisradion äänitearkiston päällikkönä. Gronow on myös etnomusikologian dosentti.

We shall overcome – Rauha sodan voittaa

Rauhan aika koittaa,
rauhan aika koittaa,
rauhan aika koittaa,
tiedän mä sen.
Sillä sydämessäin,
tiedän mä sen:
rauhan aika koittaa.

We shall overcome,
we shall overcome,
We shall overcome someday;
Oh, deep in my heart,
I do believe,
We shall overcome someday.

We'll walk hand in hand,
we'll walk hand in hand,
We'll walk hand in hand someday;
Oh, deep in my heart, I do believe,
We'll walk hand in hand someday.

We are not afraid, we are not afraid,
We are not afraid today;
Oh, deep in my heart, I do believe,
We are not afraid today.

We shall live in peace,
we shall live in peace,
We shall live in peace someday;
Oh, deep in my heart, I do believe,
We shall live in peace someday.

(suom. Tapio Lipponen)

että ensin perustettiin nuoriso-osasto ja jo heti kohta ohjelmaryhmä, joka esiintyi hyvin erilaisissa tilaisuuksissa. Minäkin olen ollut keikalla SDP:n Espoon puoluekokouksessa ja kerran Mäntymäen vappujuhlassa. Ohjelmaryhmämme, jossa olivat mukana **Timo Peltovuori** ja **Tapani Vauhkonen**, esitti muun muassa **Simon** ja **Garfunkelin** *Taistelijan*.

PEKKA: Poliittisen laululiikkeen aikaan – en tiedostanut sitä silloin – yhdistyy myös mielenkiintoisesti hengellisen laulun kasvu. Hengellinen musiikki modernisoitui nopeasti.

Oli ylipäättään valtavaa oman tekemisen tarvetta, oli sukupolven vaihdosta ja samalla laajaa levytuotantoa, jota uusien kanavien tulo vauhditti. Äänilevyt alkoivat olla toisella tavalla tärkeitä.

Punk-tekstit sitten olivat äärimmäisiä – graffitin kaltaisia. Tällaistaikin voidaan tehdä! Sehän oli aivan uusi lähestymistapa laulujen tekemiseen. Ehkäpä se oli verbalisoitumisen ideologiaa. Rapissa on samaa, vaikka se ei olekaan selvää jatkumoa.

ARJA: Uudesta hengellisestä musiikista tulee heti mieleen **Jaakko Löytty** ja gospel.

Elvis Presley esitti myös aika paljon gospelia. Häneltä löytyy hieno *If I can dream*, joka on ilman muuta rauhanlaulu.

Sanoit aiemmin, että liikkeet synnyttävät lauluja. Syntyykö niitä myös nyt?

PEKKA: Toki. Liikkeiden kenttä on liikku-massa. Äärimmäinen esimerkki musiikkikyt-kennästä on rasistinen ja uusnatsistinen metal-limusiikki, jota valtavirta ei tunne eikä tiedä mutta joka lujittaa ryhmän yhteishenkeä.

Vaikka perusuomalaisten noususta voi olla montaa mieltä, siinä on myös uudenlaisen liik-keen imua. Sille on ollut kysyntää. On kiinnos-tavaa nähdä, synnyttääkö se uutta musiikkia. Sattumalta kuulin erään kerran järven toiselta puolelta perussuomalaisten nuorten istujaisten yhteislaulua. Tuntui siltä, että tekstit olivat hei-dän omiaan mutta melodiat vanhoja ja tuttuja.

ARJA: Palataan eri kulttuurien musiikkiin. Taidamme tuntea niitä sittenkin huonosti.

PEKKA: Meillä on usein sellainen voi-

leipäpöytälähestyminen, joka ei vielä riitä. Opiskelin 1960-luvun alussa Yhdysvalloissa. Siellä sattui olemaan etnomusiikin tuntemusta. Sehän oli aivan huikeaa: tällaistaakin on!

Eräs professoreistani tutki navajo-intiaanien tavattoman monimutkaisia laulettuja rituaaleja. Hän opetteli niitä ja sanoi, että hän kyllä osaa mutta kuka tahansa navajo osaa kuitenkin paremmin.

ARJA: Ainakin pohjoisen alkuperäkansojen musiikissa on paljon samaa. Entäpä itämainen musiikki? Haastattelin joitakin vuosia sitten säveltäjä ja kapellimestari **Jordi Savallia**, joka tutkii vanhaa musiikkia. Hän on löytänyt paljon samankaltaisuutta itämaisen ja länsimaisen musiikin välillä.

Itämaisessa musiikissa kyse on sekä melodisista että rytmisistä, jossa rakenteet ovat monimutkaisia ja venyviä. Savallin orkestereissa on muusikoita myös arabimaista, koska hänen mukaansa itämaiset muusikot puhuvat keskiaikaista musiikillista kieltä paremmin kuin me.

PEKKA: Arabikulttuuri on maantieteellisesti lähellä, mutta tunnemme sitä huonosti. Olisi hyvä tietää, millaista musiikkia siellä kuunnellaan ja miten se heitä puhuttelee. Lauluääni on myös itämaisessa musiikissa toisenlainen. Nämä ovat suuria kysymyksiä. Miksi musiikki yhdistää, miksi se erottaa.

Jos palaan musiikin ja rauhantyyden suhteeseen, pitäisikö meidän selvittää, millaista musiikkia Isis-taistelijat kuuntelevat?

ARJA: Tai millaiseksi maailmamme muuttuisi, jos saisimme kuunnella ja tehdä vain yhdenlaista suomalaiseksi luokiteltua musiikkia tai jos erilainen sävelkieli herättäisi uteliaisuuden sijaan pelkoa ja vihamielisyyttä? ♡

*Uusia rauhanlauluja
Paleface, Kirsti Albo ja Eero Ojanen esittävät uusia rauhanlauluja Musiikkimessuilla. Ydin-lehden tilaisuus on Sibelius-lavalla 24. lokakuuta kello 11.30 Helsingin Messukeskuksessa.*

Afganistanin naisten toivo

Kirjoittaja Eeva Koskinen

Afganistanin presidentin puoliso
Rula Ghani on roolimalli, joka
ajaa naisten oikeuksia. Naisia
uhkaa silti katuväkivalta, sota ja
taliban-liike.

Afganistanin presidentin puoliso Rula Ghani on rikkonut perinteisiä rooleja esiintymällä avoimesti miehensä rinnalla.

AFGANISTAN SAI viime vuoden syyskuussa näkyvän ja kuuluvan presidenttipuolison. Libanonilais-amerikkalainen kristitty **Rula Ghani** esiintyi miehensä **Ashraf Ghanin** rinnalla jo vaalikampanjan aikana. Sellaista ei ole maassa ennen nähty.

Presidentin puolisollla ei Afganistanissa ole virallista asemaa. Kabulin presidentinlinnassa on nyt kuitenkin Rula Ghanin toimisto ja siellä kuusi työntekijää. Hän tasapainoilee taitavasti sanojensa ja asemansa kanssa.

Ghani ei halua ravistella liian kovakouraisesti maansa kulttuurisia normeja. Huivia hän käyttää vain Afganistanissa.

Naisten asialla hän kuitenkin on, siitä ei jää epäselvyyttä. Naisten rinnalle on kuitenkin saatava myös miehet. Muutoin ei mikään muutu traditioiden hallitsemassa konservatiivisessa kulttuurissa.

– Olen valmis auttamaan naisia. En kuitenkaan sekaannu politiikkaan, eikä minulla ei ole

muodollista valtaa, joten tehtäväni on lähinnä rohkaista. Afganistanin yhteiskunta ei ole helpo paikka naisille. Väkivalta naisia kohtaan on iso ongelma. Se ei ratkea hetkessä eikä ilman miesten mukanaoloa, Ghani sanoo.

Rula Ghani on asunut muun muassa Ranskassa, Yhdysvalloissa ja Libanonissa. Hän tapasi nykyisen miehensä opiskellessaan Beirutissa. Ghania pidetään nyt Afganistanissa tärkeänä roolimallina, joka antaa olemassaolollaan uudenlaista näkyvyyttä ja voimaa kaikille naisille.

TAPAAMME RULA Ghanin Kabulissa yhdessä afganistanilaisten naistoimittajien kanssa. Turvatarkastukset ovat moninkertaisia. Afganistanissa on surmattu useita näkyviä naistoimijoita. Myös presidentin vaimo on herättänyt arvostelua.

Nuori naistoimittaja **Tuba Sangar** haluaa tietää, mistä nyt 66-vuotias Rula Ghani on saanut voimansa ja mistä hän haaveili nuorena.

– Minulla on ollut hyvä elämä. Olen saa-

Maaliskuussa 27-vuotias nainen hakattiin Kabulissa kadulla kuoliaaksi keskellä päivää. Naisaktivistit ovat vaatineet tappajille lainmukaisia tuomioita.

nut tehdä mielenkiintoisia asioita ja opiskella. Uskon myönteiseen ajatteluun ja kovaan työntekoon. Naisilla on oltava itseluottamusta, ja meidän kaikkien pitää miettiä miten olisimme hyödyksi muille ihmisille ja maaillemme.

Tuba Sangar on itse hyvä esimerkki sinnikkäästä naisesta. Toimittajan työn lisäksi hän on perustanut kansalaisjärjestön auttamaan naisia käsityöbisneksissä. Hän on myös krikettiyhdistyksen vetäjä ja haaveilee omasta poliittisesta televisio-ohjelmasta.

Rula Ghani on murheissaan maansa koulutuksen heikosta tilasta ja sen vaikutuksista juuri naisiin. Koulutus on avain naisten voimistumiselle.

Ghani muistuttaa, että monet naisten kotona hallitsemat arkipäivän taidot, kuten organisoiminen, johtaminen, opettaminen ja rauhan ylläpito, ovat juuri niitä taitoja, joita myös

Afganistanin julkinen elämä tarvitsee.

Hän rohkaisee tilaisuudessa naistoimittajia, joiden työ ei ole helppoa Afganistanissa.

– Journalismi on tärkeässä asemassa kansakuntaa rakennettaessa. Tiedän, että teillä on vaikeaa, mutta teillä on myös valtaa.

Afganistanissa edelleen vain noin kolmasosa yli 15-vuotiaista osaa lukea. Naisten osuus kaikista lukutaitoisista on vain 13 prosenttia.

Hän kertoo näkevänsä maassa paljon tapahutunutta kehitystä.

– Kuluneiden 14 vuoden aikana yhteiskunnan vakaus on lisääntynyt. Ihmisillä on mahdollisuus toteuttaa unelmiaan, naisillakin. Paljon hyviä lakeja on säädetty. Nyt on vain jatkettava työtä ja huolehdittava niiden täytäntöönpanosta.

Maan uudessa hallituksessa on ankaran väännön jälkeen neljä naisministeriä.

– Te laajennatte ihmisten tietoisuutta, mikä on maamme tilanteessa äärimmäisen tärkeää. Älkää pelätkö tai väistäkö vaikeita aiheita. Askel askeleelta yhteiskuntamme paranee, mutta se tulee kestämään kauan.

FARKHUNDA OLI 27-vuotias nainen, joka hakattiin ja poltettiin hengiltä Kabulissa maaliskuussa keskellä päivää. Tämän tekivät tavalliset kadunmiehet, kauppiaat ja ohikulkijat. Kukaan paikalla olleista poliiseista ei puuttunut tilanteeseen, joka tallennettiin kamerakuvilla.

Tappamisen syy oli moskeijan palvelijan väite, että nainen olisi polttanut Koraanin sivuja. Väite todettiin myöhemmin valheeksi.

Tapausta on sittemmin puitu oikeusasteissa. Syyllisiä on tuomittu ja vapautettu. Vahvasti korruptoituneen oikeusjärjestelmän toimivuus on nousut puheenaiheeksi.

Presidentti Ashraf Ghani on luvannut naisjärjestöille, että tapaus käsitellään oikeusvaltion periaatteiden mukaan loppuun asti. Rula Ghani on tapauksesta järkyttynyt. Hän sanoo sen kuvastavan naiseen kohdistuvaa väkivaltaa.

Elokuun alussa nainen hakattiin jälleen henkiviereriin Pohjois-Afganistanissa sijaitsevassa Sar-e-pulin kaupungissa. Kukaan ei sielläkään puuttunut tilanteeseen.

– Missä oli poliisi? Miksi viranomaiset ovat taas hiljaa? kysyy konsultti **Samira Hamidi** Kabulissa.

Hänen mielestään näin käy, kun naisten oikeudet eivät ole käytännössä totta. Laki otetaan omiin käsiin ja naisia hakataan, kidutetaan ja tapetaan ihan entiseen malliin.

– Väkivalta naisia kohtaan kumpuaa kulttuurista, traditioista, pitkittyneen sotatilan seurauksista ihmismieleen sekä köyhyydestä, Hamidi sanoo.

Farkhundan kuolema aiheutti Kabulissa laajoja mielenilmauksia. Naiset kantoivat Farkhundan hautajaisissa arkkua, mikä oli ennennäkemätöntä. Myös miehet lähtivät naisten rinnalle osoittamaan mieltään naiseen kohdistuvan väkivallan lopettamiseksi.

– Kukaan ei enää voi ottaa katuja naisilta. Nuoret naiset eivät suostu häpeämään ja kärsimään yksin kotonaan. He vaativat oikeutta, ja sosiaalinen media yhdistää samanmieliset, toimittaja **Mina Sharif** toteaa.

NAISET OVAT NYKYÄÄN TIE TOISEM- PIA OIKEUKSISTAAN JA MYÖS HALUK- KAAMPIA TEKEMÄÄN ILMOITUKSIA VÄKIVALLASTA.

POLIISIEN SUHTAUTUMINEN naiseen kohdistuvaan katuväkivaltaan kertoo paljon Afganistanin tilanteesta.

Lukutaidottomat ja kouluttamattomat poliisit ovat olleet naisten kannalta vaarallisia.

Mikä tahansa rajukin perheväkivalta tappaminen mukaan lukien on kuitattu perheen sisäiseksi asiaksi.

Euroopan unionin poliisioperaatio Eupol kouluttaa Afganistanissa poliiseja. Se korostaa työssään naisten merkitystä poliisiorganisaatiossa ja koko oikeusjärjestelmässä.

– Naispuoliset poliisit ja syyttäjät ovat ensiarvoisen tärkeitä Afganistanin kaltaisessa konservatiivisessa yhteiskunnassa, jos halutaan varmistaa naisten turvallisuus ja mahdollisuus oikeuspalveluihin, sanoo Eupol-organisaation suomalainen päällikkö **Pia Stjernvall**.

Sisäasiainministeriö on palkannut yli 2 000 uutta naispoliisikokelasta ja kaksi naispuolista poliisipäällikköä. Puolustusministeriössä tunnustetaan ihmisoikeudet, ja oikeusministeriö kouluttaa syyttäjiä toimimaan naiseen kohdistuvissa väkivaltatapauksissa.

– Naisten asema on kohentunut erityisesti koulutuksessa ja terveydenhuollossa. Turvallisuussektorilla naisten perinteinen rooli vaikeuttaa heidän pääsyään esimerkiksi poliiseiksi. Mutta naiset ovat nykyään tietoisempia

EEVA KOSKINEN

Rula Ghani puhui tyttöjen koulutusta käsitelleessä tilaisuudessa, jonka Suomen suurlähettiläs Ari Mäki (oik.) oli järjestänyt. Taustalla tulkki.

oikeuksistaan ja myös halukkaampia tekemään ilmoituksia väkivallasta, Stjernvall sanoo.

Rakenteissa siis tapahtuu koko ajan, mutta tietenkin kadulta katsoen toivottaman hitaasti.

Stjernvall kertoo Eupol-organisaation seuraavan Farkhundun kuoleman oikeuskäsittelyä tarkoin ja viestivän yhteistyökumppaneilleen, miten tärkeää on hoitaa tällaiset tapaukset oikeusteitse lakien mukaan.

– Kun käsitelimme asiaa yhdessä afgaanipoliisien kanssa, eräs naispoliiseista ihmetteli miespoliisien toimimattomuutta. Hän sanoi, että olisi ainakin ampu-
nut ilmaan, Stjernvall sanoo.

PRESIDENTTI ASHRAF Ghani ilmoittautui vaalikampanjassaan naisten oikeuksien puolustajaksi. Hän on jatkanut virassaan samaa linjaa. Pettyneitä on silti paljon, sillä heikko turvallisuustilanne vaikuttaa koko yhteiskuntaan lamauttavasti.

Kansainväliset joukot ovat vetäytymässä Afganistanista 14 vuoden epätoivoisen rauhan-
turvaprojektin jälkeen. Yhdysvaltain johtama liittouma syrjäytti vuonna 2001 ääri-islamistisen taliban-liikkeen johtaman hallinnon syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskujen jälkeen.

Naton johtama Isaf-operaatio päättyi viime vuoden lopussa. Jäljelle on jäänyt etupäässä

**HAMPAISIIN AISTI
ASEISTETUT, KYPÄRÄ-
PÄISET JA AVARUU-
SOLENTOJA MUIS-
TUTTANEET MIEHET
EIVÄT KUITENKAAN
VOINEET EDES PUHUA
NAISILLE KYLISSÄ.**

koulutustehtäviin joitain kansainvälisiä joukkoja, joiden joukossa on 80 suomalaista sotilasta.

Tuskin mitään väliintuloa maailmassa on perusteltu niin paljon naisten pelastamisella kuin kansainvälisten joukkojen saapumista Afganistaniin. Hampaisiin asti aseistetut, kypäräpäiset ja avaruusolentoja muistuttaneet miehet eivät kuitenkaan voineet edes puhua naisille kylissä. Afgaaninainen ei perinteisesti keskustele vieraiden miesten kanssa.

Viimeisen viiden vuoden ajan on käyty rauhanneuvotteluita, joista on hyvin vähän julkista tietoa. Tänä kesänä Afganistanin uuden hallituksen ministerit ja taliban-liikkeen johtajat neuvottelivat rauhasta Islamabadissa.

Kesällä verinen iskukierre pääkaupunki Kabulissa tyrmistytti sekä presidentin että hallitusta johtavan **Abdullah**

Abdullahin. Molemmat ovat paheksuneet vahvoin sanakääntein Pakistanin kaksoisroolia toisaalta talibanien kouluttajana ja toisaalta rauhanneuvotteluiden tukijana.

Myös uskonnolliset johtajat ovat tuominneet iskut ja sanoneet niiden olevan vas-

toin Koraania. Sittenkin myös heimojohtajien kokous on tuominut Kabulin iskut.

Naiset ja naisjärjestöt ovat olleet huolissaan rauhanneuvotteluista. Suurimpana uhkana on pelätty naisten oikeuksien uhraamista talibanille rauhanehdoissa.

– Naisten asema ei ole kaupan eikä uhattuna niin kauan, kun rauhanneuvotteluita talibanin kanssa käydään nykyisen presidentin johdolla, Rula Ghani vakuuttaa toimittajille sen verran napakasti, että asiasta on ilmeisesti kotona keskusteltu. **Y**

Onko Iranilla oikeus ydinaseisiin?

Kirjoittaja Tarja Cronberg

Iran ja ydinasevallat pääsivät historialliseen sopuun sen ydinohjelman rajoittamisesta. Lähi-itää vakauttava sopimus on vielä Yhdysvaltain kongressin käsiteltävänä.

IRANIN YDINOHJELMASTA päästiin heinäkuun puolivälissä sopimukseen yli kymmenen vuotta kestäneiden neuvotteluiden jälkeen. Iran sitoutuu olemaan hankkimatta ydinaseita.

Vastineeksi neuvottelukumppanit eli viisi YK:n turvallisuusneuvoston pysyvää jäsentä Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Britannia ja Ranska sekä Saksa poistavat vähitellen ydinohjelmaan liittyneet kansainväliset talouspakotteet ja asekauppasaarron.

Sopimus rajoittaa Iranin oikeutta käyttää ydinteknologiaa tulevina vuosina. Uraanin rikastamiselle asetetaan katto, rikastettua urania

on käsiteltävä sovitulla tavalla, rikastamiseen tarvittavien sentrifugien määrää rajoitetaan, raskaan veden reaktoreita ei saa rakentaa ja kaikkea valvotaan ennennäkemättömän tarkasti.

Sopimuksen ymmärtämiseen pitää olla vähintään fyysikko, poliitikkojen ei kannata yrittääkään.

PERUSKYSYMYS ON kuitenkin varsin yksinkertainen: kenellä on oikeus ydinaseisiin ja kenellä ei? Jo kysymys pitää sisällään epäoikeudenmukaisen asetelman. Joillakin on oikeus, muilta kielletään. Miksi Iranilla ei saa olla ydinaseita, kun sen vii-

dellä neuvottelukumppanilla saa olla?

Tämän ymmärtääkseen täytyy palata historiaan. Kun kansainvälinen ydinsulkusopimus 1960-luvulla neuvoteltiin, sen edellytyksenä oli, että kaikki ydinasevaltiot saivat pitää aseensa. Muut allekirjoittajamaat sitoutuivat olemaan hankkimatta niitä.

Ydinasevaltioita oli 1960-luvun lopussa viisi: Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Britannia ja Ranska. Sopimus on ainutlaatuinen. Vastaavaa ei tunneta kemiallisten tai biologisten aseiden kohdalla.

Iran on yksi ydinsulkusopimuksen allekirjoittajavaltioita. Se on siis vapaaehtoisesti sitoutunut olemaan ydinasevapaa valtio. Kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA ei myöskään ole todennut, että Iranilla olisi ydinase materiaalia.

Uraanipommin valmistamiseen tarvitaan uraania, joka koostuu yli 90-prosenttisesti ydinräjähdyskykyisestä U-235-isotoopista. Luonnossa louhittavassa uraanissa tätä isotooppia on alle prosentti, joten sen osuutta täytyy kasvattaa rikastamalla uraania sentrifugilaitteissa.

Atomienergiajärjestön tietojen mukaan Iran ei ole rikastanut uraania näin pitkälle. Ydinvoimalan tarpeisiin sopivan uraanin rikastusaste on noin 3,5 prosenttia.

Ydinsulkusopimuksen mukaan kaikki allekirjoittajamaat saavat vapaasti käyttää ydinteknologiaa rauhanomaisiin tarkoituksiin. Yleisen näkemyksen mukaan tällä tarkoitetaan sitä, että uraania saa rikastaa vapaasti, kunhan sitä ei rikasteta asetuotannon asteelle.

YHDYSVALLAT EI kuitenkaan ole hyväksynyt tätä tulkintaa, jonka mukaan ydinsulkusopimus sallisi uraanin rikastamisen vapaasti. Tässä on toinen peruskysymys.

Iranin sopimusneuvottelut ovatkin keskittyneet uraanin rikastamiseen. Iran on sanonut haluavansa kehittää ydinteknologiaa ja rakentaa ydinvoimaa. Tämä ei ole uutta. Jo ennen vuoden 1979 islamilaista vallankumousta Iranilla oli Yhdysvaltain tukema laaja ydinvoimaohjelma, jonka puitteissa se rikasti uraania.

Iran aloitti ydinohjelman kehittämisen uudelleen 1990-luvulla Irakin vastaisen sodan jälkeen. Nykyään Iran pystyy rikastamaan uraania 20 prosenttiin saakka. Sillä oli sopimuksen solmimishet-

kellä noin 19 000 sentrifugia ja rikastuslaitoksia eri puolilla maata. Osa niistä on maan alla.

Näitä laitoksia on rakennettu salaa. Niistä ei ole ilmoitettu Kansainväliselle atomienergiajärjestölle, mitä ydinsulkusopimus edellyttää. Tässä on länsimaisten epäilyjen ydin.

Lisäksi Iran rikastaa uraania teollisessa mitakaavassa ja maata ohjaa länsimaille vihamielinen islamilainen hallinto. Epäilyjä lisää vielä se, että Iran on ennen vuotta 2003 tehnyt kokeita, joiden oletetaan liittyneen mahdollisen ydinpommin sovittamiseen ohjukseen ja ydinräjähdysten hallintaan.

IRAN ON siis ollut voimakkaiden epäilyjen kohteena. Epäilyjä ovat herättelleet vuosien kuluessa etenkin Israel ja maan ulkopuolella toimivat hallitusta vastustavat tahot. Israel on nähnyt Iranin maailmanrauhan vaa-

**MIKSI IRANILLA EI
SAA OLLA YDINASEI-
TA, KUN SEN VIIDELLÄ
NEUVOTTELUKUMPPANILLA SAA OLLA?**

Iranin ydinohjelman rajoittamisesta sovittiin 14. heinäkuuta 2015

IRAN

- vähentää uraanin rikastamiseen tarvittavien sentrifugien määrää kahdella kolmanneksella noin 6 000 kappaleeseen.
- supistaa rikastetun uraanin varastojaan 300 kilogrammaan.
- ei rikasta uraania yli 3,67 prosentin seuraavan 15 vuoden aikana. Ydinaseuraani on 90-prosenttista.
- muuttaa Arakin raskasvesireaktoria niin, ettei sillä voi tuottaa asekelpoista plutoniumia, eikä rakenna uutta raskasvesilaitosta 25 vuoteen.
- rajoittaa Fodrowin maanalaisen uraaniminrikastuslaitoksen käyttöä 15 vuodeksi.
- sallii IAEA:n tarkastajien pääsyn kaikkiin tunnettuihin ydinlaitoksiin rajoituksetta ja epäilyihin laitoksiin enintään 24 päivän sisällä.

YHDYSVALLAT, VENÄJÄ, KIINA, RANSKA, BRITANNIA JA SAKSA

- purkavat YK:n turvallisuusneuvoston määräämät talouspakotteet, jos Iran noudattaa sopimusta.
- poistavat YK:n tavanomaisten aseiden kauppasaarron viiden ja ohjuskauppasaarron kahdeksan vuoden kuluessa.
- voivat palauttaa talouspakotteet 65 päivässä, jos Iran rikkoo sopimusta.

Lähde: The Washington Post

rantavana maana ja on uhannut Irania sotilaallisella iskulla.

Israel on aikaisemmin tehnyt sotilaallisia iskuja Syyriaan ja Irakiin tuhoten rakenteilla olevia ydinlaitoksia.

Jos Israel iskisi Iraniin, olisi tilanne lievästi sanottuna erikoinen. Maa, joka on ydinsulkusopimuksen ulkopuolella ja jolla on ydinaseita, hyökkäisi maahan, jolla ei tiettävästi ole ydinaseita ja joka on allekirjoittanut ydinsulkusopimuksen.

Jos valtio haluaa kehittää tai hankkia ydinaseita, on helpoin tie joko jättäytyä ydinsulkusopimuksen ulkopuolelle, kuten Intia, Pakistan ja Israel, tai irtisanoutua siitä, kuten Pohjois-Korea. Iran on pyrkinyt pysymään sopimuksen piirissä epäilyistä huolimatta. Mielestäni se on merkki siitä, ettei maa ole aktiivisesti pyrkimässä ydinasevaltioksi.

Iranin voimakas kiinnostus ydinteknologiaan ja erityisesti uraanin rikastamiseen osoittaa sen, että se pyrkii olemaan niin sanottu kynnysvaltio. Se tarkoittaa valtiota, joka lyhyessä ajassa pystyy tarvittaessa kehittämään aseensa.

Näitä kynnysvaltioita on maailmassa muun muassa Japani ja Brasilia. Periaatteessa kaikki ydinvoimaa tuottavat maat hallitsevat tarvittavan teknologian ydinaseen rakentamiseksi.

Nyt sopimus on saatu aikaan. Iran saa jatkaa uraanin rikastamista rajoitetussa mittakaavassa. Sen tekemisiä tullaan tarkkailemaan suurennuslasilla. Myös kaikki sotilaalliset laitokset ovat valvonnan alaisia.

Jos rikkomuksia löytyy seuraavan kymmenen vuoden aikana, palautuvat pakotteet automaattisesti. Sopimusajan jälkeen Iran palaa normaalisti ydinsulkusopimuksen jäsenmaaksi, eli val-

vonta jatkuu. Pakotteet tulevat purkautumaan siinä tahdissa, kun Iran toteuttaa sopimusta.

Kaikki ei kuitenkaan ole vielä selvää. Sopimusta tukevat niin Iranin kuin Yhdysvaltain poliittinen johto. Molempien maiden presidenttien osuus on ollut ratkaiseva. Neuvotteluosapuolista Euroopan unioni, Venäjä ja Kiina ovat sopimuksen takana.

Jopa Persianlahden arabimaat Saudi-Arabia mukaan lukien ovat antaneet tukensa sopimukselle. Valtaosa yhdysvaltalaisista tiedemiehistä sekä Israelin armeijan edustajat ovat julkisesti tukeneet sopimusta.

Vastustajia löytyy lähinnä Yhdysvaltain ja Iranin parlamenteista. Vastustuksen kohteenä ei ole itse sopimus vaan se, että maan presidentti saa sen hyväksymisestä sulan hattuunsa. Äänekkäin vastustaja on kuitenkin Israelin pääministeri **Benjamin Netanjahu**.

SUURIN KANTO kaskessa on tällä hetkellä Yhdysvaltain kongressi. Presidentti voi allekirjoituksellaan hyväksyä kansainvälisiä sopimuksia. Tässä poikkeustapauksessa kongressi on kuitenkin taistellut itselleen oikeuden joko hyväksyä tai hylätä sopimus.

Äänestys on syyskuun puolivälissä. Mikäli sopimus hylätään, voi presidentti veto-oikeudellaan tästä huolimatta saattaa sen voimaan. Sopimus kuitenkin kaatuu, jos niin senaatti kuin edustajainhuone – kumpikin kahden kolmasosan enemmistöllä – hylkää sen.

Hylkääminen ei näytä nyt kirjoitushetkellä elokuun lopussa todennäköiseltä, mutta se on mahdollista. Tällä hetkellä Yhdysvalloissa käydään miljoonien dollareiden katukampanjaa, jotta kansalaiset voisivat ottaa kantaa sopimuksen puolesta tai sitä vastaan.

Niin rauhanliikkeet kuin Israelia tukevat järjestöt lobbaavat kongressin edustajia. Republikaanit ovat vastaan, demokraatit jakautuneita ja monet vielä epäroivia.

Jos sopimus hyväksytään, Yhdysvaltain presidentti **Barack Obama** on

Nobelin rauhanpalkintonsa ansainnut. Niin Israelin kuin Iraninkin turvallisuustilanne paranisi. Iran liittyisi kansainväliseen yhteisöön, ja sen eristäminen ja eristäytyminen loppuisi.

Jo nyt on myös merkkejä siitä, että Lähi-idässä oltaisiin

sopimuksen myötä halukkaampia käymään rauhanneuvotteluja Syyrian ja Palestiinan suhteen.

Jos sopimus kaatuu, seuraukset ovat monitahoiset. Yhdysvalloista tulisi syyllinen, ja maan kansainvälinen arvostus romahtaisi. Iranissa voimat, jotka vastustavat yhteistyötä lännen ja erityisesti Yhdysvaltain kanssa, vahvistuisivat.

Iran saattaisi irtisanoutua ydinsulkusopimuksesta. Sen seurauksena ydinasevarustelusta Lähi-idässä tulisi totta.

Sodan riski lisääntyisi. Näennäisiä voittajia olisivat vain Yhdysvaltain kongressin republikaanit ja Israelin pääministeri Benjamin Netanjahu. **Y**

**JOS SOPIMUS
HYVÄKSYTÄÄN,
YHDYSVALTAIN
PRESIDENTTI BARACK
OBAMA ON NOBELIN
RAUHANPALKINTON-
SA ANSAINNUT.**

Latinalaisen Amerikan kansanmiehet

Kirjoittaja Mikko Pyhälä Kuvitus Pirita Tolvanen

Karismaattiset populistijohtajat ovat villinneet kansaa monissa Latinalaisen Amerikan maissa. Suurlähettiläänä toiminut Mikko Pyhälä muistelee heistä näkyvimpiä.

LATINALAISISSA AMERIKASSA populismilla on pitkät perinteet. Jo Argentiinan **Juan Perón** ratsasti aallonharjalla 1940-luvulta alkaen. Useita karismaansa luottaneita populistisia johtajia on noussut valtaan myös 2000-luvulla. Monet heistä ovat olleet vasemistolaisia.

Luomalla suoran yhteyden johtajan ja kansan välille populistit ovat halunneet mitätöidä muiden valtapilareiden kuten parlamentin, oikeuslaitoksen, puolueiden ja ammattiyhdistysliikkeen merkityksen. Populismi ei ole ideologia eikä ole liittynyt yhteiskuntaluokkiin, vaan se on usein ollut tapa luoda autoritaarinen hallinto.

FIDEL

Yhdysvaltoja ahkerasti sättivä **Fidel Castro** on ollut monien oikeamielisten sankari. Lähes puoli vuosisataa Kuubaa johtanut Fidel oli sitoutumattomien liikkeen tärkeimpiin kuuluva valtionpäämies. Hän nousi valtaan sissisodan ja vallankumouksen myötä vuonna 1959 ja vetäytyi tehtävistään vuonna 2006.

Fidelin kulta-aikaa oli Vietnamin sota vuosina 1964–1975, kun koko edistyksellinen maailma vastusti sotaa jyrkästi. Samoin Fidelin kilpi kiilsi kirkkaana viimeisten siirtomaiden taistellessa vapautuksestaan Afrikassa ja Aasiassa.

Kuuba oli kulttuuriradikaalien innostaja

1960-luvulla. Kuuban taide kukoisti niin eloku-
van kuin grafiikan alalla. Kuuban musiikki on
edelleen maailmanmusiikin huipulla.

Toisinajattelijoiden sorto vieraannutti
kuitenkin taiteilijoita ja älymystön jäseniä.
Maanpaossa Floridassa elävä Fidelin sisar
Juanita Castro Ruz kutsuu kirjoittamassaan
kirjassa veljeään hirmuhallitsijaksi. Kuuban
presidentin virkaa vuodesta 2006 hoitaneen
veljensä **Raúl Castron** hän näkee myötäilijänä
ja pohjimmiltaan hyväntahtoisena.

Olin itse hurmaantunut Fidelin puheesta
Havannassa kesällä 1970. Tosin vierastin hänen
ilmoitustaan, että Boliviassa kuolleen **Ernesto
Che Guevaran** kädet on tuotu Kuubaan.
Kansanjoukko hurrasi.

Katolisen koulun oppilaana Fidel oli nähnyt
reliktien tärkeyden, mutta olihan se makaa-
beria. Siskon mielestä Fidel
lähetti Chen tarkoituksella
epätoivoiselle vallankumo-
usretkelle Boliviaan varmaan
kuolemaan.

Kuulin ja näin Raúl
Castron johtavan asiallisesti
ja taitavasti puhetta sitou-
tumattomien huippukoko-
uksessa Havannassa 2006,
missä olin Euroopan unionin edustajana.
Käsittäakseni Raúl on halukas lisäämään ta-
loudellisia vapauksia Kuubassa, mutta Fidelin
tukijoukot haraavat edelleen vastaan.

Kuubalaisia taitelijoita ja intellektuelleja
muutti vähin äänin ulkomaille. Eräät taas vi-
ruivat vankiloissa. Kuuban ystäville on shokki,
että prostituutio on jälleen tärkeä osa talout-
ta. Se oli yhtenä syynä itse vallankumoukselle
1950-luvulla.

Kuuban köyhät opetettiin heti vallankumouk-
sen jälkeen lukemaan, ja luotiin kattava tervey-
denhuolto. Nyt maan talous on niin huonossa
kunnossa, että köyhimmillä on vaikeuksia saa-
da ravitsevaa ruokaa ja terveydenhuoltoa.

Vain Venezuelan mittava apu on pitänyt
Kuuban talouden pinnalla. Sen vaarantuminen
johti sovintoneuvotteluihin Yhdysvaltojen ja
Euroopan unionin kanssa.

Kuuballa on edelleen poikkeuksellisen pal-
jon aitoja ystävämaita. Missä tahansa tapah-
tuukaan maanjäristys, tulva, pyörremyrsky tai
tulivuorenpurkaus, Kuuba lähettää heti paikal-
le vaikka toista tuhatta lääkärinä ja sairaanhoita-
jaa. Sadat tuhannet ovat saaneet siellä ilmai-
sen kaihileikkauksen. Karibian ja Afrikan maat
kouluttavat siellä lääkäreitä.

Kuuba on myös maa, jossa kulkutaudit ja
onnettomuudet ovat hyvin hallinnassa. Olen
iloinen, että työssäni saatoin auttaa Kuubaa
saamaan Karibian maiden sääpalvelun edisty-
neimmän televisio-ohjelmiston. Sen käyttöön
koulutetaan nyt muiden maiden asiantuntijoita.

CHÁVEZ

Karisman maailmanennätys taitaa olla **Hugo
Chávezilla**, joka johti Venezuelaa vuodesta
1999 aina kuolemaansa
vuoteen 2013 asti. Yhdys-
valtalainen uutisviikkolehti
Time järjesti vuonna 2006
lukijäänestyksen siitä, kuka
olisi vuoden henkilö.

Äänestyksen ylivoimainen
voittaja oli Chávez. Lehti
päätti kuitenkin, että vuoden
henkilö ”olet sinä lukijamme”.

Kannessa oli peilin virkaa tekevä metalliväri.

Chávezin karisma perustui sotaväessä har-
joitettuihin teatteriopintoihin ja hänen ky-
kyynsä asettua kansan tasolle kirosanoineen ja
kansanlauluineen. Chávezin ongelmallinen isä-
suhde korjaantui ottamalla Fidel Castro sijai-
sisäksi, mikä tietenkin antoi Fidelille manipu-
lointimahdollisuuden. Joukkojen lumoamisessa
auttoi bipolaarisuus.

Kirjailija **Gabriel García Márquez** lensi
Chávezin vapauduttua vankilasta vuonna 1994
tämän kanssa kanssa Venezuelan Caracasista
Kuuban Havannaan Fidelin kutsumina. Már-
quez kertoi oppineensa lennon aikana tunte-
maan matkatoverinsa kummankin persoonalli-
suuden.

Fidel ja Chávez halusivat perustaa liittoval-
tion, jonka nimeksi olisi tullut Cubazuela. Raúl
Castro ja kummankin maan puolustusvoimat

**MAANPAOSSA FLORI-
DASSA ELÄVÄ FIDE-
LIN SISAR JUANITA
CASTRO RUZ KUTSUU
KIRJOITTAMASSAAN
KIRJASSA VELJEÄN
HIRMUHALLITSIJAKSI.**

Artikkelin kirjoittanut entinen suurlähettiläs Mikko Pyhälä (vas.) sai Venezuelan presidentti Hugo Chávezin (oik.) allekirjoituksella varustetun kuvan muistoksi tapaamisestaan.

asettuivat tätä vastaan.

Chávez hävisi vuonna 2007 kansanäänestyksen, jonka avulla hän olisi halunnut muuttaa Venezuelan sosialistiseksi. Hän kuitenkin toteutti monia samansuuntaisia uudistuksia säätämällä perustuslain vastaisia poikkeuslakeja.

Fidelin sairastuttua vakavasti ja Raúlín tultua presidentiksi liittovaltioprojekti pysähtyi. Kuuba sai kuitenkin paljon valtaa Venezuelassa satamia ja lentokenttiä pyörittävien yhteisyritysten kautta sekä asettamalla vaikutusvaltaisia strategisia neuvonantajia ministeriöihin sekä asevoimiin. Kuuba on käytännössä johtanut maiden rekisteri- ja passivirastoja sekä notariaatteja.

Luultavasti Fidelin neuvosta Venezuelaan luotiin Chávezin henkilökultti. Se on eräänlainen uskonlahko, joka edellyttää sokeaa uskollisuutta ja pohjatonta vihaa toisinajattelevia kohtaan. Venezuelassa kaikki oppositio leimattiin rikolliseksi ja petturuudeksi isänmaata kohtaan.

Chávezin ilmoitettiin kuolleen syöpään vuonna 2013, vaikka jotkut väittävätkin hänen kuolleen jo vuoden 2012 lopulla. Hänen seuraajansa bussikuski **Nicolás Maduro** ei pystynyt ottamaan haltuunsa edeltäjänsä karismaa.

Maduro on johtanut maansa talouden sekä sosiaalisen järjestyksen romahdustilaan – tosin Chávezin jo käynnistämässä prosesseissa. Venezuelassa yksinvalta luotiin nujertamalla

**MORALES EI OLE PYS-
TYNYT ALISTAMAAN
OIKEUSLAITOSTA EIKÄ
OSAVALTIOHALLIN-
TOJA, ELI DEMOKRA-
TIA TOIMII TIETYISSÄ
RAJOISSA.**

kaikki riippumattomat valtapilarit ja vapaa tiedonvälitys.

Venezuelan suunnattomat öljytulot on hukattu ensinnäkin korruption, toiseksi hallitsevan eliitin tuhlaavaan elämänmenoon, kolmanneksi sekasortoiseen hallintoon ja neljänneksi lahjoiksi niille maille, joilta on haluttu ostaa uskollisuutta.

Venezuelassa on nyt enemmän köyhiä ja enemmän äärimmäisen köyhiä kuin Chávezin tullessa valtaan vuonna 1999. Lääkkeiden ja terveydenhuoltovälineiden vaje on noin 80 prosenttia.

Elintarvikkeista yli puolet joudutaan tuomaan maahan Kuuban kautta ylihintaan, mikä on vahvistanut korruptiota molemmissa maissa. Kaikesta on huutava puute aina vessapaperista hammas-tahnaan.

Kroonisiin sairauksiin ei ole lääkkeitä. Edes raskaustestejä ei pystytäkään tekemään, eikä yleensä leikkauksia.

Venezuelan puolustusvoimien korkein johto on epäiltynä mittavan huumekaupan pyörittämisestä. Lehtien mukaan Yhdysvallat tutkii nyt Venezuelan parlamentin puhemiehen **Diosdado Cabello**n väitettyä roolia huumekartellin johtajana. Kolumbian huumeet kulkevat Venezuelan kautta maailmalle.

Chávez otti minut hyvin vastaan, kun jätin valtuuskirjeeni hänelle vuonna 2006. Hän oli vuotta aikaisemmin julistanut, että Venezuela ostaa sellu- ja paperitehtaan Suomesta. Tästäkin puhuimme. Mitään tehdasta ei kuitenkaan noussut.

Kun vuonna 2008 huomaustin Chávezille, että paperin hinnat ovat huipussaan ja Venezuelan kannattaisi investoida myös vihreään kultaansa, hän tuhahti:

– Niin ovat öljyn hinnatkin huipussaan.

Mitä jää plussan puolelle Chávezin hallinnosta? Ainakin se, että hän herätti köyhät vaatimaan oikeuksiaan – joita he eivät tosin saaneet. Suurenmoinen kymmeniä vuosia toiminut nuoriso-orkesteriliike kasvoi ja levisi maassa ja maailmalla.

Vammaisten asemaa parannettiin hieman. Alkuperäiskansat saivat näkyvyyttä, mutta eivät juuri oikeuksia.

MORALES

Latinalainen Amerikka ja alkuperäiskansojen ystävät riemuitsivat, kun aymaraintiaani **Evo Morales** valittiin Bolivian presidentiksi vuonna 2006. Moralesin valinta merkitsi sitä, että maan enemmistön muodostaneet ylänköintiaanit lopultakin saivat äänensä kuuluviin.

Ei kestänyt kauan, kun Hugo Chávez saapui opastamaan Moralesia.

– Kuulehan Evo, sinun täytyy nyt ensin järjestää perustuslakia säättävä kansanäänestys. Sitten kirjoitat perustuslakiisi tällaista ja tuollaista...

Näin tämän itse televisiosta. Bolivia on saanut Venezuelalta paitsi taloudellista myös sotilaallista apua. Se on aiheuttanut konflikteja. Morales ei onneksi noudattanut Chávezin neuvoja taloudenpidossa. Kohtuullisen politiikan myötä talous on ollut nousussa etenkin kaasuvarojen kansallistamisen ansiosta.

Morales on ajautunut konfliktiin sademetsäintiaaniensa kanssa halutessaan rakentaa maantien näiden asuttaman suuren kansallispuiston läpi. Morales ei ole karismaattinen, mutta saa paljon vastakaikua juuri alkuperäiskansojen aseman korostamisen vuoksi.

Bolivia onkin nyt virallisesti ”monikansallinen tasavalta”. Morales ei ole pystynyt alistaamaan oikeuslaitosta eikä osavaltiohallintoja, eli demokratia toimii tietyissä rajoissa.

Yritin eräässä tapaamisistamme Moralesin kanssa herättää keskustelua Bolivian siirtomaajalla eläneestä taidemaalari **Melchor Pérez Holguinista**. Hän oli ehkä Latinalaisen Amerikan kaikkien aikojen suurin taiteilija.

Tämä täysverinen intiaani näytti olevan presidentille tuntematon suuruus.

LULA

Brasiliala vuosina 2003–2011 johtaneella metalityömiestä **Luiz Ignacio ”Lula” da Silvalla** on hienoimmat näytöt viime vuosien populistipresidenttien joukossa. Lula nosti 20 miljoonaa kansalaista köyhyydestä, mikä on lähes käsittämättömän suuri saavutus. Karismaattinen Lula oli virkakautenaan Latinalaisen Amerikan kunioitetuin valtiomies.

– Chávez on Venezuelan kaikkien aikojen paras presidentti, Lula väitti aikanaan.

Silitämällä Chávezia myötäsukaisesti Lula sai moninkertaistettua Venezuelan hankinnat Brasiliasta. Se toi miljardivoittoja maan yrityksille. Lula on nähtävästi jatkanut venezuelalaisten kanssa veljeilyä presidenttikautensa jälkeenkin.

Lulalla on ollut suuri vaikutus koko Latinalaisen Amerikan radikaalin vasemmiston historiaan. Hän oli perustamassa jo vuonna 1990 niin sanottua São Paulon foorumia, joka kokoaa yhteen maanosan vasemmistopuolueita. Se on edelleenkin keskeinen yhteistyön väline.

Kolumbian alun perin marxilaisen sissiliikkeen Farcin asema foorumissa tuli ongelmaksi. Järjestö alkoi ottaa satamäärin panttivankeja, ryhtyi johtamaan Kolumbian huumetaloutta ja pommitti siviilikohteita.

Lulan johdolla Brasilia kasvatti vaikutusvaltaansa Afrikassa ja Karibialla. Brasiliasta tuli Venäjän, Intian, Kiinan ja Etelä-Afrikan kattavan Brics-maaryhmän keskeinen toimija.

Lulan ensimmäinen presidenttikausi näytti parempana kuin toinen. Korruptoiko valta hänetkin? Mitään ei ole osoitettu.

Ainakin Lulan työväenpuolue PT ryvetty korruptioskandaaleissa. Nykyisen presidentin **Dilma Rousseffin** kannatus on laskenut. Brasilian talous ei ole enää nousuvireessä. **Y**

**VENEZUELA
SSA ON
NYT ENEMMÄN
KÖYHIÄ JA
ENEMMÄN
ÄÄRIMMÄISEN
KÖYHIÄ KUIN
CHÁVEZIN
TULLESSA
VALTAAN
VUONNA 1999.**

Kuva Pekka Elomaa

Pommittajat eivät voi turvata rauhaa

Kenraali ja puolustusvoimain entinen komentaja Gustav Hägglund julkaisi vuosi sitten kirjassaan *Rauhan utopia* kokonaisnäkemyksensä siitä, miten maailma makaa. Mitä monipuolisen sotilasuran tehnyt rauhanturvaaja ajattelee siitä nyt?

RAUHAN UTOPIA oli yhteenvetoa kaikesta siitä, mitä olen koko elämäni tehnyt. Trendit, joita kirjassani kuvaan, ovat vahvistuneet. Kirjoitin ensinnäkin Venäjästä, että siltä puuttuu yhä suurvalta-asema. Nyt on nähtävissä, että se hakee sitä globaalisti. Esimerkkeinä ovat valtiovierailut Turkkiin ja Kiinaan, sotalaivat eri puolilla maailmaa sekä ydinaseilla kalistelu.

Kiina rakentaa imperiumia. Se on suurin investoija Afrikassa ja on eri puolilla lisäämässä poliittista painoarvoaan. Yhdysvallat on puolestaan vetäytymässä omalle mantereelleen samalla, kun kriisit ovat lisääntyneet voimakkaasti.

Pakolaisvirtojen kasvu on yllättänyt, samoin shiihojen ja sunnien vastakkainasettelun voimistuminen. Lähi-itä on myös enemmän liekeissä kuin vuosi sitten. Äärijärjestö Isis on todella vaarallinen. Sehän mässäilee väkivallalla. Osin syynä ovat amerikkalaisten sotilaalliset interventiot. Irakiin hyökkääminen oli väärin. Siellä ei ollut joukkotuhoaseita.

Loistava uutinen on kuitenkin Iranin kanssa tehty ydinasesopimus. Se vaikuttaa myös öljyn hintaan, ja se puolestaan kokonaistilanteeseen. Saudi-Arabian vaikutus Yhdysvaltojen politiikassa laskee – sekä saudit että Israel vastustivat voimakkaasti Iranin kanssa tehtävää sopimusta.

Varustelukierre olisi ollut ilman muuta edessä. Nyt maailma on vähemmän pahempi paikka. Venäjälle öljyn hinnan vakiintuminen alhaiselle tasolle merkitsee taloudellisia vaikeuksia.

Olen ehdottomasti rauhanturvaaja. Sen ydinasia on, ettei ole osapuoli. Rauhanturvaaminen ei voi olla osa kriisiä, vaan osa kriisin ratkaisua. Rauhanturvaaminen on valmisteltava huolella, jotta eri osapuolet voivat sen hyväksyä. Nytkin maailmalla on 100 000 rauhanturvaajaa.

Rauhaan pakottamista vierastan. Olennaista on oikean mittakaavan ymmärtäminen. Jos jossain on esimerkiksi uhkana etninen puhdistus, rauhaan pakottamista voidaan käyttää.

Operaation pitää olla kuitenkin sellainen, että voimat riittävät siihen. Meneminen mukaan konflikteihin on vaikeaa, sillä varmuudella ei voi sanoa, kuka tai ketkä ovat suurimmat roisot ja mistä näkökulmasta. Aikamoista sekamelskaa voidaan aiheuttaa.

Amerikkalaiset eivät edes puhu kriisinhalinnasta, vaan käyvät terrorismin vastaista sotaa. Ilman muuta syyskuun 11. päivän terroriiskuihin piti reagoida jotenkin. Mutta miksi amerikkalaiset eivät vain ajaneet talibania pois ja sanoneet, että jos vielä tuette terrorijärjestö Al-Qaidaa, tulemme takaisin? He jäivät Afganistaniin lähes 15 vuodeksi. Eivät pommittajat voi olla rauhanturvaajia, heistä oli tullut osapuoli.

Rauhanturvaaminen sopii suomalaisille. Se on maailmankatsomuksemme ja arvomaailmamme mukaista. Meillä ei ole liiallista liipaisinherkkyyttä, mistä voi kiittää asevoimien koulutusta. Hyvä osoitus tästä ovat vähäiset miestappiot rauhanturvaamisoperaatioissa 50 vuoden ajalta. On myös valitettavaa, että Eurooppa on sotilaallinen kääpiö. Parempi olisi voida tehdä itsenäisiä ratkaisuja.

Ukrainasta on tullut jäätynyt konflikti. Venäjä ei hyökkää. Se ei myöskään vetäydy Krimiltä, koska Ukraina ei anna takuita olla liittymättä Natoon. Rähinöinti Itä-Ukrainassa on suurvaltapoliittisesti merkityksetöntä. Alun perin Venäjä pelkäsi Ukrainan irtisanovan laivastotukikohdan vuokrasopimuksen Krimillä.

Emme me voi viedä demokratiaa Venäjälle – emmekä muuallekaan. Heidän on tehtävä se itse. Venäjän kokemukset demokratiasta ovat lyhyeltä ajalta 1990-luvun alusta, jolloin maassa oli sekasorto ja miltei nälänhätä. Tavallisille ihmisille on tärkeitä, että on järjestys ja jonkinlainen ennustettavuus tulevaisuuden suhteen. Lähi-idässäkin sillä on enemmän merkitystä kuin jumaluusopeilla. **Y**

A photograph of an elderly woman with short grey hair and glasses, sitting on a green patterned sofa. She is wearing a blue long-sleeved shirt, blue jeans, and red socks. Her hands are clasped in her lap. The background shows a light-colored wall with two framed pictures. To the right, there is a small table with some papers and a clipboard. A patterned rug is on the floor.

Pian 90 vuotta täyttävä Marja-Liisa Swantz työskentelee yhä aamusta iltaan kotinsa sohvalla käsin Lahdessa.

KEHITYS LÄHTEE IHMISISTÄ

Teksti ja kuva Heidi Höök

Kehitystutkimuksen uranuurtaja ja Tansanian tuntija Marja-Liisa Swantz ymmärtää kehitysrahojen kavaltajia. Hän lopettaisi turhan byrokratian ja kuuntelisi kehitysmaiden asukkaita.

SUORASUKAISUUDESTAAN SUKULAISTEN moittima **Marja-Liisa Swantz** ei koskaan ole pelännyt lausua mielipiteitään. Nyt hän toteaa topakasti, että pitäisi ottaa yhteyttä pääministeri **Juha Sipilään**. Hallitus aikoo nimittäin leikata kehitysyhteistyömäärärahoja leikata 330 miljoonalla eurolla.

Yhä kehityskeskustelua seuraava 89-vuotias Swantz tietää, mistä puhuu. Tutkijana, professorina ja Kehitysmaainstituutin johtajana toimineen Marja-Liisa Swantzin työura on kasvanut rinnakkain Suomen kehitysyhteistyön kanssa sen alkutaipaleelta asti.

– Olenhan minä yksi pisimpään Suomen kehitysyhteistyössä mukana olleista.

Swanzilla on siitä paljon asiaa. Oikeastaan hän sanoo, että kehitysyhteistyömenoista voi karsiakin. Alkaa Marja-Liisa Swantzin hyökkäys nykymuotoista kehitysyhteistyötä kohtaan. Mutta siihen palataan myöhemmin.

SOTA-AIKAAN NUORUUTTAAN elänyt, lot-tana toiminut ja isänmaalliseksi itseään kuvaava Swantz kuuluu niihin, jotka eivät heitä mitään pois. Hänen oma arkistonsa täyttää suuren huoneen lattiasta kattoon.

Vuosikymmenien ajalta säästetyt lehtileikkeet, tutkimusdokumentit ja raportit valottavat Suomen kehitysyhteistyön historiaa. Arkistoa tallennetaan paraikaa Itä-Hämeen museon tiloihin Hartolassa.

Marja-Liisa Swantz matkusti ensimmäisen kerran Tansaniaan vuonna 1952. Matka rahtilaivalla Englannista Suezin kanavan kautta Mombasaan kesti kolme ja puoli viikkoa. Mombasasta juna vei 26-vuotiaan Swantzin Kilimanjarolle, jossa hän opetti alueen ensimmäisiä naisopettajia kolme ja puoli vuotta.

Se oli tyypillinen lähetystyön ja kehitystyön liitto. Swantzin perheessä oli aina arvostettu koulutusta. Hän oli itse havahtunut siihen, että

Afrikassa on suuri tarve opettajille.

Sittemmin Swantz on tunnettu Tansaniassa tutkijana ja kehitysyhteistyöntekijänä. Hänen amerikkalainen puolisonsa oli pastori, joka toimi lähetystyöntekijänä Tansaniassa. Yhä tiiviisti Tansanian tapahtumia seuraava Swantz ei osaa edes sanoa, kuinka kauan maassa tuli yhteensä asuttua.

– Periaatteessa olin siellä vähän koko elämäni.

Marja-Liisa Swantz on tuntenut henkilökohtaisesti kaikki Tansanian presidentit.

Tansanian ensimmäisen presidentin ja kansakunnan isäksikin kutsutun **Julius Nyereren** ja hänen vaimonsa **Marian** kansa vierailuja oli puolin ja toisin.

Tansanian nykyinen presidentti **Jakaya Kikwete** vieraili Suomessa alkukesästä, ja Marja-Liisa Swantz oli kutsuttu samaan illallistilaisuuteen hänen kanssaan. Swantzin astuttua sisään presidentti oli huudahtanut ja kutsunut tämän istumaan viereensä illallisen ajaksi. Swantz kertoo häkelyneensä huomiosta.

– Ehkäpä presidentin reaktio kertoo siitä, että Tansaniassa on tullut aika paljon tehtyä vuosikymmenien varrella.

Kontakteja ja ystävyyssuhteita Swantzille on syntynyt Tansaniassa maaseudun kyläläisistä päätöksentekijöihin asti.

JUURI INHIMILLISYYDEN ja henkilökoh- taisten suhteiden puute vie Marja-Liisa Swantzin mukaan kehitysyhteistyötä huonompaan suuntaan.

– Kaikissa muissa kulttuureissa lähdetään ihmissuhteista. Suomessa sitä ei tajuta enää. Täältä puuttuu inhimillisuus, tilalla on virallistuminen. Systeemi on luonut kehitysyhteistyön sellaiseksi, että henkilösuhteet poistuvat.

Swantz painottaa, että ihmisiin tutustumalla ja heidän kanssaan puhumalla alkaa jossain vaiheessa paljastua heidän todelliset ongelman-

sa ja tarpeensa. Ne, joista kehitysyhteistyön pitäisi lähteä.

Hänen mukaansa tilanne heikentyi, kun Suomen ulkoministeriön alainen mutta itsenäinen kehitysyhteistyöosasto Finnida lakkautettiin, ja kehitysyhteistyö siirtyi osaksi ministeriötä.

– Finnidan yhdistämisen yhteydessä menetetttiin se mahdollisuus, että on erikseen kehitysyhteistyöhön erikoistuneita ihmisiä, jotka opiskelisivat vaikkapa vieraita, oudompia kieliä ja tuntisivat paikallista kontekstia.

Eniten Swantzia pöyristyttää, kuinka kehitysyhteistyö on nykyisin pelkkää byrokratiaa ja arviointeja. Mikään paikallinen evaluaatio, jonka Swantz on nähnyt, ei ole hänen mielestään ollut todellinen arvio siitä, mitä on saatu aikaiseksi.

– Koko evaluaatio on mennyt ainoastaan siihen, onko raha

oikein käytetty.

Swantz toteaa kaikkien resurssien menevän nykyään siihen, osataanko teksti kirjata raportteihin sääntöjen mukaisesti. Varsinaisen työn tekemiseen ei kehitysyhteistyön tekijöille jää aikaa.

Hän ei myöskään usko, että muualta lähetetyt ihmiset pystyvät arvioimaan projektin kehitysvaikutuksia. He eivät tunne paikallista kontekstia eivätkä arvioitavan projektin historiaa.

Swantz aloittaisikin kehitysyhteismenojen vähentämisen karsimalla niitä hallintokuluja, joita evaluaatiovaatimukset nyt aiheuttavat.

MITÄ RAHAN käyttöön tulee, niin toki kehitysyhteistyörahaa on kadonnut. Marja-Liisa Swantz enustaa näin käyvän vastedeskin.

– Se on aivan välttämätön ilmiö niin kauan, kun kehittäminen tapahtuu ulkopuolelta.

Swantz virnistää ja alkaa luetella uransa varrelta sattumuksia, jolloin projektien rahaa on huomattu menneen tansanialaisten omiin tarkoituksiin.

**KEHITYSYHTEIS-
TYÖN PITÄISI LÄH-
TEÄ SIITÄ, MITEN
KEHITYSMAISSA
VOIDAAN TUKEA
JO MENEILLÄÄN
OLEVIA ASIOITA.**

– Kerran erään työntekijän piti ostaa projektille tietokone. Tietokone oli kuitenkin epäilyttävän kallis. Aloin ihmetellä lisää, kun työpuhelut alkoivat ohjautua miehen kotiin. Menin käymään hänen luonaan. Pihalle oli ilmehtynyt kaksi puhelinkoppia, joista muut saivat käydä soittamassa puheluita maksua vastaan. Mutta en voi häntä moittiakaan, tähän en on kehitystä!

Hän muotoilee, että työntekijä oli kehittänyt hyvän toimeentulon itselleen ja palveluita muille.

– Niin kauan, kun palkat ovat niin mitättömät, on pakko keksiä muita elintulonlähteitä.

Swantz toteaa oikeastaan nousevansa lähes puolustamaan välistä vetäjiä.

– Kun paikalliset eivät saa tehdä, mitä he tahtoisivat, niin ne joutuvat tekemään sen tällaisella kierolla tavalla. Meidän on vaikea ymmärtää, että kun ei ole mitään ja näkee, kuinka jotain tehdään kehityksen nimissä... Swantz aloittaa ja jää pohtimaan.

– Jos ihmiset saisivat itse aidosti kehittää maataan, tällaista ei tapahtuisi. Nyt kehittäjät tulevat ulkopuolelta projekteineen. Paikalliset alkavat miettiä, miten saada käytetyksi ulkopuolelta tulevaa rahaa siihen, mihin itse haluaisivat.

PAIKALLISEN KULTTUURIN sisältä lähteminen, paikallisten ihmisten osallistaminen ja heidän tarpeistaan lähteminen nousee vähän väliä keskeiseksi teemak-

Marja-Liisa Swantz

Syntyi vuonna 1926.

Ura opettajana ja antropologian ja kehitysmaatiedon tutkijana Tansaniassa.

Helsingin yliopiston kehitysmaatutkimusinstituutin (nyk. oppiaine) ensimmäinen johtaja 1982–1988.

Toiminut mm. antropologian professorina ja YK:n yliopiston Wider-tutkimuslaitoksen tutkijana.

Osallistavien tutkimusmenetelmien uranuurtaja.

Elämäntyöhön voi tutustua Itä-Hämeen museossa Hartolassa.

www.ihmuseo.fi

si Marja-Liisa Swantzin puheissa. Kansainvälisellä kehityssagendalla puhutaan kehityksen omistajuudesta.

Sillä tarkoitetaan, että kehitysyhteistyötä tulisi tehdä kumppanimaan lähtökohdista. Ajatus sisältää myös sen, ettei tarpeita ja tavoitteita voi antaa ulkoa päin.

Swantzin mielestä käytännössä kehitysyhteistyö on mennyt päinvastaiseen suuntaan. Kehitysmaat ovat riippuvaisia ulkopuolisten tuesta. On vaarana, että työ alkaa mennä liikaa rahoittajien ehdoilla.

Hän kritisoi myös yleistä tapaa tehdä kolmen vuoden projektisyklejä. Se syö kehitysyhteistyön pitkäjänteisyyttä.

– Sitä tapahtuu koko ajan. Pannaan syrjään, lopetetaan jo aloitettu työ ja aloitetaan alusta.

Kolmen vuoden projektimalli ei myöskään mahdollista kehityksen omistajuutta. Projektit valitaan ulkopuolella ja niitä arvioi ulkopuoliset. Uusi rahoittaja tuo aina mukanaan uuden projektin.

– Ei saisi tulla kaikkien uusien ideoiden kanssa. Kehitysyhteistyön pitäisi lähteä siitä, miten kehitysmaissa voidaan tukea jo meneillään olevia asioita.

Lopuksi Swantz toteaa, että ei kehityksessä mitään yksinkertaista ole. Erehdyksiä sattuu ja kaikenlaista pitää ottaa vastaan.

– Nyt kun täytän 90, olen oppinut hyväksymään sen, että elämä on kaiken kaikkiaan hyvin epätodellista. ✓

Tango painuu maan alle

Teksti ja kuvat Telle Virtanen

Argentinan pääkaupungissa Buenos Airesissa virkakoneisto sulkee perinteisiä tangopaikkoja. Tangokansa puolustaa kulttuuriperintöään kaduilla tanssien.

Nuorison suosima tangopaikka Club Atlético Fernández Fierro suljettiin heinäkuussa yöratsiassa.

Kadunvaltaajat puolustavat heinäkuussa tangopaikkojaan tanssien Buenos Airesin Avenida de Mayo -kadulla.

BUENOS AIRES, heinäkuun toinen päivä vuonna 2015. Tangokansa on vallannut tanssien kaupungin ydinkeskuksesta sijaitsevan Avenida de Mayon. Syy kadunvaltaukseseen oli huoli kansalaisjärjestöjen ylläpitämien perinteisten tangopaikkojen kohalosta.

Tämän vuoden aikana viranomaiset ovat sulkenneet yli kymmenen tanssipaiikkaa. Uusia tiloja on hankittu niin sanotuista maanlaisista paikoista. Tämä ei ole ensimmäinen kerta tangon yli satavuotisessa historiassa, kun tango joutuu painumaan maan alle.

Buenos Airesin laitakaupunginosien epä-määräisissä kuppiloissa tango aikoinaan syntyi. Se sai muotonsa siirtolaisvaltaisen kansakunnan monikulttuurisesta musiikkiperimästä. Periargentiinalaisissa piireissä sitä hyljeksittiin. Se leimattiin ”epäargentiinalaiseksi ilmiöksi”.

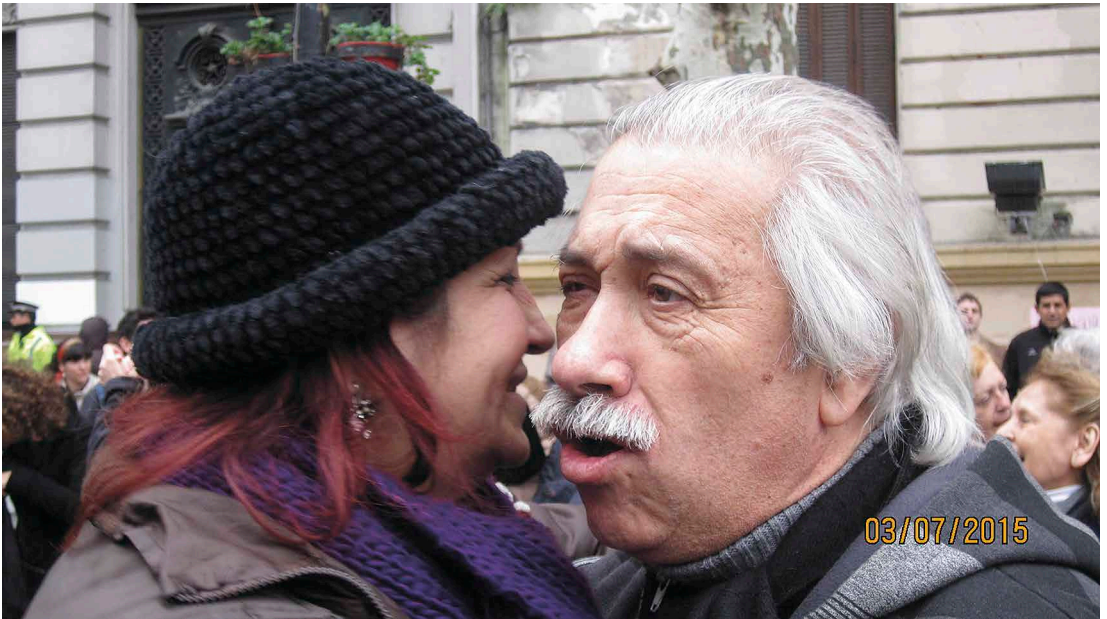
Vuosikymmenien varrella kansa otti tangon omakseen ja siitä tuli olennainen osa argentiinalaista identiteettiä. Sotilasdiktatuuriin aikaan milongiksi kutsutut tangopaikat suljettiin. Niitä pidettiin kenties ”poliittisesti epäilyttäviin aineisiin” kohtauspaikkoina.

Demokratian palauttamisen jälkeen vuonna 1983 milongat pystyivät jälleen kerran avaamaan laillisesti ovensa. Vuonna 2009 tango nostettiin kansakunnan kaapin päälle. Siitä tuli Unescon kulttuuriperintökohde.

NYT, VUONNA 2015, sekä perinteisten kansalaisjärjestöjen että myös nuoren muusikkosukupolven ylläpitämät kohtauspaikat joutuvat jälleen kerran taistelemaan olemassaolonsa oikeutuksesta. Oikeistopopulistiksi luonnehditun Buenos Airesin kaupunginjohtajan, **Mauricio Macrin** valtakaudella lupamenettelyjärjestelmiä on kirstutetty. Ne anotaan vuodeksi kerrallaan.

Lupien käsittely juuttuu usein byrokratian rattaisiin, ja lopullista päätöstä joudutaan pahimmillaan odottamaan puolisen vuotta. Sinä aikana valvontaviranomaiset saattavat tehdä ratsioita eri paikkoihin mihin vuorokauden-aikaan tahansa. Kun luvat eivät ole kunnossa, paikat suljetaan.

Kirstytyneellä lupamenettelyllä on toki taustansa. Jäljet johtavat vuonna 2006 tapahtuneeseen Cromañon-diskon tuhoisaan paloon.

Turistispektaakkelina myytävä tango kuuluu Argentinassa koko kansalle..

Lähes kaksisataa nuorta menehtyi. Paloturvallisuuskysymykset nostettiin lupamenettelyssä etusijalle. Joskus tuntuu silti, että syynäyksissä mennään jopa käsittämättömyyksiin saakka.

Buenos Airesissa maailman aineeton kulttuuriperintökohde, tango, voi näennäisesti hyvin, sillä spektaakkeleita riittää, mutta ruohonjuuritasolla tilanne on toisenlainen. **Y**

Maanalainen tanssipaikka Argentinan pääkaupungissa Buenos Airesissa.

Intoa syksyyn!

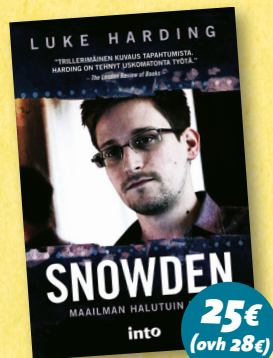
Ari Turunen: MAAILMAN- HISTORIAN KUKOISTAVIMMAT KAUPUNGIT

Kirja loihtii lukijan silmien eteen yhdeksän aikansa metropolia. Ne menestyivät aikoinaan taloudellisesti, tieteellisesti ja taiteellisesti, koska sietivät erilaisia ihmisiä ja ideoita.

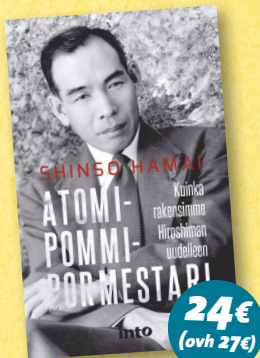
Luke Harding: SNOWDEN

Edward Snowdenin vuoto Yhdysvaltojen käyttämästä maailmanlaajuisesta vakoilu-ohjelmasta mullisti tietoyhteiskunnan. Tutkivan journalistisin mestarinäytettä lukee kuin jännityskertomusta.

Shinso Hamai: ATOMIPOMMI- PORMESTARI

Kun atomipommi muutti Hiroshiman tulihelvetiksi, kaupungista pyrki ulos jokainen joka pystyi liikkumaan – paitsi Shinso Hamai.

Pentti Haanpää: KAUNEUDEN KIROUS

Mestari Haanpään kadonnut romaani on väkevä kuvaus nuoresta naisesta nimeltä Anna Ansala, joka on "kaunis, elävä ja liukas liikkeiltään". Teos kertoo ihmisistä, joita ajavat pinnalliset arvot ja joille mikään ei riitä.

Tanja Kuronen & Hanna Moilanen: KANSALAISTYÖTÄ KAIKILLE!

Tekemätöntä työtä on paljon. Mutta kuka maksaisi tekijöille palkan? Pitäisikö ihmisten tehdä tekemättömiä töitä oma-aloitteisesti ja ilmaiseksi?

Pentti Linkola: UNELMAT PAREMMASTA MAAILMASTA

Pentti Linkolan klassikko järjestyttää 2000-luvun lukijan maailmakuvaa. Teos oli ilmentyessään kirjallinen tapaus, joka vaikutti syvästi monen suomalaisen ajatteluun ja elämään.

Tilaa netistä: www.intokustannus.fi
tai myynti@intokustannus.fi.

Hintoihin lisätään toimituskulut 3–5 €.

TELAANYTI!

into

Ytimessä

YTIMESSÄ ON
LAADUKKAITA ESSEITÄ,
JOISSA KIRJOITTAJAT
VALOTTAVAT
AJANKOHTAISIA
KYSYMYKSIÄ JA
OTTAVAT KANTAA.

46 MARY KALDOR Euroopan demokratian käännekohta
/ **53 PERTTI HAAPARANTA** Eliittien Eurooppa / **57 EERO SUORANTA**
Kiinan johto haluaa kuunnella kansaa – riittääkö se? / **61 JUSSI**
PAKKASVIRTA Kansakunta muuttaa muotoaan
/ **66 KALEVI SUOMELA** Historia ei lopu

EUROOPAN DEMOKRATIAN *käännepöhta*

Kirjoittaja Mary Kaldor

Kreikkalaiset äänestivät
talouskuripolitiikkaa
vastaan. Euroalueen
johtajien kauhistuttavalla
reaktiolla on hälyttäviä
tulevaisuusvaikutuksia.
Onko liian myöhäistä saattaa
Eurooppa ja demokratia
jälleen yhteen?

ELÄMME KÄÄNTEENTEKEVIÄ AIKOJA sekä Euroopan että demokratian kannalta. Väitän, että niin Euroopan kuin demokratiankin tulevaisuus ovat erottamattomasti yhteydessä toisiinsa. Sillä on merkitystä paitsi Euroopalle myös koko maailmalle. Tarvitsemme näinä kivikkoisina aikoina kriittisiä ajattelijoita, jotka osaavat navigoida karikoiden ohi.

Haluan nostaa esille kaksi tarinaa pulmallisesta ajastamme. Ensimmäinen on tietenkin Kreikka. Juuri nyt eurooppalaiset johtajat ovat kokoontuneet (jälleen kerran!) keskustelemaan Kreikasta. Se voi merkitä kaiken loppua. Mikäli sopua ei löydy, Kreikka ei voi maksaa velkojaan. Se voi puolestaan helposti johtaa euroalueen ja samalla koko nykyisen eurooppalaisen projektin purkautumiseen. Sillä olisi erittäin vaarallisia seurauksia. Mikä tahansa myönteisempi tulos todennäköisesti jatkaa kreikkalaisten tuskaa. Väitän, että lopputulos on kuitenkin tärkeämpää Euroopan kuin Kreikan tulevaisuuden kannalta. Uskon, että kyse on käännekohtasta mahdollisesti samalla tavalla kuin päätös hyökätä Irakiin vuonna 2003. Nyt tehdyillä päätöksillä on seurauksia, jotka vaikuttavat pitkään.

Toinen tarina on Espanja ja sen paikallisvaalit. Kuka tahansa olikaan Barcelonassa tuohon aikaan, aivan riippumatta ennakoasenteista, saattoi todeta olevansa demokraattisen kokeilun aitiopaikalla. Uudenlainen osallistavan politiikan muoto näytti yhdistyvän uusiin kommunikaation muotoihin. Mitä tästä tulee kehittymään? Onko kyseessä Euroopan keväen alku? Vai merkitseekö se konfliktien, hajautumisen ja jakautumisen alkamista?

On myös monia muita tarinoita. Kotimaassani Britanniassa oli juuri vaalit. Päällisin puolin kyseessä oli pitkästyttävä konservatiivien voitto. Tosiasiassa kyse kuitenkin oli niin vasemmiston kuin oikeiston kapi- napuolueiden menestyksestä (Skotlannin kansallispuolue SNP, Walesin kansallismieliset, vihreät ja Britannian itsenäisyyspuolue UKIP), jotka veivät ääniä valtavirtaiselta vasemmistolta.

JOTTA NÄISTÄ KERTOMUKSISTA ja tapahtumista voisi saada tolkkua, on ensiksi paneuduttava demokratian merkitykseen ja toiseksi Euroopan projektiin. Aloitetaan demokratias- ta. Yhdistävä tekijä kuvaamissani esimerkeissä on laaja epäluottamus perinteistä vallankäytön valta- virtaa kohtaan – *La Castaa*, kuten espanjalaiset sa- novat. Se miten demokratiaa harjoitetaan nyt, ei yksinker- taisesti toimi. ”He kutsuvat sitä demokratiaksi mutta sitä se ei ole” on eräs Espanjan vihaisten *Indignados*-liikkeen iskulauseita.

**SE MITEN
DEMOKRATIAA
HARJOITETAAN
NYT, EI YKSIN-
KERTAISESTI
TOIMI.**

KOLMEN VIIME VUOSIKYMME- NEN AIKANA OLEMME VOINEET TODISTAA HÄM- MÄSTYTTÄVÄÄ DEMOKRATIAN LEVIÄMISTÄ.

Ongelmaa pohtiessa on hyödyllistä tehdä demokraatiateorioista tuttu jaottelu muodollisen (formal) ja sisällöllisen eli osallistavan (substantive) demokratian välillä. Muodollinen demokratia viittaa menettelytapoihin ja erilaisiin sääntöihin, kuten vaaleihin, oikeusvaltion, ihmisoikeuksiin, perustuslakiin ja niin edelleen. Sisällöllinen demokratia viittaa poliittiseen tasa-arvoon ja kansalaisten mahdollisuuksiin vaikuttaa heidän elämänsä koskeviin päätöksiin. Jaolla on yhtäläisyyksiä **Joseph Schumpeterin** näkemykselle erottaa demokratia menetelmänä ja toisaalta päämääränä itsessään. Schumpeterin mukaan demokratia on tapa valita hallitus, jota hän vertasi höyrykoneeseen. Nykyisin voimme havaita demokratian prosessin: se on tapa valita hallitus. Se ei kuitenkaan ole enää päämäärä itsessään, tapa luoda mielekästä osallistumista.

Kolmen viime vuosikymmenen aikana olemme voineet todistaa hämmästyttävää demokratian leviämistä, mitä **Samuel Huntington** nimitää demokratian kolmanneksi aalloksi. Sillä on ainakin jotain tekemistä globalisaation kanssa. Yhtäältä demokratiasta menetelmänä tuli edellytys osallistumiselle maailmanlaajuiseen järjestelmään. Markkinauudistusten lisäksi avunantajat ja kansainväliset rahoituslaitokset edellyttivät demokraattisia uudistuksia. Muodollisesta demokratiasta tuli osa niin sanottua Washingtonin konsensusta. Toisaalta viestinnän määrän kasvu – internet, videot, satelliittitelevisio, matkapuhelimet, radio, lentomat kustaminen – on tehnyt hyvin vaikeaksi ylläpitää suljettuja yhteiskuntia. Niiden avaamat aukot ovat auttaneet sisällöllistä demokratiaa vaativia uusia kansalaisliikkeitä.

Kun olin nuori, useimmat valtiot olivat joko siirtomaavallan tai diktatuurin alaisia. Nyt on päinvastoin. On vain muutamia on epädemokraattisia valtioita – Venäjä, Kiina, Pohjois-Korea, Lähi-idän öljyvaltiot, Zimbabwe. Kuitenkin monet maat, myös niin sanotut kypsät demokratiat, kärsivät demokratiavajeesta – sisällöllisen demokratian perustavanlaatuisia heikkouksia mahdollisuuksissamme vaikuttaa omaan elämäämme koskeviin päätöksiin.

Mikä tähän on syynä? Ne liittyvät osittain globalisaatioon. Tärkeitä arkipäivään vaikuttavia päätöksiä ei tehdä enää kansallisella tasolla, vaan Brysselissä, Washingtonissa, Zürichissä ja erilaisten monikansallisten yritysten pääkonttoreissa, tai niitä tekevät nuoret miehet tietokoneidensa äärellä pelatessaan rahamarkkinoilla. Vaikka demokratian prosessit olisivat kuinka täydellisiä, kansallisella tasolla äänestäminen ei tee mahdolliseksi vaikuttaa omaa elämäämme koskeviin päätöksiin, jos ne tehdään muualla. Kreikka on tästä oivallinen esimerkki: kreikkalaiset ovat äänestäneet kerta

toisensa jälkeen talouskuripolitiikkaa vastaan. Kuitenkaan heidän luototajansa Frankfurtissa ja muualla kieltäytyvät hyväksymästä sitä.

Globalisaatio on myös muuttanut valtion luonnetta. Globalien rahoitusmarkkinoiden kasvu suhteessa reaalitalouteen, siis ihmisten tekemään tuotantotalouteen, on vinouttanut tulonmuodostusta. Tiedämme kaikki, että omistamalla esimerkiksi talon voi tienata enemmän kuin työtä tekemällä. Sama pätee myös hallituksiin. Yhä useammat valtiot elävät koroilla. Niiden tulot riippuvat ulkopuolisesta avusta, lainoista, öljytuloista tai finanssirahoituksesta. Myös niin sanottu öljykiros on tunnettu ilmiö. Riippuvuus öljystä tuottaa usein korruptoituneen järjestelmän, jota ylläpidetään kontrolloimalla mediaa ja turvallisuuspalveluita. Uskon, että tämä pätee nykyään moniin valtioihin. Esimerkiksi kotimaani Britannia on nyt hyvin riippuvainen Lontoon Cityn finanssikeskuksesta.

Globalisaatio ei kuitenkaan ole ainoa syy. Sisällöllisen demokrati-an rapautuminen on myös yhteydessä kansallisvaltioiden haurastumiseen. Toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen valtiot kasvoivat hurjasti. Meillä on tapana ajatella, että globalisaatio on abstrakti ilmiö, joka vaikuttaa elämäämme. Se on kuitenkin tietysti sosiaalinen rakenne. Globalisaatio oli tapa kiertää valtioihin keskittynyttä valtaa. Se oli ihmisen toiminnan tulos, ihmisten, jotka halusivat paeta valtion usein jäykkää ja holhoavaa otetta. Heihin kuuluivat monikansalliset yhtiöt, jotka halusivat vapaammat markkinat, ja kansalaisyhteiskunta, joka halusi enemmän rauhaa ja ihmisoikeuksia.

Kansallisvaltio rajoittaa demokratiaa monesta syystä. Ensimmäinen syy on kylmän sodan perintö – tiedustelupalveluiden, poliisin ja asevoimien valtio valtiossa, joka elvytettiin terrorismin torjunnan puitteissa. Toinen on byrokrati-an juurtuminen eli se tapa, millä säännöt ja rutinit rajoittavat tilaa tehdä valintoja. Vielä kolmas syy on vaalitekнологia. Valtavirtapuolueet keskittyvät mielipidetiedustelujen ja kohderyhmien takia saamaan ääniä lähinnä vähälukuiselta liikkuvien äänestäjien joukolta, mikä tarkoittaa kaikkien suurten kertomusten katoamista. Britannian puoluejohtajaväittely on hätkähdyttävä esimerkki tästä. Mukana oli kolme loistavaa naista, jotka edustivat kapinallista vasemmistoa (Skotlannin ja Walesin nationalisteja sekä vihreitä) ja joilla oli suuria ajatuksia tulevaisuudesta. Sitten oli kolme puisevaa yliharjoitellutta miestä kolmesta valtavirtapuolueesta (konservatiivit, labour ja liberaalit) ja mukamas jalat maassa oleva mies, joka esitti pahimpia populistisia ennakkoluuloja (itsenäisyyspuolue).

Väitän siis, että demokratian ongelmilla on tekemistä sekä globalisaation että kansallisvaltion kanssa. Vastaus ei

**DEMOKRATIAN
ONGELMILLA ON
TEKEMISTÄ SEKÄ
GLOBALISAATION
ETTÄ KANSALLIS-
VALTION
KANSSA.**

ole globalisaatiosta luopuminen – loppujen lopuksi juuri valtio toi meille sodan ja fasismin. Vastaus ei kuitenkaan ole kesyttämätön globalisaatio. Tässä Eurooppa tulee kuvaan.

EUROOPPALAINEN PROJEKTI TOISEN maailmansodan jälkeen oli rauhan projekti. Sekä 1700- että 1800-luvuilla suuret filosofit, kuten **Jean-Jacques Rousseau, Immanuel Kant ja John Stuart Mill**, kehittivät pysyvän rauhan rakennelmia.

Euroopan unionin rakentaminen pohjautui monin tavoin kantilaiseen ajatteluun. Siihen sisältyy pysyvä rauhansopimus, tasavaltaiset (tai muodollisesti demokraattiset) perustuslait ja yleismaailmalliset oikeudet kuten ihmisoikeudet. Tämä rakennelma ei ole ylivaltioiden kuten Yhdysvaltojen malli. Se on enemmänkin uusi muoto ylikansallisesta yhteistyöstä, joka hillitsee pahimpia kansallisvaltion ominaispiirteitä kuten sotaa, imperialismia ja sortoa. Rakennusmenetelmänä oli talous. Euroopan unionin perustajat ajattelivat, että ”matalan politiikan” kautta päästään ”korkeaan politiikkaan”. Kyse on niin sanotusta Monnet’n menetelmästä, joka sai nimensä ranskalaisen poliitikon **Jean Monnet’n** mukaan.

Ensimmäisten kolmen vuosikymmenen aikana Monnet’n menetelmä näytti toimivan: se piti sisällään yhteistyön infrastruktuurin rakentamisessa, maataloudessa ja alueellisessa avussa. Kaikki kuitenkin muuttui vuoden 1989 jälkeen. Se oli kulta-aikaa vuoden 1968 mainingeissa syntyneille sosiaalisille liikkeille. Heitä voi kutsua kosmopoliiteiksi, jotka suosivat rauhaa ja ihmisoikeuksia ja jotka halusivat lopettaa kylmän sodan aiheuttaman jaon Euroopassa. Se oli kuitenkin kulta-aikaa myös uudelle uusliberalistiselle sukupolvelle, joka käytti hyväkseen vasemmiston kritiikkiä holhoavaa ja jäykkää kansallisvaltiota kohtaan. Vuonna 1991 solmittu Maastrichtin sopimus, joka perusti yhteiset markkinat ja yhteisen valuutan, oli kompromissi kosmopoliittien ja uusliberaalien kesken. Se oli kompromissi EU:n komission puheenjohtajan **Jaques Delorsin** edustaman intohimoisen eurooppalaisuuden ja Britannian pääministerin **Margaret Thatcherin** edustaman uusliberalismin välillä.

Monet ovat väittäneet, että yhteinen valuutta oli virhe. Heidän mukaansa yhteisen valuutan perustaminen ilman suurta keskushallinnon budjettia, ilman finanssi-poliittista unionia (yhteisiä veroja ja menoja) ja ilman poliittista unionia johti välttämättä syvään eriarvoisuuteen luottoa antavien ja luottoa saavien maitten välillä. Se johti sosiaaliseen syrjäyttämiseen, sirpaloitumiseen

**YHTEISVALUUTTA
LOI TARPEEN
POLIITTISELLE
UNIONILLE
TÄSMÄLLEEN
SIKSI, ETTÄ SE
OLI MAHDOTON
PROJEKTI.**

ja eristäytymiseen. Edesmennyt **Ulrich Beck** on kuitenkin nostanut esiin, ettei tämä ollut vahinko: Se oli Monnet'n menetelmän tietoista jatkamista. Yhteisvaluutta loi tarpeen poliittiselle unionille täsmälleen siksi, että se oli mahdoton projekti. Toisin sanoen yhteisestä valuutasta päättäneet tiesivät, että projekti johtaisi integraation syvenemiseen. Tässä tilanteessa olemme juuri nyt.

Olemme savuttaneet pisteen, missä matala politiikka on muunnettava korkeaksi politiikaksi. Euroopan on mentävä eteenpäin selviytyäkseen. Sen täytyy integroitua pitemmälle. Sen täytyy kumota talouskuripolitiikan säännöt. Vaihtoehtona on vaarallinen hajoaminen. Äärimmäiset esimerkit autoritaarisen perinnön ja globalisaation yhdistelmistä ovat Lähi-idässä – Syyriassa, Libyassa, Egyptissä ja epäonnistuneissa arabikeväässä. Emme voi eristää Eurooppaa näiden kriisien seurauksista todistaessamme Välimeren tragedioita. Vielä häiritsevämmin samankaltaiset rikollisuuden ja lahkolaisuuden yhdistelmät kehittyvät myös Euroopassa talouskriisin seurauksina.

Mitä on siis tapahduttava, jotta eurooppalainen projekti voidaan pelastaa? Mitä se merkitsee demokratialle, ja miten se voisi tapahtua?

EUROOPPALAISEN PROJEKTIN TULISI tavoitella sisällöllisen demokratian (jota meillä ei ehkä koskaan ollut) palauttamista tai rakentamista. Tavoitteena olisi antaa ihmisille mahdollisuus vaikuttaa heidän omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin. Kuinka tämä voidaan saavuttaa? Tarvitsemme kyllä enemmän demokratiaa ja poliittista vastuuta Euroopan tasoilla. Bryssel ja Strasbourg tulevat kuitenkin aina olemaan kaukana. Euroopan tasosta tai globaalista tasosta ei todennäköisesti tule aktiivisen politiikan paikkoja. Tarvitsemme kykyä tehdä päätöksiä paikallisella tasolla ja niin, etteivät uusiin demokratian kokeiluihin pantuja toiveita tehdä jatkuvasti tyhjiksi niin Espanjan kaupungeissa, Kreikassa kuin Britannian takamailla. Tätä kutsuttiin ennen läheisyysperiaatteeksi.

Tavoitetta ei voi saavuttaa rakentamalla Euroopasta ylivaltio tarkkailujärjestelmineen, rajavalvontoineen ja sotateollisine yhtymineen. Sitä vastoin Euroopasta pitäisi tulla uudenlainen malli globaalille hallinnalle. Ei globalisaation väline kuten nyt, vaan globalisaatiota kesyttävä mekanismi, joka suojelisi paikallisia tasoja globalisaation myrskyiltä. Euroopan on rajoitettava globaaleja haittoja kuten ilmastonmuutosta ja keinottelua rahoitusmarkkinoilla sekä edistettävä globaaleja hyötyjä kuten solidaarisuutta, rauhaa ja ihmisoikeuksia niin naapurustossamme

**EUROOPAN ON
RAJOITETTAVA
GLOBAALEJA
HAITTOJA KUTEN
ILMASTON-
MUUTOSTA JA
KEINOTTELUA
RAHOITUS-
MARKKINOILLA**

kuin kauempanakin. Tätä varten voitaisiin luoda uudenlainen finanssi-poliittinen unioni, joka verottaisi globaaleja haittoja kuten hiiltä tai keinottelua rahoitusmarkkinoilla ja käyttäisi varoja globaaleihin hyötyihin kuten luonnonvaroja säästäviin innovaatioihin, nuorison työllistämiseen, rauhan rakentamiseen tai tulonjakoon.

Ellei Eurooppaa muuteta näin, paikalliset pyrkimykset demokratiaan tullaan tukahduttamaan. Globalisaation vuoksi ne tuskin pärjäävät paremmin Euroopan ulkopuolellakaan. Siksikin Euroopan tulevaisuus on ratkaisevaa paitsi Euroopalle myös sille, miten me hallitsemme globaaleja haasteita.

Miten tämä voisi tapahtua? Horjuen kriisistä kriisiin? Järkyttävää Kreikan tapauksessa on se, miten luotottajat, Euroopan komissio ja monet poliitikot erityisesti Saksassa ovat kykeneet uudistukset talouskuripolitiikkaan. Kreikkalaiset sanovat kyllä tietävänsä, että uudistuksia tarvitaan – on vähennettävä veronkiertoa, lopetettava korruptio, demokratisoitava julkinen hallintoa ja estettävä kansallisvaltion näivettyminen. Uudistukset eivät kuitenkaan voi tarkoittaa eläkkeiden leikkaamista, työn epävarmuuden lisäämistä ja tulojen supistamista. Se johtaa vielä suurempaan velanottoon.

Vaikka tämä on sanottu kerta toisensa jälkeen, luotottajat ja heidän poliittiset liittolaisensa eivät näytä sitä ymmärtävän.

Joka tapauksessa tämä keskustelu talouskuripolitiikasta ja uudistuksista alkaa toistua mediassa. Ihmisten joka puolella Eurooppaa osoittama solidaarisuus Kreikkaa kohtaan saattaa hyvinkin tarkoittaa eurooppalaisen julkisen tilan alkua. Se on keskustelu, jota meidän täytyy käydä – miten vähennämme eriarvoisuutta, työttömyyttä ja kodittomuutta, miten pelastamme planeettamme luonnonvarat, miten saamme rauhan Lähi-itään. Se, miten pääsemme yli nykyisestä umpikujasta, riippuu panoksestamme tähän keskusteluun.

Meidän täytyy saada eurooppalainen projekti taas haltuumme, otettava se takaisin globaaleilta markkinoilta ja juurrutettava siihen taas sen alkuperäiset arvot ja vielä enemmän. Siten voimme rakentaa instituutiot, jotka ovat erilaisia ja merkityksellisiä siinä maailmassa, jossa elämme. Se on valtava vastuu. Y

Teksti on julkaistu Open Democracy -sivustolla. Se on alun perin professori Mary Kaldorin pitämä puhe Barcelonan kansainvälisten opintojen instituutin IBE:n valmistajaistilaisuudessa kesäkuussa 2015.

Kääntäneet englannista Arja Albo ja Simo Ortamo.

Eliittien EUROOPPA

Kirjoittaja Pertti Haaparanta Kuva Simo Ortamo

Euroopan unioni on rakennettu eliitin ehdoilla. Velkaantumisen pelko ja välttämättömiksi koetut rakenneuudistukset ajavat eurooppalaisia toisiaan vastaan.

DEMOKRAATTISIA MAITA ON nyt enemmän kuin ei-demokraattisia maita. Suuri osa, ellei peräti suurin osa, uusista demokratioista kuitenkin täyttää vain demokratian kapeat perusvaatimukset. Niiden poliittiset päättäjät on valittu vaaleilla, jotka ovat vähintään muodollisesti mutta usein myös sisällöllisesti reilut. Ne eroavat kuitenkin varsinaisista liberaaleista demokratioista, sillä niissä rikotaan kansalaisten perusoikeuksia tai vaikeutetaan niiden toteuttamista. Turkki ja Unkari ovat käypiä esimerkkejä tällaisista vaalidemokratioista.

Taloustieteilijät **Sharun Mukand** ja **Dani Rodrik** ovat vastikään yrittäneet ymmärtää tällaisten demokratioiden luonnetta ja niitä tekijöitä, jotka estävät ihmisoikeuksien toteutumisen. He näkevät vaalidemokratiat taloudellisen eliitin ja väestön enemmistön etujen yhteensovittamisena. Taloudellinen eliitti haluaa säilyttää omat omistusoikeutensa. Enemmistö on taas kiinnostunut mahdollisuudesta vaikuttaa niihin poliittisiin päätöksiin, kuten verotukseen ja julkisiin palveluihin, joilla on merkitystä sen omalle hyvinvoinnille. Vähemmistöjen oikeuksien ajaminen ei kuulu kummankaan ryhmän etuihin, ja ne jäävät jalkoihin.

Euroopan unionia ja vielä selvemmin Euroopan rahaliittoa voi pitää korkeintaan vaalidemokratioina. Ne ovat selkeästi eliitin ajamia instituutioita. EU syntyi taloudellisen eliitin projektina. Sen tavoitteena oli ennen kaikkea kasvattaa taloudellisia vapauksia, vaikka sen syntymiseen liittyi myös halu varmistaa jäsenmaiden välinen rauha yhteisten taloudellisten etujen pohjalta. Unionin ja rahaliiton julistettuina päämäärinä on myös taloudellisen vakauden ja talouskasvun turvaaminen, mikä on tärkeää enemmistön hyvinvoinnille.

Euroopan unioni ja rahaliitto eivät kuitenkaan ole yhtenäisiä valtioita vaan valtioiden kokoelmia. Kaikki kansalliset enemmistöt ovat niiden sääntö- ja päätöksentekojärjestelmissä vähemmistöjä, joiden edut näytettyvät usein olevan keskenään ristiriidassa. Esimerkiksi EU:ssa maataloustuet ovat pitkään olleet tärkein yhteisen budjetin komponentti, jonka jakaminen on maanviljelijöiden näkökulmasta nollasummapeliä. Yhden voitto on toisen häviö.

Euroopan unionin ja rahaliiton päätöksentekojärjestelmät vahvistavat entisestään eliitin asemaa. Rahaliitossa yhteisen finanssipolitiikan säännöt ovat rajoittaneet budjettialijäämiä, mikä käytännössä on tarkoittanut julkisten menojen hillintää. Tällöin on rajoitettu kansallisten enemmistöjen mahdollisuuksia vaatia julkisten palvelujen kasvattamista. Samalla hillitsemätön verokilpailu on vähentänyt kykyä verottaa taloudellista eliittiä.

Eliitin valta-asema unionissa ja rahaliitossa korostuu silloin, kun jäsenmaiden päätöksenteossa enemmistö on oikeistopuolueilla eli puolueilla, jot-

EUROOPAN UNIONIN JA RAHALIITON PÄÄTÖKSENTEKOJÄRJESTELMÄT VAHVISTAVAT ENTISESTÄÄN ELIITIN ASEMAA.

ka painottavat yksityistä omistusoikeutta ja verojen alhaisuutta. Tällöin, vaikka niiden kansalliset enemmistöt olisivat hyvin pieniä, EU:n ja rahaliiton tasolla oikeistopuolueilla on käytännössä absoluuttinen valta.

MITÄÄN VELKAANTUMISEN TASOA, JONKA YLITTÄMINEN HEIKENTÄISI TALOUSKASVUA, EI TUTKIMUSTEN PERUSTEELLA OLE OLEMASSA.

MIKSI IHMISET ÄÄNESTÄISIVÄT eltiin etuja ajavia oikeistopuolueita? Enemmistöjen vähemmistöille on helppo myydä käsitys siitä, että toisen maan kansalaisten saamat edut ovat pois omilta kansalaisilta. Meidän maamme rahoittaa muiden maiden holtitonta kulutusta. Äärimmillään tämä näkyy ärtymyksenä Kreikan niin sanottuihin tukipaketteihin. Euroopan rahaliiton velkasäännöt näyttäytyvät tässä tilanteessa tuhlaailun estävänä säännöstönä. Kukin hoitakoon omat asiansa.

Samalle joukko voidaan vakuuttaa myös velka- ja rakennemuutosfetisismistä, joiden avulla tehdään omien käsien sitominen hyväksyttäväksi. Taloustieteilijä **Simon Wren-Lewis**in luomalla velkafetisismien käsitteellä tarkoitetaan valtion velanoton rinnastamista yksityisen ihmisen tai kotitalouden velanottoon, velkojen takaisinmaksun tärkeyden korostamista ja korkean velan kansantaloudelle aiheuttamilla vaaroilla pelottelua.

Kaikki nämä luonnehdinnat valtion velasta ovat virheellisiä. Esimerkiksi mitään velkaantumisen tasoa, jonka ylittäminen heikentäisi talouskasvua, ei tutkimusten perusteella ole olemassa. Tästä huolimatta väitteet toistuvat jatkuvasti julkisessa talouskeskustelussa. Kasvavan velan väitetään myös heikentävän tulevien sukupolvien hyvinvointia. Näin ei tietenkään ole, jos velanoton ja elvytyksen avulla saadaan taantumassa kasvatettua kokonaistuotantoa lähemmäs sitä tasoa, joka on talouden pitkän ajan kasvu-uralla. Tulevien sukupolvien tulot jäävät paljon pienemmiksi, jos tätä niin sanottua tuotantokuilua ei supisteta velanotolla.

Rakennemuutosfetisismi toimii samoin. Sen mukaan kaikki talouden ongelmat johtuvat tarjontapuolen tekijöistä, joista erityisen tärkeä on työvoiman tarjonta. Tuottavuuden kasvu mainitaan sivulauseessa, vaikka se on pitkällä ajalla ainoa tapa pitää yllä elintasoa. Lisäksi tuottavuuden kasvu antaa mahdollisuuden rahoittaa eläketurvaa ja lieventää paineita nostaa eläkeikää. Työvoiman tarjonnan kasvattamiseen pyrkivää politiikkaa on vaikea tai viimeaikaisen tutkimuksen mukaan jopa mahdotonta yhdistää sellaiseen politiikkaan, jolla kasvatetaan tuottavuutta.

Suurin ongelma on kuitenkin se, että nykykriisin tulkinta rakennekriisiksi on heikolla pohjalla. Esimerkiksi Suomen vientiongelmistä puhuttaessa viitataan usein siihen, että kysyntä tärkeillä vientimarkkinoilla on vähentynyt. Tätä ei voi ratkaista tarjontapuolen muutoksilla. Suhdanne- ja rakenneongelmia ei voida myöskään erottaa, sillä suhdanneongelmat luovat rakenneongelmia. Esimerkiksi Suomen 1990-luvun laman jälkeen

SIIRTOLAISET ON HELPPO LEIMATA ENEM- MISTÖN LEIVÄN RYÖSTÄJIKSI.

työhön osallistumisaste ja työllisyysaste laskivat pysyvästi. Elvyttävällä finanssipolitiikalla ongelma olisi lievittynyt.

Kuten velkafetisismi, myös rakennemuutosfetisismi luo enemmistöjen vähemmistöjä ja palvelee talouseliittiä. Se syyllistää suoraan talousvaikeuksissa olevien maiden kansalaisia kansantalouksiensa ongelmista. Kansalaiset ovat vain laiskoja. Samalla se syyllistää oman maan asukkaita

siitä, että he jättävät omalla laiskuudellaan rakentamatta hyvää huomista tuleville sukupolville. Rakennemuutosfetisismi vähentää mahdollisuuksia eliitin arvosteluun antamalla ymmärtää, että se, mikä on hyvää bisnekselle, on hyvää taloudelle. Suomessa tämä näkyy erittäin hyvin yrittäjämystiikassa, jota erityisesti nykyisen hallituksen jäsenet yrittävät luoda.

ERI MAIDEN ENEMMISTÖJEN asettuminen toisiaan vastaan hyödyttää talouseliittiä. Se luo koston ilmapiiriin, joka Kreikan kriisissä näkyy esimerkiksi maalta vaaditusta yksityistämisohjelmasta. Kreikka pakotetaan lyhyessä ajassa myymään kansainvälisille sijoittajille runsaasti valtion omaisuutta, jolloin se myydään alle todellisen arvon. Tuloksena on valtaisa varallisuuden siirto Kreikan kansalaisilta kansainvälisille sijoittajille. Ilmiö on tuttu 1980- ja 1990-lukujen vaihteesta, kun reaalisosialismi murtui.

Kun kansalliset enemmistöt muuttuvat EU:ssa ja Euroopan rahaliitossa vähemmistöiksi ja niiden vaikutusvalta vähenee, niiden huomio kiinnittyy kansallisiin vähemmistöihin, kuten maahanmuuttajiin. Siirtolaiset on helppo leimata enemmistön leivän ryöstäjiksi, koska alkuvaiheessa heidän koulutuksensa ja muu sopeuttamisensa vaatii varoja. Vaarana on, että ne jäsenmaat, joissa nyt kunnioitetaan ihmisoikeuksia, pikkuhiljaa muuttuvat vaalidemokratioiksi.

Mitä Euroopan enemmistöjen yhdistämiseksi voisi tehdä? Huonoin vaihtoehto ihmisoikeuksien kannalta olisi yrittää yhdistää Euroopan kansallisia enemmistöjä ulkoisen uhkan, kuten Euroopan ulkopuolelta tulevan pakolaistulvan, avulla. Toinen vaihtoehto olisi syventää eurooppalaista integraatiota luomalla järjestelmä, jossa koko Euroopan unionin ja rahaliiton tasolla voitaisiin puhua eurooppalaisesta enemmistöstä, eurooppalaisesta eliitistä sekä niiden välisestä tasapainosta. Pitäisi luoda siis sosiaalinen Euroopan unioni ja rahaliitto.

Ennen pitkää tällaisesta järjestelmästä voisi tulla liberaali demokratia, jossa kunnioitetaan myös eurooppalaisten vähemmistöjen oikeuksia. Ongelma on, että se ei olisi eurooppalaisen eliitin etujen mukaista. Euroopan kansallisia enemmistöjä toisiaan vasten ajavat oikeistopopulistiset puolueet takaavatkin viime kädessä Euroopan talouseliitin aseman. **Y**

KIINAN JOHTO HALUAA KUUNNELLA KANSAA – *riittääkö se?*

Kirjoittaja Eero Suoranta

Kiinan kommunistinen puolue on viime vuosina edistänyt kansalaisten mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon. Päämääränä on hallinnon vakaus ja tehokkuus, ei välttämättä demokratia.

PEKINGIN TIANANMENIN AUKIOLLA vuonna 1989 yhdysvaltalainen toimittaja kysyi mieltään osoittaneelta kiinalaiselta opiskelijalta, mitä demokratia tälle merkitsee. Opiskelija vastasi esittämällä saman kysymyksen haastattelijalle, joka sopersi hämmentyneesti demokratian tarkoittavan hänelle vaipaita vaaleja. Opiskelijan oma näkemys asiasta oli astetta jäsennellympi: hänelle demokratia merkitsi valistusfilosofi **Jean-Jacques Rousseau**n suoran osallistumisen mallia.

Tapaus kerrotaan **Raisa Asikaisen**, **Teemu Naarajärven** ja **Juha A. Vuoren** toimittamassa kirjassa *Pekingin kevät 1989*. Se kuvaa neljänneksivuosisata sitten syntyneitä demokratiamielenosoituksia, jotka päättyivät satojen ihmisten kuolemaan hallituksen hajottaessa ne väkivaltaisesti. Sen

**TURHAA
BYROKRATIAA ON
HANGZHOUSSA
KARSITTU JA
JALANKULKIJOIDEN
TURVALLISUUTTA
KOHENNETTU.**

enempää vapaat vaalit kuin suora demokratiakaan eivät ole muuttuneet todellisuudeksi Kiinassa vuoden 1989 jälkeen.

Kiinaa johtava kommunistinen puolue on kuitenkin viime vuosikymmeninä pyrkinyt parantamaan kansalaisten mahdollisuuksia arvioida päättäjien toimia ja osallistua politiikan tekoon. Yhteiskunnallisen avautumisen ja uusien virallisten vaikuttamiskanavien myötä kiinalaisessa järjestelmässä on jopa nähtävissä piirteitä deliberatiivisesta demokratiasta. Pitkälti filosofi **Jürgen Habermasin** ajatuksiin perustuva käsite korostaa kansalaisten välisen keskustelun ja mielipiteiden vaihdon merkitystä poliittisessa päätöksenteossa.

KUTEN MUITAKIN UUDISTUKSIA Kiinassa, kansalaisten roolin laajentamista on lähdetty toteuttamaan paikallisina kokeiluina. Edelläkävijänä on toiminut yli kahdeksan miljoonan asukkaan Hangzhou Itä-Kiinassa. Kaupungissa perustettiin jo vuonna 1999 Kiinan ensimmäisen yleisölle avoin puhelinlinja pormestarin toimistoon. Sen jälkeen monia Hangzhoun kokeiluista on vakinaistettu, ja niistä on otettu mallia myös muualla Kiinassa.

Hangzhoun mallin ydinosia on tarkastus- ja arviointivirasto, joka mittaa haastattelututkimusten avulla asukkaiden tyytyväisyyttä kaupungin virastojen toimintaan. Satunnaisesti valittujen kaupunkilaisten lisäksi haastateltavien joukossa on omat kiintionsä muun muassa kommunistisen puolueen jäsenille, yritysten edustajille ja sekä maaseudulta tulleille siirtotyöläisille. Tuloksia käytetään parantamaan hallinnon linjauksia ja työtapoja. Lisäksi ne vaikuttavat virastojen johtajien ylenemismahdollisuuksiin.

Kaupungissa on myös yritetty lisätä päätöksenteon avoimuutta esimerkiksi avaamalla kaupunginhallitusten kokoukset yleisölle sekä mahdollistamalla suuriin kaavoitus- ja rakennussuunnitelmiin tutustuminen niin sanotussa Punaisessa talossa kaupungin keskustassa. Kansalaiset voivat myös osallistua keskusteluihin päivänpoliittisista aiheista kaupungin virallisella nettifoorumilla sekä television keskusteluohjelmassa.

Hangzhoun lähestymistavalle on ollut tyypillistä yhdistää erilaisia vaikuttamismekanismeja. Esimerkiksi kyselytutkimuksissa kysytään aiheista, jotka myöhemmin tuodaan esille televisiokeskusteluissa. Kansalaisilla on myös mahdollisuus osallistua läpi päätöksentekoprosessin aina hankkeiden ideoimisvaiheesta niiden toteuttamiseen ja lopulta arvioimiseen. Kansalaispalaute on johtanut useisiin parannuksiin kaupunkilaisten arjessa. Turhaa byrokratiaa on Hangzhoussa karsittu ja jalankulkijoiden turvallisuutta kohennettu.

VIRALLISTEN OSALLISTAMISHANKKEIDEN LISÄKSI kiinalaiset ovat oppineet käyttämään internetiä vaikuttamisen työkaluna sensuurista huolimatta. Kritiikille on netissä tilaa, kunhan se ei johda puolueen asemaa horjuttavaan kollektiiviseen toimintaan. Netin kautta kiinalaiset pystyvät en-

tistä tehokkaammin kiinnittämään keskushallinnon huomion paikallisiin ongelmiin ja väärinkäytöksiin.

Kolmas merkittävä kanava kiinalaisten vaikuttamishaluille ovat kansalaisjärjestöt, joiden määrä lähti jyrkkään kasvuun 1990-luvulla. Järjestöjen toiminta on viime vuosina itsenäistynyt hallintokoneistosta. Silti ne pyrkivät edelleen pääosin tekemään yhteistyötä viranomaisten kanssa ja vaikuttamaan sitä kautta näiden linjauksiin. Kansalaisjärjestöillä on ollut Kiinassa merkittävä rooli esimerkiksi ympäristönsuojelussa.

Kansalaisten rooli päätöksenteossa on kasvanut huomattavasti verrattuna aikaan, jolloin politiikan suunnasta keskusteltiin vain kommunistisen puolueen sisällä. Poliittisen osallistumisen laajeneminen onkin nähty askeleena kohti demokratiaa. Esimerkiksi Hangzhoun osallistamishankkeita tutkineet **Jane Duckett** ja **Hua Wang** näkevät osallistumiskanavien vakiinnuttamisen voivan luoda periaatteellisen perustan kansalaisten oikeudelle valvoa päättäjiä.

Keskustelua on käyty myös Kiinassa. Entinen presidentti **Hu Jintao** kehotti vuonna 2012 parantamaan keskustelua ja kansalaisten konsultointia julkisista asioista kansan demokraattisten oikeuksien vahvistamiseksi. Puoluetta lähellä oleva yhteiskuntateoreetikko **Li Junru** on kutsunut kiinalaista järjestelmää konsultatiiviseksi demokratiaksi. Se on hänen mukaansa käytäntöön sovellettu versio länsimaissa kehitetystä deliberatiivisen demokratian ajatuksesta.

KIIINALAISTEN OSALLISTUMISMAHDOLLISUUDET OVAT kuitenkin vielä kaukana siitä, mitä deliberatiivisen demokratian teoria pitää ihanteellisena. Ne ovat myös paikallistasoon sidottuja. Jopa Hangzhoun poikkeuksellisen kehittyneet vaikuttamiskanavat on tarkoitettu kansalaisten arkea lähellä olevien asioiden edistämiseen, ei koko yhteiskuntaa koskevista linjanvetoista päättämiseen.

Viralliset osallistumiskanavat kärsivät itsenäisyyden ja läpinäkyvyyden puutteesta. Hangzhoun tarkastus- ja arviointivirasto ei esimerkiksi julkaise kyselytutkimusten tuloksia kansalaisten luettaviksi, vaan ainoastaan lähettää ne arvioinnin kohteena oleviin yksikköihin. Hangzhoulaiset ovat myös olleet tyytymättömiä siihen, että joitain kaupunginhallinnon hankkeita pääsevät arvioimaan vain kansalaisten joukosta valitut edustajat.

Deliberatiiviseen demokratiaan kuuluisivat myös itsenäinen kansalaisyhteiskunta ja avoin julkinen keskustelu eri ihmisryhmien välillä. Niitä kommunistinen puolue kuitenkin pyrkii aktiivisesti estämään. Kiinan johdolle esimerkiksi yliopisto-opiskelijoiden ja maaseudulta tulleiden siirtotyöläisten väliset kontaktit ovat riskitekijä, joka voisi johtaa tyytymättömiin ryhmien poliittiseen järjestäytymiseen.

Vaikka puheet demokratian edistämisestä ovatkin siis kyseenalaisia, Kiinan johdolla on kaksi tärkeää syytä laajentaa kansalaisten osallistumismahdollisuuksia. Ensimmäinen on yhteiskunnallisen

**VIRALLISET
OSALLISTUMIS-
KANAVAT KÄRSIVÄT
ITSENÄISYYDEN JA
LÄPINÄKYVYYDEN
PUUTTEESTA.**

JOS KIINAN JOHTO SAA PÄÄTTÄÄ, KANSALAISET SAA- VAT JATKOSSAKIN KOMMENTOIDA PÄÄTÖKSIÄ, MUTTA EIVÄT TEHDÄ NIITÄ.

vakauden turvaaminen ja puolueen vallan oikeuttaminen. Kun kansalaiset kokevat tulleen kuulluksi, tyytymättömyys päättäjiin ei kasva liian suureksi. Konsultaatioiden avulla hallinto saa myös uusia tilaisuuksia vastata kritiikkiin ja perustella omia näkemyksiään.

Toinen syy uudistuksille on hallinnon tehostaminen. Kiinan hierarkkisessa hallintokoneistossa alemman tason virkamiesten on helppo kaunistella viral-

lisiä raportteja. Ylemmillä portailla on taas harvoin resursseja tarkistaa todellista tilannetta. Kansalaisten palaute auttaa viranomaisia paikallistamaan korruptiota ja tehottomuutta. Lisäksi talouden ja yhteiskunnan nopeat muutokset luovat koko ajan uusia ongelmia, joiden ratkaisemiseen hallinnon vanhat lähestymistavat eivät sovi. Kansalaispalautteesta voidaan myös poimia uusia ideoita.

TUTKIJA JESSICA C. TEETS on kutsunut tällaista Kiinan johdon ajamaa hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välistä suhdetta konsultatiiviseksi autoritarismiksi. Käsite on tarkoituksellinen vastine Li Junrun konsultatiiviselle demokratialle. Se kuvaa prosessia, jossa valtaapitävät sallivat itsenäisen kansalaisyhteiskunnan laajentumisen, mutta kehittävät samalla epäsuoria keinoja sen hallitsemiseksi. Lopputuloksena ei ole demokratia, vaan päinvastoin vallitsevan järjestelmän vahvistuminen.

Kiinan kommunistiselle puolueelle demokratia merkitsee siis harmoinista mielipiteiden vaihtoa, joka ei saa uhata sen johtoasemaa. Sen demokratiakäsitykseen eivät kuulu sen enempää vapaat vaalit, rousseaulainen suora demokratia kuin deliberatiivisen mallin avoin julkinen keskustelu. Jos Kiinan johto saa päättää, kansalaiset saavat jatkossakin kommentoida päätöksiä, mutta eivät tehdä niitä.

Ei kuitenkaan ole itsestään selvää, että kiinalaiset tulevat ikuisesti tyytymään sivustakatsojan rooliin omassa yhteiskunnassaan. Uudistuksilla voi olla arvaamattomia seurauksia, kun kansalaiset ryhtyvät vaatimaan lisää mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon. Merkkejä tästä on jo nähtävissä Hangzhoussa, jossa kaupunkilaiset ovat vaatineet kansanäänestyksiä hallinnon valitsemien kansalaisedustajien tilalle.

Demokratiaa yritetään usein määritellä samaan tapaan kuin yhdysvaltalainen toimittaja yritti Tiananmenin aukiolla. Puhutaan instituutioista tai mekanismeista, kuten vaikkapa vapaista vaaleista. Demokratiaa voidaan myös kuitenkin ajatella prosessina, joka saa alkunsa poliittisen päätöksenteon ulkopuolelle suljettujen ihmisten kamppailusta sortoa vastaan. Kiinassa tämä kamppailu koki kovan iskun vuoden 1989 mielenosoitusten tukahduttamisen myötä. Se voi kuitenkin nousta uudestaan. Viime kädessä on kiinalaisten päätettävissä, mitä demokratia heille merkitsee. Y

Kansakunta

MUUTTAA MUOTOAAN

Kirjoittaja Jussi Pakkasvirta Kuva Simo Ortamo

Monikulttuurisuuskeskustelun aallokossa unohtuu, että yhtenäisen kansakunnan rakentaminen oli Suomessa pitkä ja tietoinen prosessi. Internetajan nopeus on muuttanut poliittisen yhteisön muodostumista ja kasvattanut identiteettien kirjoa.

KANSAKUNNAN SYNNYN, VALTIOLLISEN itsenäistymisen ja nationalismin kautta määrittynyt poliittinen yhteisö on yhä olennainen sosiaalisen järjestäytymisemme kehikko. Globaalin ajan ja informaation nopeus tai uudenlaisten yhteisöjen ja identiteettien muodostuminen ei ole pystynyt syrjäyttämään nationalismia.

Monikulttuurisuuskeskustelua käyvässä Suomessa nationalismin pohdinta tuntuu ajankohtaisemmalta kuin koskaan. Globaalissa talouskilpailussa ja uskonnollis-kulttuurisissa mullistuksissa kameleonttimaisesti muuntautuva nationalismi on pystynyt vahvistumaan uusilla tavoilla.

1800-luvun Euroopassa valtioita pyrkivät muodostamaan ensisijaisesti kansalliset liikkeet. Muun muassa Italia, Saksa ja Suomi syntyivät tällaisessa prosessissa. Kansakunta keksittiin, ja sitä muokattiin, heräteltiin, piirrettiin ja kirjoitettiin. Symboleita etsittiin ja murteista yhdenmukaistettiin kansallisia kieliä.

Ajatus kansakunnasta on syntynyt modernin aikakäsityksen, laajenevan joukkotiedotuksen sekä kansallisen koulutusjärjestelmän avulla. Ihmiset alkoivat ajatella, että samaan aikaan samalla alueella on tuhansia samantlaisia ihmisiä. Nämä ihmiset ovat siis jotenkin tuttuja, vaikka eivät olisi-kaan sukulaisia, saman kylän, kaupungin tai maakunnan asukkaita.

Nationalismia ei tämän vuoksi voi tulkita esimerkiksi vain poliittiseksi liberalistiseksi ideologiaksi. Nationalismi on osittain uskonnon tai sukulaisuuden kaltainen ilmiö. Kansakunta on yhteisö, johon kansalaisten eriarvoisuudesta huolimatta on aina liitetty ajatus syvästä toveruudesta.

NATIONALISMIEN AIKA 1800-LUVUN alusta eroaa siitä maailmasta, jota ylläpitivät ja määrittivät ”todelliset ihmisyyhteisöt” eli ne yhteisöt, joiden jäsenet kohtaavat toisiaan kasvokkain ja tuntevat toisensa.

Nationalismitutkimuksen moderni klassikko **Benedict Anderson** on kuvaillut tätä anonymisti kuviteltua yhteisöllisyyttä. Melko abstraktia kanssakansalaista alettiin jäsentää saman yhteisön jäseneksi – tutun oloiseksi ihmiseksi, joka jakaa yhteistä aluetta, historiaa, kieltä, kulttuuria ja traditioita. Kansakuntaisuus ei siis ole luonnollinen osa ihmisen hyvin tuntemaa lähintä piiriä eli kotia, kotikylää tai kaupunginosaa. Se on jollakin tavoin tuotettu, keksitty tai kuviteltu.

Tšekkiläinen historiantutkija **Miroslav Hroch** on puolestaan esittänyt jaon kansallisten liikkeiden kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa joukko aktivisteja pohti ja tutki oman etnisen ryhmänsä kielellisiä, historiallisia ja kulttuurisia ominaisuuksia. Monet historialliset esimerkit osoittavat, että kiinnostus ei välttämättä kohdistunut pelkästään ”omaan” etniseen ryhmään. Poliittiset pyrkimykset itsenäisen valtion muodostamiseksi eivät vielä tässä vaiheessa olleet toiminnan keskiössä.

Toisessa vaiheessa uusi sukupolvi aktivisteja pyrki saamaan puolelleen mahdollisimman paljon etnisen ryhmänsä jäseniä. Vasta kolmannessa vaiheessa kansallinen tietoisuus valtasi suuria väkijoukkoja ja kansallisesta liikkeestä muodostui joukkoliike.

Siirtyminen vaiheesta toiseen on mahdollistanut erilaisen kansallisten liikkeiden luokittelun sen mukaan, milloin ja millaisissa oloissa ne organisoituivat ja saavuttivat massojen huomion ja suosion – eli miten ja milloin samankaltaiset mutta toisistaan myös erosivat kansakunnat syntyivät.

**NATIONALISMI
ON OSITTAIN
USKONNON TAI
SUKULAISUU-
DEN KALTAINEN
ILMIÖ.**

SUOMI ON SAKSAN ja Italian lailla monin tavoin klassinen esimerkki historiallisesta kansakunnan muodostumisesta.

Suomessakin nationalismin resepti otettiin käyttöön 1800-luvun alun kansallisromanttisen heräämisen jälkeisissä yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa rakenteissa kuten tiedotusvälineissä ja koulutusjärjestelmissä. Subjektiivinen ja yhteisöllinen tietoisuus kohtasivat uudet sosiaaliset rakenteet.

Suomesta tuli itsenäinen kansakunta maailmansotien välin raskaassa historiallisessa vaiheessa. Aiempi Ruotsin valtakunnan itäisin alue ja Venäjän keisarikuntaan kuulunut suuriruhtinaskunta koki lyhyessä ajassa ensin uutta kansakuntaa jakavan kansalaissodan vuonna 1918 ja sitten kansakuntaa yhdistävän sankarillisen puolustustaistelun talvisodan vuosina 1939–1940.

Sotia seurasi ankara sopeutuminen alueellisiin ja poliittisiin muutoksiin. Kansakunta etsi paikkaa kylmän sodan kansainvälisessä järjestelmässä. Uudenlainen kansallinen identiteetti opittiin pakolla ja monin tavoin myös sisukkaalla viisaudella. Suomen ydinidentiteetiksi muodostui poliittisesti suvaitsevainen ja konsensukseen perustuva yhteiskunta. Kansalaisten pääosa koki viiteryhmäkseen kansainvälisesti solidaarisen pohjoismaisen hyvinvointivaltion.

Kylmän sodan päätyttyä – ja laman kautta – noustiin uuteen eurooppalaiseen aikaan. Teknologiaateollisuuden, koulutuksen ja osaamisen siivittämänä hyvinvointiyhteiskuntaa pystyttiin ylläpitämään pitkälle 2000-luvun alussa. Yhteiskuntasopimus oli, eikä sitä erikseen tarvinnut hakea.

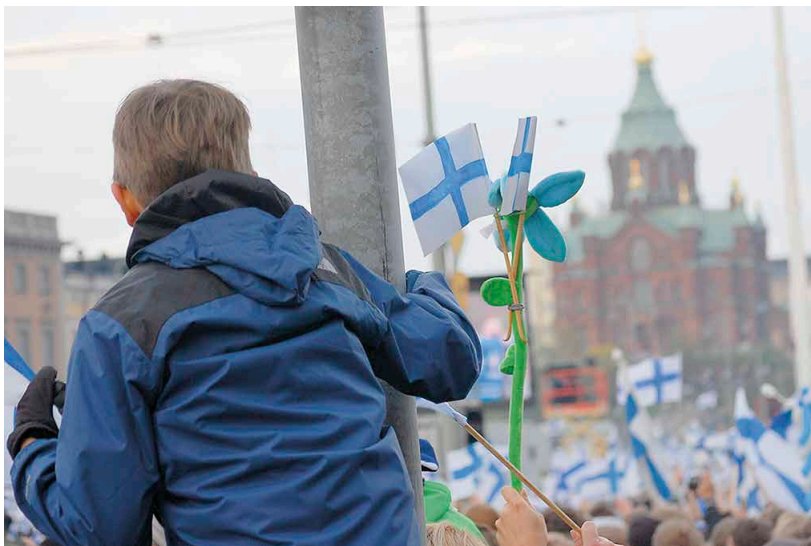
Nationalistinen poliittisen yhteisön resepti on ollut valtavassa myllerryksessä myös Suomessa 2000-luvun ensimmäisen kymmenluvun aikana. Euroopan unionin ongelmat, väestön ikääntyminen, maahanmuutto, talouskriisi ja globaali talouskilpailu ovat murtaneet yhteiskunnan rakenteita.

Lisäksi internet ja sosiaalinen media ovat sallineet aivan uudenlaisia identiteettien ja yhteisöjen rakentumistapoja. Verkossa on valtavasti tietoa ja informaatiota. Yhtä lailla se on kuitenkin mahdollistanut tutkitun tiedon ja subjektiivisten mielipiteiden manipuloinnin, sekoittamisen, vääristelyn ja jopa väärinkäytön.

Verkon kautta voi saada esiin lähes mitä vaan, ja kaikkea voi käyttää eri tavoin. On tärkeää, että informaatio on avointa ja vapaata. Informaation kulkua rajoittavat yhteiskunnat ovat kriisissä ja joutuvat pian katsomaan kontrolliin vääristämään peilikuvaansa.

Vapaus verkossa tarkoittaa kuitenkin samalla uudenlaista vastuuta. Nettetietikka ei ole helppo laji, eikä kaiken taitavia internetin kontrolloijia voi olla.

**SUOMEN YDIN-
IDENTITEETIKSI
MUODOSTUI
POLIITTISESTI SU-
VAITSEVAINEN
JA KONSENSUKSEEN
PERUSTUVA
YHTEISKUNTA.**

Jääkiekon maailmanmestaruutta juhlittiin toukokuussa 2011 ortodoksisen Uspenskin katedraalin edessä Helsingin kauppatorilla.

KANSAKUNTA ON SUKUPOLVELTA toiselle periytyvä suvereeni poliittinen yhteisö. Sillä on siis jatkuvuus. Jatkuvuus tapahtuu sosiaalisissa rakenteissa ja jatkuvassa informaatiiovirrassa. Kansakuntayhteisö myös muuttuu ajassa. Jokainen sukupolvi sijoittuu ja identifioi itsensä siihen aina eri tavoin. Vuoden 1995 jääkiekon maailmanmestaruus oli aivan erilainen kansakuntaan sijoittautumisen tapa kuin talvisodan loppupuhetki.

Jääkiekkonationalismi vuonna 1995 oli riehakasta ja kovin erilaista kuin perinteinen vakavamielinen isänmaallisuus. Juhlittiin iloisesti omia, samalla vähän tölväistiin naapurimaata. Kilpakumppanit oli voitettu, mutta heidät toki hyväksyttiin. Kaikki saivat juhlia.

Kovin erilaista on ollut tämän kesän suomalainen monikulttuurisuuden ympärillä käyty keskustelu, jossa taas identifioidutaan kansakuntaan. Erilaista siinä on yksinkertaistetut ja verkossa elävät oikeassa olemisen tavat. Suvaitsevuudesta ja pohjoismaisen perinteisestä solidaarisuudesta on myös tehty monessa yhteydessä yhtäkkiä kansakuntaa uhkaava ääri-ilmiö.

Onko kyse jostain aivan uudesta poliittisen yhteisön muutoksesta vai vaan vanhasta tavasta pelätä ja käpertyä outojen asioiden edessä? Nationalismin nykyhetken ymmärtämisen kannalta on tärkeää ymmärtää uuden internetajan vaikutus: viimeisimmän globalisaation vaiheen ”monikkojen maailma” ja ajan nopeus.

Ajan nopeus eli valtavat informaatiovirrat tarjoavat ennen kaikkea oppimista, enemmän kuin vaikka vihapuhetta. Menestyneiden kansakuntien resepti on lähes aina ollut vierailta oppiminen. Eurooppa oppi aikoinaan arabialaisesta ja kiinalaisesta kulttuurista, Suomi oppi tänne muualta tulleilta

– esimerkiksi 1800-luvun erilaisilta maahanmuuttajilta.

Täällä on myös aina ollut vahvat kulttuuria ja taloutta rikastuttaneet ”vähemmistöt” – puhutaan sitten ruotsin- ja venäjänkielisistä, romaaneista, juutalaisista tai saamelaisista. Myös suomalaiset ovat rikastuttaneet siirtolaisina muita alueita niin Ruotsissa, Yhdysvalloissa kuin vaikka Espanjan aurinkorannoilla. Ehkä jopa Portugalissa.

Vierailta oppiminen tapahtuu 2000-luvulla aivan uudella tavalla verkossa. Vastaavaa aikaa ihmiskunta ei ole kokenut. Samaan aikaa kansakuntarajojen yli liikkuminen – joko pakosta pakolaisena tai työn ja hovin vuoksi on kasvanut dramaattisesti. Muutoksen tajuaminen vie aikaa. Monet ovat ymmällään. Pelko ja suvaitsemattomuus saavat kasvupohjaa juuri epävarmuudesta.

**POPULISMIN
EI MÄÄRITEL-
MÄLLISESTI
TARVITSE OLLA
RASISTISTA TAI
ERITYISEN NA-
TIONALISTISTA.**

VERKKOKESKUSTELUIHIN JA UUSIIN poliittisiin liikkeisiin on liitetty usein populismin käsitettä. Populismia on määritelty politiikkana, jossa kuvitellaan ja rakennetaan päämäärähaikuisesti kansan enemmistöä, ”todellista kansaa”. Samalla poliittisia vastustajia arvostellaan jopa alatyylisen voimakkaasti.

Populististen liikkeiden on tulkittu etsivän suosiota helposti omaksuttavien ja tunneperäisten ajan ilmiöiden kautta. Myös ahdasmielinen kansallismielisyys ja rasismi on usein liitetty populismiin, vaikka näillä ilmiöillä on melko erilaiset historialliset ja kulttuuriset taustat.

Populismissa on nähty aidon demokratian vaatimus, jossa valtaa pyritään palauttamaan etäisiltä ja vallitsevan järjestelmän käskyläisinä toimivilta poliitikoilta ”aidolle” kansalle. Tähän kansaan voi kuulua myös erilaisia sorrettuja vähemmistöjä, joiden asiaa sama järjestelmä ei pysty hoitamaan. Populismin ei määritelmällisesti tarvitse olla rasistista tai erityisen nationalistista. Se voi olla massojen politiikkaa, jossa massa tarkoittaa vain hyvin heterogeenistä kansan enemmistöä.

Historian populistisissa liikkeissä on aina kyseenalaistettu vallitsevia politiikan ja kehityksen käsitteitä ja tapoja. Ne ovat kaatanee monia autoritaarisia ja korruptoituneita hallituksia. Niihin on aina kuulunut sekä enemmistöjen että vähemmistöjen edustajia.

Olisikin tärkeää 2010-luvun poliittisten yhteisöjen menestyksen kannalta, että uudet poliittiset liikkeet ymmärtäisivät myös oman heterogeenisen taustansa eli kansallisen ja globaalin historian monimuotoisuuden. Nationalismin kaksisataavuotinen historia ei muuta sitä tosiseikkaa, että me kaikki olemme enemmän tai vähemmän mestitseejä. Arjalaista, suomalaista tai syyrialaista perusrotua ei ole koskaan ollut.

Sisäänpäin käpertyjät ja uuden pelkääjät häviävät. Rohkeasti uutta aktiivisesti suodattavat – tai hyvää vanhaa suojelevat – pärjäävät. Näin Suomikin. Kysymys ei ole enää konservatismista, liberalismista, populismista tai sosialismista. Ehkä kyse on edelleen nationalismin ja globaalin suhteesta – ja sen kokonaan uudella tavalla ymmärtämisestä. **Y**

Historia **EI LOPU**

Kirjoittaja Kalevi Suomela

Ideologiat syntyivät
modernisaation myötä.
Totalitaarinen kommunismi
hämärsi vuosikymmeniksi
sosialismin merkityksen.
Ehkä se tulisi nyt
määritellä uudelleen?

IDEOLOGIOITA JA POLITIIKKAA, tai yleensäkin yhteiskunnallista todellisuutta ja tapahtumista sen piirissä, on vaikea ymmärtää syvällisemmin ilman modernisaation käsitettä. Historia tarjoaa oivaltamisen avaimia. Poliittisen modernisaation alku sijoitetaan tavallisesti Ranskan suureen vallankumoukseen vuonna 1789. Se jätti kieleemme pysyvästi edistyksen tunnuksiksi iskusanat vapaus, veljeys ja tasa-arvo (*liberté, égalité, fraternité*).

Ranskan suuri vallankumous ei kuitenkaan olisi tapahtunut – eikä sen iskulause syntynyt – ilman teollisen vallankumouksen alkua etenkin Britanniassa sekä Hollannissa, Belgiassa ja Ranskassa. Lisäksi demokration arvot ja instituutiot olivat kehittyneet vallankumouksellisesti jo aikaisemmin Britanniassa ja Amerikassa. Modernisaation synty ei siis ollut alkuräjähdyksen vaan prosessi.

Ennen modernisaatiota Euroopassa elettiin laajalti maatalousvaltaisissa oloissa, joiden sosiaalista rakennetta voidaan kuvata sanalla feodalismi. Se merkitsi maata omistavan aristokratian monopolia lainsäädäntöön ja käytännössä usein rajoittamatonta valtaa päättää alustalaisina olevien vuokraviljelijöiden elämästä ja olosuhteista. Feodaalisissa yhteiskunnissa oli myös käsityöläisiä, kauppiaita ja muita itsenäisten ammattien harjoittajia.

Viimeksi mainittujen määrää kasvatti kauppa. 1500-luvulta lähtien kauppamerenkulku ja kauppa olivat muuttuneet globaaleiksi. Kauppa sekä manufaktuurit eli käsiteollisuuslaitokset ja lisääntyvä teollisuus loivat tilanteen, jossa porvaristoksi nimetty väki alkoi saada poliittista vaikutusvaltaa. Sitä ilmensivät jo ennen Ranskan vallankumousta joihinkin maihin perustetut säätymävaltiopäivät. Niissä aateliston ja papiston ohella edustettuna oli myös porvarissääty.

LIBERALISMILLA POLIITTISENA FILOSOFIANA on juurensa jo ajassa ennen Ranskan vallankumousta. Sen suuria nimiä olivat englantilainen **John Locke** (1632–1704) sekä skotti **Adam Smith** (1723–1790). Ranskassa liberalismia kehittivät 1700-luvun valistusfilosofit. Valistuksen liberalismi ajoi vallankumouksellista ajatusta kaikkien ihmisten synnynnäisestä ja periaatteellisesta tasa-arvosta.

Ranskan vallankumouksen jälkeenkin se merkitsi käytännössä pitkään lähinnä aristokratian laillisten mutta kohtuuttomien etuoikeuksien vastustamista sekä vaatimuksia saada harjoittaa ammattia ja yritystoimintaa ilman feodaalisen yhteiskunnan asettamia rajoituksia. Poliittista kansalaisuutta eli

**VALISTUKSEN
LIBERALISMI AJOI
VALLANKUMOUKSELLISTA
AJATUSTA KAIKKIEN
IHMISTEN SYNNYNNÄI-
SESTÄ JA PERIAATTEELLI-
SESTÄ TASA-ARVOSTA.**

DEMOKRATIA EI OLE ERILLI- NEN IDEOLOGIA, VAAN META- IDEOLOGIA.

käytännössä äänioikeutta valtiopäiväedustajia valittaessa rajoitti vielä pitkään 1900-luvun puolellakin maksettujen verojen määrä.

Teollinen vallankumous lähti vauhdikkaasti käyntiin 1800-luvun aikana ja synnytti kokonaan uuden yhteiskuntaluokan, teollisuustyöväestön. Sen poliittisten ja yhteiskunnallisten olojen ratkaisemisesta syntyi niin sanottu työväenkysymys. Liberalismin kuuluisista filosofiista englantilaiset **Jeremy Bentham** (1748–1832) ja **John Stuart Mill** (1806–1873) halusivat antaa kysymykselle sosiaaliliberaalin ratkaisun. Se merkitsi muun muassa työväestön ja naisten äänioikeusvaatimusten sekä osuustoiminnan tukemista. He halusivat myös kehittää köyhiä suojaavaa lainsäädäntöä. Liberaali agenda ja työväenkysymys nousivat väkevästi esille vallankumousvuonna 1848.

Myös ranskalaisen **Henri de Saint-Simonin** (1760–1825) ja englantilaisen **Robert Owenin** (1771–1858) ajatukset nojasivat liberalistisen filosofian arvoihin. Heidän mielestään työväenkysymystä oli lähdeittävä ratkomaan siitä peruslähtökohdasta, että kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasa-arvoisina. Heidän liberalistiseen talousfilosofiaan kohdistamaansa kritiikkiä ja käytännön yhteiskuntakokeilujaan alettiin nimittää sosialismiksi. **Karl Marx** (1818–1883) sai Saint-Simonilta ja Owenilta sekä muun muassa Adam Smithiltä ja John Stuart Milliltä paljon vaikutteita ja aiheita omaan kritiikkiinsä. Monet pitivät Marxia virheellisesti sosialismin perustajana, vaikka hän oli vain sosialististen ajatusten tunnetuin kehittäjä.

Tiivistetysti voidaan nähdä, että liberalismi syntyi *ancien régime*n eli Ranskan vallankumousta edeltäneen ajan olosuhteiden ja uskomusten kritiikkinä. Sosialismi puolestaan syntyi liberalismien kritiikkinä. Niitä, jotka haikailivat menneitä aikoja ja kritisoivat liberalismia perinteiden hylkäämisestä, alettiin kutsua konservatiiveiksi ja heidän ideologiaansa konservatismiksi. Nykykielessä konservatismien merkitys on kuitenkin muuttunut ja tarkoittaa epämääräisesti kaikkien perinteiden puolustamista ja kaiken vasemmistolaiselta vaikuttavan vastustamista. Nykykonservatiivi voi siis kannattaa liberaalia kapitalismia mutta vastustaa sosiaaliliberalismia.

IDEOLOGIOITA EI OLLUT sanan nykyaikaisessa merkityksessä ennen modernisaatiota. Vallan legitimaatio nojasi uskontoon. Ideologiat tulivat mahdollisiksi ja tarpeellisiksi vasta ajatuksen vapauden, poliittisen pluralismin ja demokratian kehittymisen myötä. Tämän teki mahdolliseksi ensin porvariston ja sitten työväenluokan lukumääräinen kasvu ja poliittinen voimistuminen. Demokratia ei ole erillinen ideologia, vaan metaideologia. Sekä liberaalit että sosialistit ovat edistäneet sitä historiallisesti. Vähitellen monet konservatiivitkin ovat

ryhtyneet kannattamaan demokratiaa.

Demokratian metaideologia on intellektuaalisesti ja emotionaalisesti vaikea asia, kuten aikanaan on ollut uskonnonvapauden hyväksyminen. Sehän edellyttää, että omasta ajattelutavasta poikkeavillakin ajatuksilla on olemassaolon oikeutus. Moderneista ideologioista fasismi edustaa demokratiaa kohtaan tunnettua pelkoa ja halua korvata se autoritaarisesti tai totalitaarisesti yhteisellä kansallisella ideologialla ja johtajavaltaisella politiikalla. Modernisaation näkökulmasta fasismi on patologia. Monimutkaisella tavalla se kuitenkin on modernisaation tuote.

Kansallisvaltion itsemääräämisoikeuden tervehenkistä puolustamista ja ahkerointia isänmaan menestyksen eteen esimerkiksi kansainvälisen yhteisön arvostettuna jäsenenä on totuttu kutsumaan patriotismiksi. Populistinen politiikka kääntää kuitenkin helposti patriotismin nationalismiksi. Se glorifioi oman kansakunnan irrationaalisella ja demokratian vastaisella tavalla ja näkee muut maat ja muunmaalaiset ihmiset uhkana. Nationalismi tuottaa vuorenvarmasti militarismia, ja siitä on historiassa ollut vain kukonaskel totalitaariseen fasismiin.

Kommunismi rinnastetaan usein fasismiin. Se on sikäli perusteltua, että molemmat ideologiat ovat tuottaneet totalitarismia, joka mielipidevainoineen, urkintajärjestelmineen ja vankiloineen näyttäytyy kansalaisten näkökulmasta samanlaisena. Ideologioiden ero on ollut kuitenkin siinä, että fasismin pelko ja vihamielisyys demokratiaa kohtaan on periaatteellista ja peruuttamatonta. Kommunismi puolestaan on perustunut uskoon, että poliittisesti valveutuneen ja historian vääjäämättömän kulun tiedostavan etujoukon on lakkautettava demokratia toistaiseksi. Omistussuhteiltaan uudistetussa yhteiskunnassa demokratia voisi sitten puhjeta aitoon kukkaan. Se on ollut valtava ja traaginen itsepetos.

EDELLÄ PIIRRETTY KARKEA kuva jää kuitenkin epätäydelliseksi, ellei ideologioiden kehitystä tarkastella Neuvostoliiton kommunismin tuottaman dramatiikan valossa. Ennen ensimmäistä maailmansotaa sosialismin ja marxismin puki kansanomaiseen muotoon saksalainen **Karl Kautsky** (1854–1938). Hän oli 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä tavattoman suureksi paisuneen ja ideologisesti vaikutusvaltaiseksi kohonneen Saksan sosiaalidemokraattisen puolueen pääideologi. Kautskyn opetusten mukaisesti saksalaiseen sekä samalla pohjoismaiseen ja laajemminkin sosialistiseen ajatteluun iskostui käsitys, että sosialismilla tarkoitetaan nimenomaan tuotantovälineiden eli yritystoiminnan yhteiskunnallistamista. Tämän ymmärrettiin käytännössä tarkoittavan yritysten siirtämistä valtion omistukseen.

**KAUTSKY
USKOI DEMO-
KRAATTISEEN
STRATEGIAAN.**

Lokakuussa 1917 ensimmäisen maailmansodan vielä jatkuessa **Vladimir Leninin** (1870–1924) johtamat bolshevikki-sosiaalidemokraatit ottivat yksinvalloituksen Venäjällä. He omaksuivat sekä puolueelleen että ideologialleen nimen kommunismi. Ideologioiden historian kannalta on oleellista, että he kutsuivat kommunistista ideologiaansa myös sosialismiksi (itse asiassa ainoaksi todelliseksi sosialismiksi) ja väittivät perustaneensa maailman ensimmäisen sosialistisen talous- ja yhteiskuntajärjestelmän.

Jo ennen ensimmäistä maailmansotaa Karl Kautsky oli sosialistien kansainvälisissä kokouksissa ja keskusteluissa vastustanut bolshevikkien ja muiden samanhenkisten sosialistien strategiaa, joka nojasi väkivaltaiseen vallankumoukseen. Kautsky uskoi demokraattiseen strategiaan. Sitä perusteli hänen mielestään se, että sosiaalidemokraattien kannatus oli Saksassa valtavaa. Hän uskoi, että teollistumisen myötä kaikkialla maailmassa väestön enemmistöksi kasvava teollisuusproletariaatti tulisi omaksumaan aatteekseen sosialismiin pyrkimisen Saksan mallin mukaisesti. Kun Venäjällä bolshevikit ottivat valloituksen ja sanoivat perustaneensa sosialistisen yhteiskunnan, Kautsky ei voinut väittää vastaan. Hän vain sanoi, että se oli väärin perustettu. Hän ei hyväksynyt, että vasta muutaman kuukauden ikäinen demokratia oli syrjäytetty Venäjällä.

Jälkikäteen – etenkin kun Neuvostoliittoa ei enää ole – on helppo ajatella, että sosialistien olisi jo ennen maailmansotaa tullut täsmentää ideologiansa määritelmä siten, että sosialismia ei määritä mitenkään ensisijaisesti tuotantovälineiden yhteisomistus. Sosialismi olisi tullut määritellä sen tiedostamiseksi, että teollinen tuotantotapa ja markkinat ovat tehneet ihmisten keskinäisriippuvuuden syväksi ja peruuttamattomaksi. Siksi sosialistien keskeinen tavoite olisi edistää demokraattisen yhteiskunnan oikeutta päättää myös talouselämän pelisäännöistä vapauden, veljeyden ja tasa-arvon hengessä.

Näin sosialismi olisi määritelty ajassaan eläväksi politiikkaa ohjaavaksi ideologiaksi, ei tulevaisuuden utopiaksi ja talousjärjestelmäksi, joka on pystytettävissä vain totalitarismin keinoin. Näin sosialismin ideologiateoriakritiikki liberalismia vastaan olisi osunut täsmällisesti maaliinsa. Kun näin ei tapahtunut, lokakuun vallankumous ja kommunismin sosialistinen retoriikka saivat aikaan meidän päiviimme asti jatkuneen semanttisen sotkun sosialismin käsitteen ympärillä. Sitä ovat halukkaasti käyttäneet hyväkseen sosialismin ideologiset vastustajat, sekä porvarit että kommunistit.

Lokakuun bolshevikkivallankumous ei aiheuttanut oikeastaan minikäänlaista ideologista uudelleenarviota Saksassa maailman suurimman ja vaikutusvaltaisimman sosialistipuolueen piirissä. Ensin elettiin sota-aikaa. Sitten Saksassa itsessään tapahtui vallankumous, joka nosti sosiaalidemokraatit uuden Weimarin tasavallan hallitukseen. Uusissa olois-

sa puolueessa, jota sen toinen vahva ideologi **Eduard Bernstein** (1850–1932) oli jo pitkään neuvonut pragmatismiin, päivänpolitiikka nousi tärkeämmäksi kuin ideologinen pohdiskelu. Lokakuun vallankumouksesta innostuneet kommunistit nousivat Saksassa kilpailemaan sosiaalidemokraattien kanssa sosialistisesta oikeaoppisuudesta. Jo 1920-luvun alussa nationalistinen kansallissosialismi tarjosi niin ikään vakavan haasteen.

Valtaan noustuaan vuonna 1933 **Adolf Hitler** kielsi kaikki puolueet sosiaalidemokraatit mukaan lukien.

Toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1951 sosialistinen niin sanottu toinen internationaali (1889–1939) perustettiin uudelleen sosiaalidemokraattisten ja sosialistien puolueiden kansainväliseksi järjestöksi. Sosialistisen internationaalin nimellä tunnettu järjestö profiloitui selvästi kommunismin vastaiseksi, vaikka se edistikin Länsi-Saksan **Willy Brandtin** ja muutamien vahvojen johtajiensa luotsaamana idän ja lännen välistä liennytyspolitiikkaa kylmässä sodassa. Ideologisesti Sosialistinen internationaali on jättänyt sosialismin käsitteen epämääräisyyden tilaan. Ennen kaikkea se on koko tähänastisen historiansa ajan hyväksynyt vaieten sen, että kommunististen puolueiden yksinvaltaisesti johtamia kommunistisia maita on kutsuttu sosialistisiksi maiksi.

Sosialistinen internationaali tekisi suuren palvelun koko maailmalle pureutumalla nyt ideologiansa ja sosialismin käsitteen täsmentämiseen. Internationaali on jo tehnyt paljon ohjelmissaan sen ymmärtämiseksi, että maailman säilyttäminen ekologisesti asumiskelpoisena on välttämätön edellytys vapauden, tasa-arvon ja ihmisten keskinäisen solidaarisuuden edistämiseksi. Järjestö on siis avattavissa vihreiden puolueiden suuntaan. Sitä voitaisiin avata myös laajasti niiden demokraattisten vasemmistopuolueiden suuntaan, jotka eivät ole Sosialistisen internationaalin jäseniä. Jo vähintään kolme vuosikymmentä useat poliittiset ajattelijat ja aktivistit ovat tiedostaneet punavihreän ideologisen perheyhteyden.

**SOSIALISTINEN
INTERNATIONAALI
ON JÄTTÄNYT SO-
SIALISMIN KÄSIT-
TEEN EPÄMÄÄRÄI-
SYYDEN TILAAN.**

POLITIikka on vaikea taiteen laji. Suomalaisille yhteiskunnallisen toiminnan ymmärtämisen tekee kaksin kerroin vaikeaksi se, että meillä on vain yksi sana, politiikka, tarkoittamaan kahda käsitettä: yhtäältä yhteiskunnallisia instituutioita ja niiden toimintaperiaatteita (policy), sekä toisaalta puolueiden ja poliitikkojen julkisen päättävällän tavoittelua (politics). Ei kuitenkaan ole pelkästään suomen kielen vika, että kansalaisten silmissä politiikka yleensä näyttää vain peliltä ja poliitikkojen imagokisalta. Selkeästi jäsennellyn edistyksellisen ideologian puute jättää ihmiset ja poliitikot ilman kompas-

KANSALAISILLA EI ENÄÄ OLE LUOTETTAVAA IDEOLOGISTA KOMPASSIA.

sia, jonka mukaan voisi kansalaisena suunnistaa. Tilanne on otollinen sekä poliitikkojen tavanomaiselle imagokisailulle että populistiselle demagogialle.

Toisen maailmansodan jälkeen Euroopan demokratioissa ja laajemminkin elettiin kolme kultaista vuosikymmentä. Niiden aikana rakennettiin järjestelmät, joita kutsumme hyvinvointivaltioksi. On historian ironiaa, että noiden hienojen järjestelmien poliittisten instituutioiden ja niiden toimintaperiaatteiden rakentajina ahkeroinvat ensi sijassa saavutuksiinsa tyytymättömät sosialisit. Monet heistä pitivät puuhaa vain ikävän kapitalistisen systeemin laastarointina.

Kolmen kultaisen vuosikymmenen jälkeen vallinnut uusliberaali hegemonia ja sen ideologiset hyökkäykset hyvinvointivaltiota vastaan ovat jättäneet kansalaiset hämmennyksen tilaan. Se, mitä hyvinvointiyhteiskunnalle on tapahtumassa, tuntuu uskomattomalta. Kansalaisilla ei enää ole luotettavaa ideologista kompassia, jonka avulla ymmärtää yhteiskuntaa ja suunnistaa uusintamaan, uudistamaan ja parantamaan sen instituutioita.

Politiikassa (politics) on – tai ainakin pitäisi olla – kysymys politiikasta (policy). Ihmisen toimintaa politiikassa (sekä politics että policy) ohjaa aina jokin ideologia, on ihminen siitä tietoinen tai ei. Poliittiset ideologiat antavat tulkintakaavan maailman ymmärtämiseen ja perustelevat keskeiset tavoiteltavat arvot.

Francis Fukuyama (s. 1952) tunnetaan Berliiniin muurin murruttua vuonna 1989 lanseeraamastaan teesistä historian lopusta. Sen taustalla oli optimistinen sosiaaliliberaali usko, että kommunistisen ja fasisetin totalitarianismin jälkeen maailman ei enää tarvitse pelätä demokratian olevan uhattuna. Hän tuntui olleen vakuuttunut myös siitä, että markkinatalous hyvinvointivaltiolla täydennettynä on rakentunut jäädäkseen olemaan ikuisesti. Hän sai dramaattisella ilmaisullaan mahtavan julkisuuden ajatuksilleen, jotka eivät tarkemmin katsoen olleetkaan kovin outoja.

Demokratia tulee kuitenkin olemaan vaikeuksissa, ellei ymmärryksemme siitä laajene ja syvene. Uusliberalismin ja nationalistisen populismin omituinen mutta vetovoimainen kombinaatio tuottaa vaarallista teknokraattis-autoritaarista ilmapiiriä. Markkinatalous säilyy, mutta sekä sosiaalisesti että ekologisesti kestävä kehitys edellyttävät sille paljon nykyistä tiukempia demokraattisesti sovittavia pelisääntöjä. Ideologioiden välisenä hegemoniakamppailuna historia ei siis ole lähelläkään loppuaan. Y

Ydinkokemus

KIRJOJA, ELOKUVAA,
TEATTERIA
JA MUSIIKKIA:
TAIDETTA, JOKA
SYNNYTTÄÄ
KOKEMUKSIA.

74 VENLA TOIVONEN Venäjältä puhalttaa kylmä tuuli
/ **77 ARTO VILKKO** Rautalangan nousu ja uho / **80 SIMO ORTAMO**
Kielikiistoja ja kieroja poliitikkoja / **82 AARNI TUOMINEN**
Näyttääkö Kreikan kriisi tietä? / **84 PERTTI JOENNIEMI**
Afganistan opettaa / **87 Kirja-arviot** / **91 Levyt** / **92 SIMO**
ORTAMO Havannan yön musta taivas / **93 TIINA ROSENBERG**
Fasismi nousee Pohjoismaissa / **96 OZAN YANAR** Suomen on
katsottava tulevaisuuteen / **98** Pala historiaa

VENÄJÄLTÄ PUHALTAA KYLMÄ TUULI

Kirjoittaja Venla Toivonen Kuva Pekka Elomaa

Pirkko Saisiota raivostuttaa Venäjän sananvapaustilanne ja huolestuttaa ulkoministeri Timo Soinin ylimielinen käytös. 40-vuotistaiteilijajuhlaa viettävästä kirjailijasta on tehty useita väitöskirjoja.

KIRJAILIJA **Pirkko Saision** ja ohjaaja-puoliso **Pirjo Honkasalon** kesäperinteeksi on muodostunut purjehdus. – Ruotsalaiset purjehtivat vastatulessakin ohi, kun me mennään moottorilla.

Saisio vastaa puhelimeen Tukholman saariston Vaxholmista. Loppukesä merellä on tarjottanut vapaata myös uutisista ja sosiaalisesta mediasta.

– Pidän lomaa **Putinista** ja **Immosesta**.

Perussuomalaisista Saisio lähtee kuitenkin keskustelemaan.

Saision mielestä perussuomalaisten äänestäjiä ei tunneta tarpeeksi hyvin. Hän ei usko heidän kaikkien olevan rasisteja, mutta puolueessa kuitenkin piilee rasismia. Rasistisia kannanottoja ei myöskään ole tuomittu puolueessa riittävän selkeästi.

Saision on erityisen vaikea ymmärtää perussuomalaisten asennetta suomenruotsalaisia kohtaan. Kirjailijan ruotsinkieliset tuttavat ovat kertoneet ilmapiirin suomenruotsalaisia kohtaan kiristyneen.

– Tunnen ruotsinkielisiä, joiden lapset eivät uskalla Helsingin kaduilla puhua äidinkieltään.

Saisio kuitenkin myös ymmärtää puolueen puheenjohtaja **Timo Soinia**, jota vaaditaan puuttumaan jokaiseen puolueen edustajan möllytykseen.

– Perussuomalaiset ovat aika ahtaalla joutuessaan jatkuvasti selittelemään puolueen edustajien toimintaa.

Saision mielestä yksittäisten perussuomalaisten kansanedustajien kohuja pahempi asia on se, että Timo Soini on Suomen ulkoministeri. Soinin esiintyminen on ollut Saision mielestä töykeää ja ylimielistä.

– Suomalaiset koetaan vihamielisiksi Euroopan unionia kohtaan. Se on paljon vahingollisempaa kuin yksittäisten kansanedustajien toimilailut.

VENÄJÄ ON teemana lokakuun lopussa järjestettävien Helsingin kirjames-suilla. Venäjän hallinnon alaisten toimijoiden osallistuminen tapahtuman

järjestelyihin on herättänyt etukäteen huolen kirjailijoiden sananvapaudesta. Suomalaiset kustantajat ovat vedonneet kirjamessujen järjestäjiin tapahtuman moniäänisyyden varmistamisen puolesta.

Pirkko Saision mielestä järjestäjien tulee turvata Venäjän valtiosta riippumattomien kir-

jailijoiden osallistuminen ja esiintyminen.

– Kulttuurisuhteita Venäjälle ei tule missään nimessä katkaista. Myös muita kuin virallisia suhteita tulee ylläpitää.

Saisio on itse käsitellyt Venäjää monissa teoksissaan, viimeisimpänä Kansallisteatteriin kirjoittamassaan näytelmässä *Slava! Kunnia*.

Poliittisessa satiirissa hirmuhallitsija Volodja johtaa Venäjää itsevaltiaan ottein. Moskovan maailmankuulun Bolshoi-teatterin kauniit miestanssijat vangitaan. Vapauduttuaan he saavat tanssia vain maihinnousukengissä. Venäjä käy sotaa ”Vierasta valtaa” vastaan.

Näytelmästä tuli Saision mukaan poliittisempi kuin alun perin oli tarkoitus.

– Venäjä tuntuu olevan jonkinlaisessa joukkopsykoosin tilassa, jossa se ei ollut, kun kirjoitin näytelmää.

Viime helmikuussa ensi-iltansa saanut näytelmä muuttui Saision mukaan ohjaaja **Laura Jäntin** käsissä lukuharjoitusten ja viimeisten harjoitusten välissä huomattavasti. Tähän vaikuttivat Venäjän kiristytvä ilmapiiri ja Ukrainan sota.

Näytelmä muuttui keväällä vieläkin ajankohtaisemmaksi. Vain kaksi päivää näytelmän ensi-illan jälkeen venäläinen oppositiojohtaja **Boris Nemtsov** murhattiin Moskovassa.

Näytelmän viittaukset nyky-Venäjän poliittiseen tilanteeseen ovat selviä. Putinin hallinto on vaikeuttanut seksuaalivähemmistöjen asemaa Venäjällä ja toiminut ulkopoliittisesti aggressiivisesti etenkin Ukrainassa. Se on herättänyt pelkoa ja suuttumusta Euroopan maissa.

Lähtökohtana näytelmän kirjoittamiselle oli kuitenkin halu kirjoittaa Venäjästä. Saisio kuvailee monen muun venäläiseen kulttuuriin syventyneen tapaan suhdettaan maahan viharakkaussuhteeksi.

– Tietetyt asiat venäläisessä yhteiskunnassa raivostuttavat. Esimerkiksi sananvapaustilanne ja vähemmistöjen asema kiinnostaa ihmisiä harvinaisen vähän. Ja tämä toistuu hallitsijasta toiseen, ei ole väliä onko vallalla sosialistinen tai kapitalistinen järjestelmä.

Venäjän sananvapaustilannetta Saisio kuvailee katastrofaaliseksi.

– Tilanne pahenee, kun kulttuuriväki ja älymystö muuttavat ulkomaille.

PIRKKO SAISION tuorein teos *Signaali* syntyi samoihin aikoihin *Slava! Kunnia*-näytelmän kanssa. *Signaali* ei ole varsinaisesti romaani, vaan rakentuu vapaasta ajattelusta syntyneistä kirjoituksista.

Kirjoitusprosessi oli kirjailijan mukaan hyvin vapaa, ja se välittyi myös valmiista tekstistä.

Signaalin lukija pääsee Saision mukana kirjailijan talvikotiin Madeiralle, kunniatohtoripromootioon Tampereelle ja luvattomiin juhannusjuhliin Källskärille. Saisio kertoo vuosien varrella tapahtuneista sattumuksista oman muistinsa mukaan.

Vaihtelu *Signaalin* ja näytelmän kirjoittamisen välillä tarjosi vuoroin vapaata molemmista kirjoitustöistä. Saision mukaan näytelmän ja romaanin kirjoittaminen eroavat toisistaan huomattavasti.

– Draama ei kestä yhtään kuvailemista, se lopahduttaa kiinnostuksen.

Pirkko Saisiolle tulee tänä syksynä täyteen 40 vuotta kirjailijana. Hän aloitti kirjailijana vuonna 1975 ja valmistui samana vuonna näyttelijäksi Teatterikorkeakoulusta. Jo työväenluokkaisesta perheestä kertova esikoisteos *Elämänmeno* voitti J. H. Erkon palkinnon parhaasta esikoiskirjasta.

Saisio on vuosien aikana palkittu lukuisista teoksistaan ja vihitty kunniatohtoriksi. Hänen kirjallisesta tuotannostaan on tehty useampi väitöskirja. Viimeisintä keväällä ilmestynyttä kirjallisuudentutkija **Katri Kivilaakson** väitöskirjaa Saisio kehuu erityisen ansioituneeksi.

Kivilaakso tarkastelee väitöksessään Pirkko Saision salanimillä Jukka Larsson ja Eva Wein kirjoittamia teoksia ja sitä, miten niissä käsitellään sukupuolta. Kivilaakson mukaan Larsson ja Wein olivat tietoinen kirjallinen ja sukupuolipoliittinen projekti.

Pirkko Saisio myöntää, että salanimien taustalla oli tietoisia päämääriä ja halu aloittaa alusta. Omien teosten arviointi on kuitenkin Saisiosta hankalaa, koska hän ei halua lukemaan teoksiaan niiden ilmestymisen jälkeen.

– Tutkijan on usein mielekkäämpää arvioida teosten motiiveja.

Seuraavaksi Pirkko Saisio aikoo tarttua jälleen näytelmäkäsikirjoitukseen. Luvassa on vielä kolmas musiikkiteatteriesitys Kansallisteatterissa *HOMO!-* ja *Slava! Kunnia*-esitysten jatkoksi.

– Aihetta tässä pohdiskelen, Saisio kertoo. **Y**

RAUTALANGAN NOUSU JA UHO

Kirjoittaja Arto Vilkkö

Nuoret miehet innostuivat soittamaan sähkökitaraa 1960-luvun alussa, vaikka soittimia ei saanut, media väheksyi ja vanhempi sukupolvi paheksui. Rautalankabuumi ennakoi nuorison kapinaa ja rakensi siltaa kaupungin ja maaseudun välille.

SODANJÄLKEISEN SUOMEN harmauteen iski ennennäkemätön rautalankabuumi 1960-luvun alussa. Nuoret miehet ryhtyivät soittamaan instrumentaali-musiikkia maailmalla suosittujen länsimaisten sähkökitarabändien innoittamina. Uusi soundi oli vallankumouksellinen tanssiorkesterien Suomessa.

Ensimmäisenä rautalankabändinä julkisuu-teen tuli The Strangers, joka soitti vuoden 1962 alussa Helsingin Messuhallissa. Bändin näyttävän esiintymisen seurauksena esiin nousi muitakin kokoonpanoja, jotka olivat hioneet taitojaan olohuoneissa ja kellareissa. Alussa nämä nuorisobändit soittivat varsinaisen tanssiorkesterin taukojen aikana ainakin Expo-hallissa ja Natsalla Helsingin Kasarmitorin laidalla.

Nuoret miehet sähkökitaroinen ilmestyivät ensin koulubileisiin ja sitten julkisille tanssipai-koille sopivaan aikaan. Tanssiorkesterien rooli

alkoi pienentyä, kun esiin nousivat uuden aikakauden solistit. Tangokansalla oli omat suosikkinsa, mutta kaupunkien oppikoululaisilla ei ollut omaa musiikkiaan.

Suomalaisten bändien levytysten myötä uusi tyyli omaksuttiin kuitenkin nopeasti kaikkialla Suomessa. Maaseudulla bändit joutuivat laajentamaan ohjelmistoaan perinteisen tanssimusiikin suuntaan. Vaikka varsinainen rautalankailmiö kesti vain vuoden ajan, se vaikuttaa tanssipaikoilla edelleen.

ON SELVÄÄ, että suomalainen rautalankabuumi olisi jäänyt syntymättä ilman ensimmäistä rautalankalevyä *Emma*, jonka The Sounds julkaisi tammikuussa 1963. Sovituksensa ja kaupallisen menestyksensä ansiosta se loi mallin lukuisille uusille kokoonpanoille.

Vaikka sähkökitaran ja mollimelodian yhdis-

tämistä oli jo ehditty kokeilla, *Emman* raikkaus ja modernismi oli jotain aivan muuta. Slaavilainen melankolia, tanakka twist-komppi ja melodiasta riippumaton välisoitto olivat The Soundsin tavaramerkki. Se toi suomalaisen rautalangan koko kansan tietoisuuteen.

Emman valtavan suosion seurauksena levytettiin muutamassa kuukaudessa suomalaisen rautalangan keskeiset klassikot. The Soundsin *Kulkuri*, The Scaffoldsin *Dark Eyes Beat*, The Savagesin *Mountain Tale*, The Blazersin *Old Scars*, The Strangersin *Kolme kitaraa* sekä The Esquiresin *Juokse sinä humma* olivat kesän 1963 rautalankahittejä.

Suomalaiset rautalankalevytykset tehtiin hyvin nopeasti, ikään kuin toisella kädellä. Soittajat eivät olleet kokeneita muusikoita, eikä äänitysten taso monissa tapauksissa ole kovinkaan korkea. Tärkeintä oli kuitenkin aito innostus ja omistautuminen. Ne tuottivat omaperäisen soundin.

Marraskuun alussa levymyyntitilaston ykköseksi nousi kuitenkin Beatlesin *Twist and Shout*, joka nosti yhtyeen kerätehtöillä huipulle myös Suomessa. Se oli kova paikka kaikille rautalankabändeille.

Jos ei sopeutunut ja alkanut soittaa Beatlesia, keikat vähenivät nopeasti. Puhdas rautalanka jäi beat-musiikin jalkoihin, kun uudet nuorisobändit pitkin hiuksineen ja laulusolisteineen saapuivat tanssipaikoille.

SUOMALAISTEN KITARABÄNDIEN esikuvat tulivat suoraan ulkomailta. The Venturesin *Walk Don't Run* oli suuri hitti Yhdysvalloissa kesällä 1960. Samaan aikaan The Shadowsin *Apache* oli ykköshitti Isossa Britanniassa. Molemmat äänitykset olivat suosittuja ympäri Eurooppaa. Ne loivat perustan suurelle sähkökitarainnostukselle, joka levisi ympäri maailmaa aina Japania myöten.

The Ventures ja The Shadows olivatkin suomalaisten soittajien suurimmat esikuvat. Myös muutamat länsinaapureiden yhty-

eet olivat tärkeitä. Ruotsalainen The Violents kävi Suomessa esiintymässä keväällä 1962. Sen ammattimaisuus ja energisyys innostivat monia soittajia eteenpäin bändihankkeissaan. Tanskalainen The Cliffters kävi Helsingissä syksyllä 1962, jolloin kitarakuume oli jo ainakin Helsingin Expo-hallissa korkealla.

Sähkökitaratyylin omaksuminen koettiin aikanaan helpoksi, vaikka soolokitarristin osuudet vaativatkin omistautumista ja harjoittelua. Suurin ongelma oli kitaroiden ja vahvistinten puute.

Tuontisäännöstelyn vuoksi Suomeen oli hyvin hankala tuoda ulkomaisia tuotteita kuten autoja, sähköisiä soittimia tai muita moderneja vempaimia. Valuuttaa oli vähän, eikä sitä saa-

nut vapaasti viedä pois maasta. Kaupan soittimet olivat kalliita.

Tämäkään ei estänyt alan harrastajia soittamasta. Soittimia tehtiin jopa itse. Alussa vahvistimeksi kelpasi hyvin vanha putkiradio tai magnetofoni. Keikkojen myötä muusikot kasasivat itse vahvistinkaappinsa sähkötarvikkekaupasta ja puutavaraliikkeistä ostamistaan tarvikkeista.

**SOITTAJAT EIVÄT
OLLEET KOKENEITA
MUUSIKOITA,
EIKÄ ÄÄNITYSTEN
TASO MONISSA
TAPAUKSISSA
OLE KOVINKAAN
KORKEA.**

YHDESSÄ SOITTAMINEN oli päämäärä sinänsä, sillä keikkapalkkiot olivat pitkään nimellisiä. Uusi soundi, uudet laitteet, uusi tapa esiintyä, uusi metelin aste tulivat ensin. Suomalainen media tuli vasta jälkijunassa. Ensimmäisenä itseään ilmaisivat muutamat helsinkiläiset pioneirit, jotka halusivat soittaa uutta musiikkia.

Kitarakokoonpanot olivat haastajia, jotka saivat aluksi jalansijaa vain koululaisten keskuudessa. Koululaispiireissä syntynyt sähkökitaratyyli oli näin kuvattuna vähemmistön musiikkia. Tangon suosio oli hyvässä nousussa vielä muutaman vuoden sen jälkeen, kun puutaat rautalankabändit olivat jo historiaa.

Sähkökitaran uusi ja uskomaton soundi edusti uutta teknologiaa. Se antoi kitaraan tarttuneille nuorille miehille mahdollisuuden ilmaista tunteitaan – ja identiteettiään – uu-

della tavalla. Rautalangan avulla he pystyivät irtautumaan edellisen sukupolven arvoista ja uskomuksista.

Nuoret hurjat miehet äänekkäine bändeineen edustivat muutosta ja rockia aikana, jolloin perinteinen iskelmätuotanto ja tango olivat vielä niskan päällä. Myös Yleisradion ohjelmapolitiikka, joka ei suosinut nuorisomusiikkia, alkoi vähitellen muuttua. Perhepiirissä syntynyt sähkökitarainnostus oli nuorille hyvä harrastus, joka nojasi vanhempien kannustukseen tai heidän ulkomaisiin kontakteihinsa.

Ensimmäisinä levyttämään päässeet kokoonpanot rakensivat siltä slaavilaisen melankolian ja läntisen rock 'n' rollin välille. Idän ja lännen välimaastossa sijaitseva Suomi oli luonteva syntypaikka tälle fuusiolle, joka sai myöhemmin lukuisia uusia ilmenemismuotoja.

Rautalankabändit rakensivat siltä nopeammin sykkivän kaupunkielämän ja hitaammin hengittävän suomalaisen maaseutumiljöön välille. Sähkökitara oli uusi moderni työkalu, joka sopi myös maaseudun nuorten erilaisten tunteiden ilmaisuun erinomaisesti. Uhmakas omaperäisyys, tumma melankolia ja uusiutumiskyky – innovatiivisuus – ovat suomirockin tunnusmerkkejä.

IHMINEN ILMAISEE tunteitaan aina symbolien kautta. Symbolit ilmaisevat haluamme kuulua johonkin joukkoon tai ryhmään, ja toisaalta käyttämme symboleja erottautumiseen. Symboli on ikään kuin lippu, joka nousee ilmaisemaan ryhmän tai yksilön haluja ja toiveita, joiden esittäminen muulla tavalla on hankalaa ja usein jopa mahdotonta.

Rautalanka avasi ovet unelmiin ja antoi äänen niille asioille, jotka tavallisessa keskustelussa jäivät sanomatta. Ilmiön huippuhetket kestivät noin vuoden ajan, mutta tyylin vaikutus oli syvällisempi. Jonkinlainen viattomuus ja tietämättömyys oman toiminnan seurauksista olivat juuri rautalankakaudelle ominaista.

Vanhemman sukupolven yritykset miellyttää äänilevyjä ostavaa nuorisoa eivät onnistuneet, koska toiminta oli liian laskelmoitua. Kitarabändien vapaa itseilmaisuus sen sijaan osui

HANNU LAUROLA

Rautalankabändi The Strangers eli vasemmalta Kari 'Jet' Bergström (basso), Jussi 'Jusa' Itkonen (soolokitara), Antero 'Ande' Päiväläinen (rummut) ja Jorma 'Yki' Tuominen (kompikitarra) poseerasivat vuonna 1962 elokuvan Vaarallista vapautta promokuvassa.

maaliinsa. Toiminnan vaikuttimet olivat aitoja.

Taiteilija, joka tekee ihmisille tärkeitä symboleja, käyttää symbolien valtaa. Hän hallitsee ne symbolit, jotka kuulija jostakin syystä kokee itselleen tärkeiksi ja merkityksellisiksi. Valtaa on niillä, jotka käyttävät ja luovat symboleita.

Valtaa on myös yleisöllä, joka hyväksyy tai hylkää kohtaamansa symbolit. Suomalaiset rautalankabändit loivat uutta symboliikkaa, jonka myös suurten ikäluokkien nuorisoyhteisö hyväksyi.

ARTISTI ANTAA itsensä ja tyyliinsä yleisön käyttöön, minkä jälkeen myös musiikki saa uuden, todellisen merkityksensä. Kitarayhtyeet muokkasivat tulevaisuutta, koska ne tunnistivat ajan- kohdan sosiaalisen tunnelman ja loivat siitä ensimmäisen mielikuvan.

Suuret ikäluokat olivat tulossa kulutusikään 1960-luvun alkuvuosina. He etsivät omaa tyyliään ja omaa musiikkiaan. Syrjäinen Suomi oli viisikymmentä vuotta sitten idän ja lännen välisessä tilassa kahden ideologian ja kahden erilaisen maailmakuvan puristuksessa.

Rautalankabändit avasivat oven uudelle ilmaisulle, joka jatkui beat-aikakauden bändien toimintana. Ne ennakoivat nuorison kapinaa, joka purkautui eri tavoilla vasta esiin vähän myöhemmin. Rautalanka oli oppikoulunuorison orastavan kapinan symboli. **Y**

Kielikiistoja ja kieroja poliitikkoja

Kirjoittaja Simo Ortamo Kuvat Jukka Rislakki

Suomalainen Jukka Rislakki on piirtänyt Latviassa pilakuvia talouskriisistä ja kansanryhmien välisistä suhteista. Hän aloitti piirtäjäuransa Ydin-lehdessä vuonna 1966.

LATVIASSA ASUVA toimittaja ja tietokirjailija **Jukka Rislakki** on piirtänyt maassa pilapiirroksia kymmenen vuoden ajan. Hänen piirtäjäuransa alkoi lähes 50 vuotta sitten vastaperustetussa *Ydin*-lehdessä.

– Aloitin opiskelut vuonna 1966 Helsingissä. Rohkaisin mieleni, ja menin puhumaan sairaalaan, missä **Ilkka Taipale** työskenteli. Kysyin, saisin piirtää *Ydin*-lehteen. Enhän minä mitään osannut, mutta piirsin silti. Se oli harrastus vuosien mittaan.

Rislakki muutti Latviaan vuonna 2001 lopettuaan työnsä *Helsingin Sanomissa*. Siellä hän aloitti piirtämisen uudelleen.

– Alkuaikoina en osannut kirjoittaa mitään lehtiin latviaksi. Päätin piirtää jotain tästä yhteiskunnasta ja politiikasta.

Hän päätyi pian tekemään pilapiirrosblo-

gia Latvian laadukkaimpaan sanomalehteen *Dienaan*. Toisinaan piirroksia ilmestyi myös sen pääkirjoitussivuilla. Hän on julkaissut Latviassa yhteensä kolme pilakuvakirjaa.

JUKKA RISLAKKI on piirtänyt Latviassa muun muassa kieroilevista poliitikoista, kansanryhmien välisistä suhteista ja vuonna 2008 puhjenneesta talouskuplasta. Latvia syöksi syvään lamaan finanssikriisin myötä.

– Romahdus oli hyvin pitkälti silloisten hallitusten tyhmän politiikan seurausta. He menivät kaasu pohjassa eteenpäin ja aiheuttivat valtavan kiinteistökuplan.

Laman myötä valtionhallintoa supistettiin ja eläkkeitä ja sosiaaliturvaa leikattiin. Latvia maksoi suureksi paisunutta velkaansa, mutta monen elinolot heikentyivät.

Mitä on paimenella pussissaan? Jänis. (Kansanlaulun sanoin.) Vuonna 2007 Latvian pääministeri Aigars Kalvītis kokoontui johtavien poliitikkojen kanssa Riian eläintarhaan sopimaan salaa seuraavasta presidentistä. Valitulla Valdis Zatlersilla oli lemmikkikani.

Dzintarin kansantasavalta. Laulun sanat: Laaja synnyinmaani. Venäjän uusrikkaat ja presidentti Vladimir Putinin lähipiiri kokoontuivat joka kesä Latvian Jurmalaan Dzintarin konserttikeskukseen Uusi aalto -iskelmä-festivaaleille. Tänä vuonna perinne onnistuttiin vihdoin lopettamaan.

Venäjän viimeaikainen politiikka on herättänyt paljon huolta Latviassa. Venäjä on lietsonut sotaa Ukrainassa, uhitellut sotilasliitto Natolle ja ilmoittanut suojelevansa muissa maissa asuvia venäläisiä. Natoon kuuluvan Latvian asukkaista yli neljännes on venäläisiä ja noin 30 prosenttia puhuu venäjää äidinkielenään.

– Krimin ja Ukrainan tapahtumien jälkeen venäläisten ja muiden välinen kuilu on kasvanut Latviassa. Osa paikallisista venäläisistä on innokkaita putinisteja.

Rislakki joutuu piirtäessään koko ajan harkitsemaan sitä, miten paljon hän voi suomalaisena sekaantua paikallisiin kiistoihin. Keskustelu internetissä on välillä hyvinkin kiivasta.

– Olen yrittänyt pitää sordiinoa siinä, että en venäläisiä kansana pane halvalla.

KUN RUOTSALAINEN Bonnier-kustantamo myi *Diena*-lehden vuonna 2009 latvialaisille oligarkeille, pettynyt Rislakki lopetti pilapiirrosbloginsa. Latvian sananvapaustilanne on huonontunut viime vuosina.

– Journalistisesti, taloudellisesti ja moraalisesti Latvian lehdistön tila on surkea. Monet toimittajat on ostettavissa, ja lehdet ovat riippuvaisia sponsoreista. Monien lehtien takana on muutama tunnettu oligarkki.

Nykyään hän piirtää satunnaisesti. Hän ei latvialaisittain suhteellisen varakkaana eläkeläisenä halua viedä leipää paikallisten pilapiirtäjien suusta.

– Täällä on erittäin hyviä ja teräviä pilapiirtäjiä. **Y**

Näyttääkö Kreikan kriisi tietä?

Kirjoittaja Aarni Tuominen

Kreikan eronnut valtiovarainministeri Gianis Varoufakis ruotii kirjassaan maailman talousjärjestelmän valuvikoja. Eurokriisi osoittaa, ettei solidaarisuutta löydy.

KREIKAN TALOUSKRIISI on ollut keskeytyksettä etusivun juttu koko vuoden. Sen ohella on päästy puhumaan myös eurojärjestelmän kriisistä. Jälkimmäisestä, joka on asian ydin, ei kovin monia analyttisiä puheenvuoroja ole näkynyt. On tyydytty puhumaan valuviasta, ikään kuin asia olisi nimeämisellä hoidettu.

Kreikan kesäkuussa eronnut valtiovarainministeri ja taloustieteilijä **Gianis Varoufakis** on kirjoittanut teemaa sivuavan ja reippaasti taustoittavan kirjan *Maailmantalouden Minotauros*, joka ilmestyi viime vuonna suomeksi. Kirja on käännetty opetuksellisenä ryhmätyönä, ja tulos on lukijan kannalta erinomainen. Työhön on osallistunut 35 nimeltä mainittua opiskelijaa ja opettajaa.

MAAILMANTALOUS JA -politiikka olivat kohtuullisen hyvässä jamassa ja tasapainossa toisen maailmansodan lopusta vuoteen 1971 saakka, kun Bretton Woods -järjestelmä oli

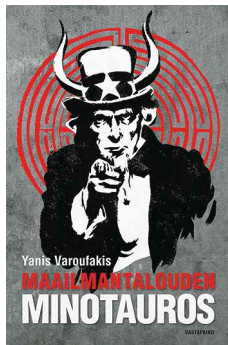
voimassa. Heinäkuussa 1944 liittoutuneiden edustajat kokoontuivat Yhdysvaltain Bretton Woodsiin sopimaan sodan jälkeisestä talousjärjestyksestä. Kokouksessa sovittu järjestelmästä tärkeimpien teollisuusmaiden valuutat sidottiin Yhdysvaltain dollariin, joka puolestaan oli sidottu kullan arvoon.

Kokouksen osallistujilla oli erilaisia näkemyksiä sodan jälkeisestä talousjärjestelmästä. Kiista kulmineoitui Ison Britannian ja Yhdysvaltojen väliseksi. Yleensä tässä yhteydessä mainitaan **John Maynard Keynes** ja **Harry Dexter White**, jotka olivat maiden pääneuvottelijat sopimusta solmittaessa.

Ison Britannian Keynes ajoi järjestelmää, johon olisi kuulunut maksutaseiden ali- ja ylijäämien tasausjärjestelmä eli *Clearing Union Plan*. Yhdysvaltoja edustanut White ajoi valuuttojen kiinteiden vaihtokurssien järjestelmää. Koska Yhdysvalloilla oli suurempi vaikutusvalta suuremman rahapussin avittamana, sen ajama kan-
ta voitti.

Bretton Woodsin järjestelmä ajautui kriisiin

Yanis [Gianis]
Varoufakis
**MAAILMANTALouden
MINOTAUROS**
Vastapaino 2014
299 s.
Suomentajat:
Hannu Laurila
& työryhmä

1960-luvun lopulle tultaessa. Se oli rakennettu harhaiselle oletukselle siitä, että osapuolten taloudelliset voimasuhteet pysyisivät keskinäisessä tasapainossa ja että tasapainon muutokset voitaisiin korjata sopimusta tarkistamalla.

Bretton Woodsin järjestelmän neljännesvuosisadan eliniän aikana maailmantalouden rakenteet muuttuivat reippaasti. Vuonna 1971 Euroopan unionia edeltänyt Euroopan talousyhteisö EEC oli jo kehittynyt Ranskan ja Länsi-Saksan akselin varassa. Britannia valmistautui hakemaan yhteisön jäsenyyttä, kun jäsenyyden vahvin este **Charles de Gaulle** oli väistynyt Ranskan presidentin paikalta.

KAATUNUT BRETTON Woods -valuuttajärjestelmä korvautui 1970-luvun mittaan markkinaperusteisella kelluvien valuuttakurssien järjestelmällä. Euroopan talousyhteisön maat haikailivat kuitenkin kaiken aikaa keskinäisten valuuttakurssiensa sitomista tavalla tai toisella yhteen kurssivaihtelujen vähentämiseksi. Tavoite on järkevä sellaisten maiden välillä, joiden keskinäinen kauppa on vilkasta ja mahdollisesti keskinäistä työnjakoa lisäävä.

Talousyhteisön maat perustivatkin 1970-luvun lopussa keskinäisen vaihtokurssimekanismin (ERM), jota lehtikielessä kutsuttiin valuuttakäärmeeksi. Kiinteisiin vaihtokursseihin pyrkiminen ja jopa yhteisen valuutan luominen on ollut Euroopan integraation keskeisiä poliittisia intressejä.

Yhteinen valuutta-alue on ollut hankala

paikka Euroopan talouden vahvimmalle toimijalle Saksalle. Kun 1990-luvulla väännettiin sopimusta Euroopan rahaliitosta, Saksan valtiovarainministeri **Theo Waigel** oli erittäin tiukkana rahaliiton säännöistä eli niin sanottujen Maastrichtin kriteerien täsmällisyydestä. Erityisesti budjettialijäämän kolmen prosentin yläraja oli hänen silmätikkunaan.

Kun Saksojen yhdistämisen laskut alkoivat langeta, paukkuivat rajakriteerit Saksankin kohdalla. Loppujen lopuksi **Gerhard Schröderin** johtama sosiaalidemokraattien ja vihreiden hallitus ajoi 2000-luvun alussa läpi niin sanottu Harz-ohjelmat talouskriisin ratkaisemiseksi. Ne heikensivät sosiaaliturvaa, mahdollistivat matalapalkkaiset osa-aikatyöt ja kiristivät työttömyysturvan ehtoja. **Angela Merkelin** johtamat kristillisdemokraatit voittivat seuraavat vaalit ja ovat pysyneet vallassa siitä lähtien.

OLISIKO NYT tavoitteena ajaa tällaiset Hartz-tyyppiset sosiaalipoliittiset heikennysohjelmat läpi koko euroalueen? Kreikalle esitetty talouskuri viittäisi tällaiseen suuntaan, samoin pääministeri **Juha Sipilän** yhteiskuntasopimukseksi nimetty ohjelma. Ollaan samalla polulla kuin Yhdysvalloissa, jossa keskiluokan taloudellinen asema on jo vuosikymmeniä polkenut paikallaan.

Euron perustaminen ja siihen liittyminen ovat olleet alusta saakka ensisijaisesti poliittisia tavoitteita, joita on perusteltu taloudellisilla argumenteilla. Niinpä euroalueeseen liittymisen kriteeritkin ovat kaikki taloudellisia luonteeltaan, vaikka itse hankkeella on vahva poliittinen merkitys. Tämä poliittinen merkitys tulisi tulkita keskinäiseksi solidaarisuudeksi.

Solidaarisuus on kuitenkin Kreikan kriisin kautta tulkiten Saksalta ja sen ympärille ryhtyneiltä euromailta, siis myös Suomelta, tyystin hukassa. Kun talous ei enää kasva, olisi hyvinvoinnin tasaisemmaksi jakamiseksi pyrittävä jakamaan jo kertaalleen jaettua uudelleen. Verotus on siinä tehokkain keino. **Y**

Lue myös Timo Harakka: *Suuri kiristys* (2014) ja Matti Ylönen & Mikko Remes: *Velkatohtorit* (2015).

Afganistan opettaa

Kirjoittaja Pertti Joenniemi

Toimittajat arvioivat kirjoissaan
Yhdysvaltain ja sen liittolaisten
13 vuotta kestänyttä sota.
Liittouma teki pahoja virhearvioita
ja kävi väärää sota.

AFGANISTANIN TILANNE näyttää rauhoittuneen yli kolme vuosikymmentä kestäneen sotimisen jälkeen. Taistelut ovat vaimentuneet ainakin hetkeksi ja maahan on vihdoinkin saatu toimintakykyinen ja uudistushaluinen hallitus. Naton Isaf-operaatio päättyi vuodenvaihteessa, ja Yhdysvallat on ilmoittanut vetävänsä viimeisetkin joukkonsa pois ensi vuoden loppuun mennessä.

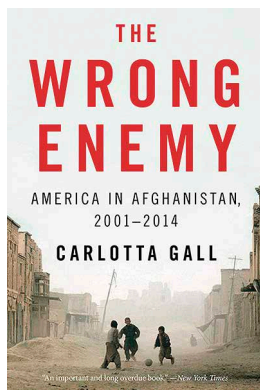
Yhdysvallat osallistui sotaan 13 vuoden ajan. Ne olivat raskaita vuosia, sillä juuri mitkään asetetuista tavoitteista eivät tuntuneet toteutuvan. Sotaan väsyttiin ja siitä irtauduttiin, vaikka

huomattava osa maasta on edelleen Kabulin hallituksen ulottumattomissa.

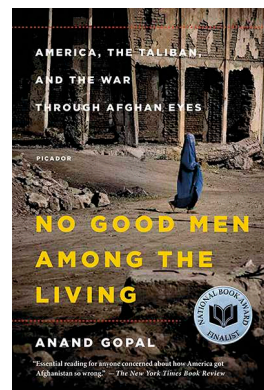
Irtautuminen on koettu helpotuksena, mutta se on myös johtanut itsetutkiskeluun. Miten näin onnettomaan sotaan ylipäättänsä jouduttiin? Miten virheet olisi vältettävissä, jotta Afganistanista ei muodostuisi Yhdysvaltojen voimavaroja koettelevaa niin sanottua ikuisuussotaa tai jotta se ei ajautuisi uudelleen mukaan johonkin vastaavaan vaikeaselkoiseen konfliktiin?

Aineksia keskusteluun ovat tarjonneet ennen kaikkea Afganistanin sotaan pitkään seuranneet kärkipään toimittajat. He ovat kokeneet sodan perimmäisiin syihin ulottuvan tilinteon tär-

Carlotta Gall
**THE WRONG
 ENEMY. AMERICA
 IN AFGHANISTAN
 2001–2014**
 Houghton Mifflin
 Harcourt 2014
 329 s.

Anand Gopal
**NO GOOD MEN
 AMONG THE
 LIVING. AMERICA,
 THE TALIBAN, AND
 THE WAR THROUGH
 AFGHAN EYES**
 Metropolitan Books
 2014
 304 s.

keäksi ennen kaikkea siksi, että Yhdysvaltojen ja yleisemmin kansainvälisen yhteisön turvallisuushaasteet liittyvät yhä useammin juuri Afganistanin sodan kaltaisiin konflikteihin. Ne ovat yhdeltä osin sisällissotia, mutta niitä ylläpitävät myös erilaiset ulkoiset toimijat.

MONILLA SODAN kannalta tärkeillä toimijoilla oli kaksoisrooli, *The New York Times* -lehdelle raportoinut **Carlotta Gall** korostaa kirjassaan *The Wrong Enemy. America in Afghanistan 2001–2014*. Äärijärjestöt Al-Qaida ja taliban olivat pitkälti Pakistanin tiedusteluliitin omiin tarkoituksiinsa kouluttamia, aseistamia ja hyödyntämiä ryhmittymiä, joita se käytti hyväkseen Neuvostoliiton vetäydyttyä Afganistanista vuonna 1989. Gallin mukaan Yhdysvallat ja mukana olleet yli 40 muuta maata – mukaan lukien Suomi – kävivät väärää sotaa.

Tuoreessa kirjassaan Gall katsoo, että vastustajiksi olisi pitänyt ensisijaisesti määrit-

tää Pakistanissa vallassa olleet sotilaat. Myös Saudi-Arabia ja useat muut terroristijärjestötä monin tavoin tukeneet arabimaat olisi pitänyt panna altaalle. Afganistanissa toimiva taliban valittiin rankaisusodan kohteeksi eräänlaisena korvikevihollisena syyskuun yhdenentoista päivän terrori-iskun jälkeen vuonna 2001.

Vastaavan tulkinnan esitti jo sodan alkuvaiheessa yhdysvaltalainen veteraanidiplomaatti ja Balkanin sodan neuvotte-
Richard Holbrooke. Hänenkin mielestään terrorismin juuret olivat muualla kuin Afganistanissa. Gall lähinnä dokumentoi, miten erilaiset sodan kulkuun liittyvät tekijät ovat sittemmin vahvistaneet tätä näkemystä.

AFGHANISTANISSA OLI Yhdysvaltojen joukkojen saapuessa itse asia-
 sa varsin rauhallista. Näin kertoo *Wall Street Journal* -lehdelle sekä *Christian Science Monitor* -lehdelle Afganistanin sodasta vuosia kirjoittanut ja maassa asunut **Anand Gopal** kirjassaan *No Good Men Among*

MONILLA SODAN KANNALTA TÄRKEILLÄ TOIMIJOILLA OLI KAKSOISROOLI.

the Living, America, the Taliban, and the War through Afghan Eyes. Amerikkalaisjoukkojen yllätykseksi vastarintaa ei ollut juuri lainkaan. Neuvottelemalla Afganistanin hallituksen ja epäsuorasti myös Yhdysvaltojen kanssa taliban ja sen johto pyrkivät antautumaan. He halusivat päästä mukaan osaksi uutta hallintoa.

Gobal väittää kirjassaan, että itse asiassa Yhdysvallat loi yksiviivaisuudellaan ja kostonhakuisuudellaan perustan sodan jatkumiselle. Erilaiset aluepäälliköt kävivät omaa, terrorismista erillistä sotaansa. He myös kilpailivat Yhdysvaltojen suosiosta ja ilmiäntoivat toisiaan piilo-talibaneina.

Yhdysvallat oli tullut käymään armotonta terrorismin vastaista rankaisusotaa. Tiedustelun sekä paikallistuntuksen puuttuessa se piti ilmiäntoija usein perusteltui-na. Niinpä iskujen kohteeksi joutui myös monia Afganistanin hallitukselle myönteisiä ja hallintoa aluetasolla edustavia ryhmiä.

Guantanamoon tukikohtaan vietiin ja vangiloihin suljettiin monia sellaisia henkilöitä, joiden toteaminen syyttömäksi oli tuskallisen hidasta. Heidän vapauttamisensa kesti vuosia.

OIKEUTTA JAETTIIN muutenkin valikoidusti suojelemalla erilaisia Yhdysvaltojen ja liittouman puolelle asettuneita paikallisia sotaherroja. Oikeus ja pyrkimykset sovitteluun alistettiin tavoitteelle juuria terrorismi maasta. Näin tehtiin siitä huolimatta, että sotaherrojen tilillä oli runsaasti rötöksiä, vallan väärinkäyttöä ja törkeää kiristystä.

Pahoista valittiin pienemmäksi arvioitu paha, kun Yhdysvallat liittolaisineen asetti etusijalle talibanin kukistamisen. Paikallisella tasolla tämä johti Yhdysvaltojen näkemiseen jälleen yhtenä vieraana, pelkästään omia etujaan ajava-

na maahantunkeutujana. Miehistyksen alkuaikojen leimannut paikallinen tuki hupeni.

Gobal pitää usein mainittuja saavutuksia koulunkäynnin lisääntymisestä ja naisten tasa-arvon vahvistumisesta vahvasti liioiteltuina. Hän ironisoi näkemystä Afganistanista hajonneena valtiona ja arvostelee pyrkimystä rauhaan keskushallintoa vahvistamalla. Ulkomaalaiset joukot olivat hajallaan eri puolilla laajaa ja vaikeakulkuista maata. Huollon takaamiseksi ne joutuivat tukeutumaan turvapalveluihin, joita paikalliset sotaherrat ja usein huumekauppaa harjoittavat aluepäälliköt tarjosivat runsaasti korvauksia vastaan.

Vaihtoehtona olisi ollut sinänsä mahdollon koko maan miehittäminen. Keskushallinnon vahvistamisen sijasta Afganistan pirstoutui entisestään. Kabulin vallanpitäjät katkeroitivat siitä, että heiltä tosiasiallisesti riistettiin mahdollisuus johtaa maata ja vaikuttaa sen asioihin.

OIKEUS JA PYRKIMYKSET SOVITTELUUN ALISTETTIIN TAVOITTEELLE JUURIA TERRORISMI MAASTA.

TAVOITTEET, TOIVEET ja todellisuus olivat Afganistanin osalta jo lähtökohtaisesti kaukana toisistaan. Ne eivät juuri lähentyneet sodan kuluessa. Carlotta Gallin, Anand Gobalin ja useiden muiden Afganistanin sodasta kirjoittaneiden toimittajien ansioksi on luettava, että he tarjoavat sodan kulusta sekä sen taustoista vankasti dokumentoitua ja kokonaisvaltaista tietoa.

Toimittajien kirjoitukset ovat vastapainoina niille nykyään usein vallitseville näkemyksille, joiden mukaan Afganistanin sota oli erilaisista ongelmista huolimatta sittenkin perusteltu ja sotimisen arvoinen sota. Gall ja Gobal nostavat esiin sen mahdollisuuden, ettei kysymyksessä ollut pelkästään väärä sota. Viisaalla politiikalla se olisi ollut mahdollista jopa välttää. ✓

ÄITI, JOTA KUKAAN EI TUNTENUT

KUN 69-vuotias Park So-nyo katoaa Soulin metroasemalla, hänen perheensä jäsenten on pakko pohtia uudelleen suhdettaan naiseen, joka oli heille vaimo ja äiti. Perheenjäsenten muistellessa menneisyyttä ja tarinan ottaessa askeleen kauemmaksi arkitodellisuudesta paljastuu So-nyosta yhä uusia puolia.

Tunsiko kukaan perheessä oikeasti naista, jonka läsnäolo määritteli heidän koko elämänsä?

Kyung-sook Shinin bestseller *Pidä huolta äidistä* käsittelee perhetarinan kautta naisten aseman sekä vanhempien ja lasten suhteiden kaltaisia yleismaailmallisia teemoja. Hahmojen tunteet tuodaan lähelle lukijaa käyttämällä sinä-muotoista kerrontaa. Se tekee tekstistä omaleimaisen. Lopputuloksena on kertomus, jonka on helppo uskoa puhutlevan maailmanlaajuisesti.

VAIKKA romaani rakentuu tarkalle ja monitahoiselle hahmokuvaukselle, se jättää paljon lukijan oman tulkinnan varaan. Kirjailija Shin tuntuu jopa haastavan aja-

tuksen siitä, että ihminen voisi kokonaan tuntea toisen.

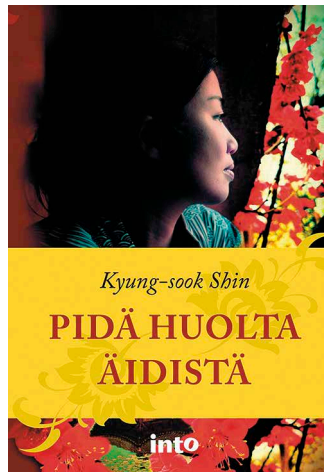
Kirjassa tuodaan esiin So-nyon perheensä vuoksi tekemiä ja tunnustusta vaille jääneitä uhrauksia, mutta nekkään eivät lopulta kerro koko totuutta hänen elämästään. Perheenäidin unohtettujen puolien käsitteleminen houkuttelee tulkitsemaan teosta feministisesti, kunnianosoituksena edeltävien sukupolvien naisille ja heidän unelmilleen.

Pidä huolta äidistä on ensimmäinen suomennettu eteläko-

realainen romaani. Se tarjoaa mielenkiintoisen vilkaisun maan lähimenneisyyteen erityisesti tarkastellessaan sukupolvien välisiä eroja nopeasti vaurastuneessa yhteiskunnassa.

Suomessa teoksen suosiota lienee lisännyt hyvä käännös, joka selventää kulttuurillisia yksityiskohtia suomalaiselle lukijalle sortumatta tekstin puhki selittämiseen. **Y**

Eero Suoranta

Kyung-sook Shin
PIDÄ HUOLTA ÄIDISTÄ
Into 2015
210 s.
Suomentaja Taru Salminen

**PERHEENÄIDIN UNOHDETTujen PUOLien
KÄSITTELEMINEN HOUKUTTELEE
TULKITSEMAAN TEOSTA FEMINISTISESTI.**

Tiitu Takalo
MINÄ, MIKKO JA ANNIKKI
 Suuri Kurpitsa 2014
 248 s.

Pelastetaan puutalokortteli

SARJAKUVAKIRJA *Minä, Mikko ja Annikki* on kertomus Annikki-nimisestä yli satavuotiaasta puutalokorttelista Tampereen Tammelassa, Tiitusta, Mikosta sekä siitä, miten näiden kolmen tiet kohtaavat. **Tiitu Takalon** piirtämän albumin lähes 250 sivulla on paljon sisältöä. Sen ehdoton tähti on kuitenkin Annikki.

Sankareita ovat myös historian merkitykseen, yhteisöllisyyteen ja ennen kaikkea Annikkiin uskovat aktiivit. Taistelu Annikista oli pitkä ja kova, mutta lopulta byrokraatia ja yksisilmäinen vanhoilisuus saadaan nujerrettua.

Kirja on ehdottomasti oodi joukkovoimalle ja päättäväsyydelle. Mahdotonkin on mahdollista, jos sen eteen jaksaa taistella riittävästi.

Historia saa kirjassa paljon tilaa, jopa niin paljon, että kirjan nimi tuntuu välillä hieman harhaanjohtavalta. Takalo nivoo kiinnostavasti yhteen historian

eri tasoja.

Hän aloittaa kirjan siitä, miten jääkaudet muokkasivat nykyisen Tampereen aluetta, tarjoaa seuraavaksi opettavaisen pikakelauksen Suomen teollistumisesta ja kaupungistumisesta, päästää lukijan kurkistamaan kaupunkisuunnittelun ja paikallispolitiikan masentavaan menneisyyteen ja täydentää tämän kaiken näppärästi omalla henkilöhistoriallaan.

TIITU Takalo korostaa kirjan esipuheessa, ettei ole tutkija eikä historioitsija. Hän on kuitenkin suhtautunut kiitettävällä vakavuudella tietojen todenperäisyyteen ja käyttänyt runsaasti lähteitä kertomuksensa tukena. Kokonaisuuden kannalta historiallisia faktoja ja anekdootteja on välillä ruuhkaksi asti.

Kirjan yksi vahvuus on se, ettei Takalo peittele omia näkökulmiaan. Hän antaa oman ajatusmaailmansa näkyä niin historian kuin nykypäivänkin kuvauksessa. Se on erittäin virkistävää.

Albumi on piirretty pehmeillä, monin osin tummahkoilla sävyil-

lä. Takalon kuvat ovat hienoja. Kuvat ja tekstaus ovat selkeitä ja tekevät tarinan helposti seurattavaksi myös aloittelevalla sarjakuvan lukijalle.

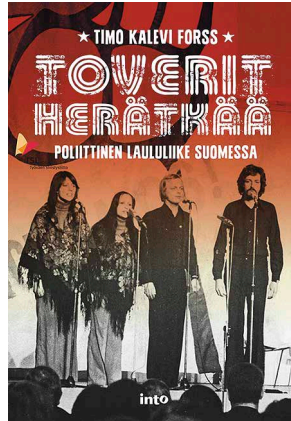
Kirjan rakenne tuntuu aluksi poukkoilevalta, mutta sen monipolvista etenemistä selkeyttää eri aikatasojen ja teemojen kuvaaminen eri tyyleillä ja erilaisilla värimaailmoilla. Erityisen hauska ratkaisu on kuvata lähi-vuosikymmenten jämähtänyttä kunnallispolitiikkaa keskiaikaiseen tyyliin piirrettynä.

Minä, Mikko ja Annikki voitti tänä vuonna Tampere Kuplii ry:n myöntämän Sarjakuva-Finlandia-palkinnon. **Y**

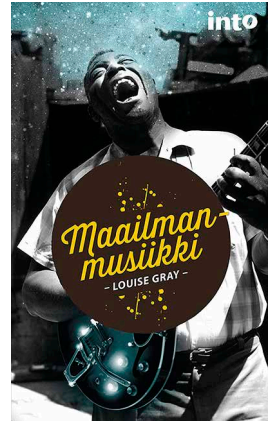
Satu Ristellä

**KIRJA ON
 EHDOTTOMASTI
 OODI JOUKKO-
 VOIMALLE JA
 PÄÄTTÄVÄISYYDELLE.**

Timo Kalevi Forss
TOVERIT HERÄTKÄÄ
– POLIITTINEN LAULULIIKE
SUOMESSA
Into 2015
374 s.

Louise Gray
MAAILMANMUSIIKKI
Into 2015
249 s.
Suomentaja:
Hannu Tervaharju

Kun porvari nukkui huonosti

POLIITTISEN laululiikkeen historiaa kartoittavassa **Timo Kalevi Forssin** kirjassa on paljon hyvää. On työväenmusiikkia, kisällilauluja, kabareeta, folkia ja disko-grafia. Mutta voimansa tunnossa ollut poliittinen laululiike 1970-luvulla ei ollut vain Love Re-

cordin tai sinipaitojen historiaa.

Agit Prop ja Kom-teatteri ovat ilman muuta oikeutetusti etujoukkoa: ne innoittivat paikallisia ohjelmaryhmiä, saivat opettelemaan kitaransoittoa ja liimasivat nuorisoporukoita yhteen.

Missä teiniliittolaisia tai eri puolueiden nuorisoliittolaisia kokoontuikin, lauluvihkoset ja monisteet kuluivat käsissä. Tämä

rikas floora ja fauna on kirjassa kutistunut sivulauseeksi ja lähes olemattomaksi haastatteluai-neistoksi.

1970-luku ansaitsee muutoinkin taistolaisuutta monimuotoisemman ajan kuvauksen ja arvi-on. Mutta se on toinen tarina. **Y**

Arja Alho

Opas maailmanmusiikkiin

MAAILMANMUSIIKKI keksittiin vuonna 1987, vaikka sitä on ollut aina. Musiikkikolumnisti **Louise Gray** vie lukijan fadon alakuloi-seen maailmaan, Pireuksen sata-man rebetikolaulajien hasisluoliin ja etsimään bluesin syvintä olemusta.

Grayn näkökulma avaa maailmanmusiikin myös niiden ääneksi, joiden ääni ei ole muutoin kuulunut tai edes kiinnostanut tulla kuulluksi. Yhteiskunnallisuus nousee eletystä elämästä ja on siksi autenttista.

Myös meillä on rikasta maailmanmusiikkia omasta takaa, kunhan vain herkistämme korviamme: nykykansanmusiikkia ja eri etnisten ryhmien musiik-

kia vaikkapa itähelsinkiläisittäin höystettynä.

Kirja kannattaa lukea – se on kuin aperitiivi erinomaiselle **Sami Yaffan Sound Tracker** -ohjelmalle – ja sitten levykauppaan! **Y**

Arja Alho

Marjo Kolehmainen
**SATIIRISET ITSE VALTIAAT
 – POLIITTINEN HUUMORI
 SUOMALAISESSA JULKISUUDESSA**
 Acta Universitatis Tamperensis 2080
 Tampere University Press 2015
 276 s.

Vaikuttko Itse valtiaat politiikkaan?

Sanoma- ja iltapäivälehdissä käydään toistuvasti keskustelua median vaikutusvallasta ja siitä, vaikuttaako se poliitikkojen toimintaan. Myös huumori kuuluu politiikkaan. Se ei ole irrallinen ilmiö, vaan niveltyy monin tavoin osaksi poliittista järjestelmää.

Näin toteaa tutkija **Marjo Kolehmainen** syksyllä tarkastetussa väitöskirjassaan *Satiiriset Itse valtiaat – Poliittinen huumori suomalaisessa julkisuudessa*. Tampereen yliopiston tiedotusopin oppiaineessa tehdyn väitöstutkimuksen aihe on Ylen viihdeohjelma *Itse valtiaat*, jossa esiintyi animoituja poliittikohahmoja.

Tutkimuksen keskeinen kysymys on, miten ohjelma ja siitä käytävä julkinen keskustelu osallistuivat politiikkaa koskevien kulttuuristen käsitysten tuottamiseen. Lisäksi Kolehmainen tutki, kuinka keskustelussa nojaututtiin laajaan politiikka-, julkisuus-, ja kansalaisuuskäsitykseen. Tutkimuksen aineistona oli maaliskuussa 2004 julkaistut poliittista huumoria käsittelevät kirjoitukset keskeisissä sanomalehdissä.

Eräs esimerkki ohjelman ym-

pärillä käydyistä keskustelusta oli kokoomuksen silloisen puheenjohtajan **Ville Itälän** kohtelu *Itse valtiaissa*. Sitä pidettiin monissa lehtikirjoituksissa epärealistisena. Tutkimusaineistossa Itälään kohdistuva pilkkaa pidetään pohjimmiltaan erilaisena kuin muihin henkilöihämmöihin kohdistuvaa ivaa.

Sen nähtiin perustuvan toisenlaisiin lähtökohtiin kuin muihin poliittikoihin kohdistuva pilkka. Itälä väitti myös itse, että *Itse valtiaat* haittäisi hänen uraansa. Se synnytti tilanteen, jossa edellä mainitut kysymykset ainakin hetkellisesti politisoituivat.

Kolehmainen käsittelee median vaikutusta ja valtaa monenlaisista lähtökohdista. Hän pohtii erilaisia reunaehtoja, joiden on täyttyttävä, jotta medialla olisi todellista vaikutusvaltaa. Hän näkee ohjelmasisältöjen puolueellisuuden tai tarkoitushakuisuuden täyttävän nämä ehdot.

Tällöin *Itse valtioiden* voi tulkita vaikuttaneen politiikkaan, koska sarja pilkkasi tahallisesti nimenomaan Ville Itälää.

Poliittista huumoria koskeva tutkimus on Kolehmaisen mu-

kaan ajankohtaista. Monet poliittiset järjestöt ja yhteiskunnalliset liikkeet käyttävät huumoria sanomansa alleviivaamiseen ja tavoitteidensa esittelyyn.

Huumori dramatisoi erimielisyyksiä ja aika ajoin pakottaa poliittiset päättäjät reagoimaan sen avulla näkyviksi tehtyihin ristiriitoihin. Populaarikulttuuri asettaa kuitenkin haasteita poliittiselle viestinnälle.

Kun poliittinen viestintä lähennee populaarikulttuuria, se alkaa leikitellä usein ironialla. Se haastaa etenkin ne poliitikot, jotka on koulutettu antamaan itsestään kuva aitoina ja rehellisinä ihmisinä.

Ironia ei voi lähtökohtaisesti olla ”aitoa”, sillä se on aina monitulkintaista. Ironian käyttäessään poliitikot, puolueet ja muut poliittiset järjestöt eivät enää viime kädessä hallitse viestintäprosessia. Yleisö tekee tulkinat. Sen vuoksi ironian käyttäminen poliittisessa viestinnässä vaatii luottamista yleisöön. **Y**

Reijo Nättiaho

1.

Jukka ja Jytämimmit
JYTÄÄ VAAN
 Keltaiset levyt 2015

Kuluneen kesän yksi kovimmista julkaisuista on tamperelaisen Jukka ja Jytämimmit -yhtyeen seitsemästä hienosta raidasta koostuva esikois- ja jäähyväisalbumi. Yhtyeen jytämusa toimii varsinkin autossa huudatettuna ja mukana laulettuna, jolloin hauskanpito välittyy kuulijalle parhaiten. Räjähdyttäjät-yhtyeen **Jukka Nousiainen** ja useissa kokoonpanoissa ansioituneet jytämimmit hoitavat soiton mallikkaasti ja tunteella. Äänitys on kelpoa treenikämpälää, mutta nyanssit eivät jää kotikutoisuuden alle. Vaikka jytä ei koskaan kuole, lyhytikäiseksi jääneen yhtyeen hajoaminen karistaa hymyä huulilta. **Y**

2.

Jaakko Eino Kalevi
JAAKKO EINO KALEVI
 Weird World 2015

Syntetisaattori, mies ja visio. Miehen nimi on **Jaakko Eino Kalevi**. Hänen uudella albumillaan säästeliäät sovitukset, yksinkertaiset tarttuvat melodiat ja vähäeleinen, hiljainen laulu pistävät pään nyökyttelemään ja jalan vipattamaan. Vaikka laulu ei ole musiikin ytimessä, vuoroin englanniksi ja vuoroin suomeksi laulettu lyriikat ovat täynnä herkkyyttä. Lisää ulottuvuutta tuovat vierailevat laulusolistit. Vaikka tyyliä on hiottu vuosikautia hienovaraisesti, loikka pienkustannelevyistä kansainvälisille tanssilattoille ja loungeihin tuntuu kepeältä. **Y**

Nikkes plätтар

Musiikin suurkuluttaja **Niklas Piiparinen** jakaa Ytimen lukijoiden kanssa valikoituja ajatuksiaan äänistä, joihin harrastuksensa parissa törmää.

3.

Wilco
STAR WARS
 dBpm 2015

Kirskuvalta kitaralla tervetulleeksi toivottava Wilcon uutuusalbumi etenee melko rauhallisesti. Hyvin pikaisesti alkaa lähes täydellisistä kappaleista löytyä yhtymäkohtia ainakin The Beatlesin ja The Flaming Lipsin tuotannosta. Laulaja-pääpiru **Jeff Tweedyn** ulosanti on leikkisää piruilua pilke silmäkulmassa. Soittimista varsinkin kitaroihin on löydetty uusia suosikkiefektejä, joita käytetään hanakasti. Levy loppuu liian aikaisin, mikä on raikasta. Vähän kuin saisi vain yhden karkin kaverin pussista. Wilco onnistuu jokaisella levyllään tekemään todella hyvän kuuloista musiikkia. **Y**

**JYTÄMUSA
 TOIMII VARSINKIN
 AUTOSSA
 HUUDATETTUNA
 JA MUKANA
 LAULETTUNA.**

HAVANNAN TAIVAAN ALLA (RETOUR À ITHAQUE)

Ohjaus: Laurent Cantet | Kuuba 2014 | 95 min.

HAVANNAN YÖNMUSTA TAIVAS

VIISIKYMPPISET ystävät kokoontuvat tanssimaan, syömään ja juomaan viskiä kattoterassille Havannassa. Amadeo (**Néstor Jiménez**) on palannut Kuubaan 16 vuotta sen jälkeen, kun hän lähti Espanjaan.

He muistelevat nuoruutensa riehakkaita juhlia, kiellettyjä länsilevyjä ja nuorison työleirejä. Illan edetessä kauniiden muistojen välistä paljastuu yhä katkerampia kohtaloita.

Ranskalaisen **Laurent Cantet**'n elokuva *Havannan taivaan alla* (*Retour à Ithaque*, 2014) kertoo sosialistisen kokeilun pettämistä sukupolvea. Sen tarina kerrotaan yhden illan aikana. Muistot, tunteet ja kohtalot heräävät

eloon taitavien näyttelijöiden kasvoilla.

Ohjaaja Cantet voitti vuonna 2008 Cannesin elokuvafestivaalien Kultaisen palmun elokuvalaan *Luokka* (*Entre les murs*), joka kertoo pariisilaislähiön monikulttuurisesta koulusta. Havannan taivaan alla on kirjoitettu yhdessä kuubalaisen kirjailijan **Leonardo Paduran** kanssa ja perustuu osin tämän romaaniin.

Kuuba lupasi 1950-luvulla syntyneelle nuorisolle paremman tulevaisuuden. Neuvostoliiton romahduksen myötä syntynyt talouslama 1990-luvulla, rampauttava korruptio ja kansalaisten käyttävä komentovaltio tekivät lupauksen lunastamisesta

mahdotonta.

Elokuvan päähenkilöiden nuoruuden unelmista ei ole paljoa jäljellä. Rafa (**Fernando Hechavarría**) ei enää maalaa, Tanian (**Isabel Santos**) lapset ovat muuttaneet pois, Aldon (**Pedro Ferrán**) terveys on vaarallisen työn murtama ja Eddy (**Jorge Perugorria**) on vaihtanut kirjailijanuransa vaurastumiseen.

Ilta etenee musiikin, ruuan ja loppumattomien keskusteluiden virtana. Salaisuudet paljastuvat vähitellen. Voiko kukaan olla vaiton maassa, joka on jäänyt niin kauas ihanteistaan? **Y**

Simo Ortamo

TIINA ROSENBERG

Kirjoittaja on on teatteritieteen professori Tukholman yliopistossa.
Kuva: Eva Dalin, Tukholman yliopisto.

FASISMI NOUSEE POHJOISMAISSA

Ruotsalainen journalisti ja kirjailija **Henrik Arnstad** määrittelee fasismin ultranationalismiksi kirjassaan *Älskade fascism*. De svartbruna rörelsernas ideologi och historia (2013). Fasistiset liikkeet asettavat kansakunnan kaiken muun edelle. Arnstad kirjoittaa, että fasismi on erityisen suosittu kriisien jälkeisinä aikoina.

Esimerkiksi Italian fasistijohtaja **Benito Mussolinin** suosio ei ollut kovin suuri katastrofivuosina 1918–1919, vaan hän tuli valtaan juuri niiden jälkeen. Sama koskee **Adolf Hitleriä**, jonka valtaannousua Saksassa on usein selitetty vuoden 1929 vakavalla talouskriisillä. Arnstadin mukaan tämä on väärä arvio. Hitler nousi valtaan, kun pyörät alkoivat taas pyöriä ja yhteiskuntaa leimasi varovainen optimismi.

Arnstad painottaa, että Pohjoismaat ovat tällä hetkellä poikkeuksellisen hedelmällinen

maaperä fasismille. Se saattaa kuulostaa yllättävältä, sillä Pohjoismaat mielletään sosiaaliliberaaleiksi ja turvallisiksi konsensusmaiksi ilman suuria yhteiskunnallisia konflikteja. Miksi fasistiset ideat saisivat juuri nyt ja juuri täällä niin paljon vastakaikua?

Arnstadin vastaus on, että pohjoismainen nationalismi ei monien mielestä tunnu yhtä vaaralliselta kuin ”muiden” kansallismielisyys. Me emme ole omasta mielestämme erityisen kansalliskiihkoisia. Juuri se altistaa meidät fasistisille ideoille ja arvoille.

Leppoisa ja näennäisesti vaaraton pohjoismainen nationalismi ei valitettavasti ole yhtä harmitonta, kuin miltä se näyttää.

Ruotsidemokraattien ideologinen perusta on eurooppalaisessa natsismissa, josta se on 1980-luvun skinhead-liikkeen ja Bevara Sverige Svenskt (Pidä Ruotsi

ruotsalaisena) -liikkeen kautta kehittynyt puolueeksi. Se sai viime vaaleissa 13 prosenttia ruotsalaisten äänestäjien äänistä.

Arnstadin mielestä ruotsidemokraattien puolueohjelmaa on todellinen kouluesimerkki fasistisesta ideologiasta. Hän painottaa, että osalla ruotsidemokraateista on varsin vankka fasistinen ideologinen koulutus ja he tuntevat hyvin eurooppalaisen fasismin historiaa, vaikka välttävätkin fasistisanaa.

Valtaosa ruotsidemokraateista ei kutsu itseään fasisteiksi, sillä se on käsitteenä pahuuden synonyymi. Puolueen kannattajien mielestä lähtökohtana ei ole viha, vaan rakkaus isänmaahan. Puolue julistaa olevansa ainoa ruotsalaisystävällinen puolue. Ruotsidemokraattien politiikka on näin ollen rakkaudenosoitus kansakuntaa kohtaan.

He kutsuvat poliittisia vastustajiaan ruotsalaisvastaisiksi ihmisiksi, jotka vihaavat Ruotsia ja joilla ei ole siellä mitään tekemistä. Juuri tämä muutos vihasta rakkauteen on Arnstadin mielestä olennaista fasistisessa ja populistisessä retoriikassa.

Perussuomalaiset saattavat vaikuttaa harmittomilta populisteilta, mutta puolueen riveistä löytyy myös fasisteja ja ennen kaikkea nationalistejä. Kulttuurintutkija **Tarmo Kunnas** herätti syksyllä 2013 närkästystä todetessaan, että silloisella kansanedustajalla ja nykyisellä europarlamentaarikolla **Jussi Halla-aholla** on fasistinen arvomaailma.

Halla-ahon nettisivulta löytyy koko hänen ideologinen historiansa. Sitä on vaikea kutsua muuksi kuin fasistiseksi.

Hän oli aikanaan yksi maahanmuutonvastaisen Nuivan vaalimanifestin aloitteentekijöistä. Manifestissa kehoitettiin Suomea tekemään pesäero uuden ”valtionuskonnon” eli maahanmuuton ihannoinnin kanssa. Suomi on saanut kielteisiä vaikutteita Ruotsista ja muista länsimaista, joihin on mittava maahanmuutto. Suomen tehtävä ei ole vaalimanifestin mukaan

olla koko maailman sosiaalitoimisto, ja kehitysapukin tulisi lopettaa.

Halla-aho on ainoastaan yksi niistä suomalaisista, jotka ovat viime aikoina esittäneet samantyyppistä yhteiskuntakritiikkiä, mitä Kunnas kuvaa kirjassaan *Fasismin lumous*. Teos käsittelee maailmasotien välistä kulttuuripessimismisiä.

Nationalistisen Suomen Sisu -järjestön aktivistit ovat vuodesta 2012 toimittaneet nettilehti *Sarastusta*, josta on tullut suomalaisen fasistisen älymystön äänitorvi. Kuten maailmasotien välisen ajan fasistit, myös Suomen Sisu ja *Sarastus* yrittävät aikaansaada konservatiivisen vallankumouksen. Kaikki arvokonservatismi ei ole välttämättä fasistista, mutta *Sarastuksen* esittämää konservatismia on vaikea kutsua muuksi kuin fasismiksi.

Me emme
ole omasta
mielestämme
erityisen kansal-
liskiihkoisia.
Juuri se altistaa
meidät
fasistisille
ideoille
ja arvoille.

Populistiset ja fasistiset ideat eivät ole koskaan aikaisemmin olleet niin suosittuja Pohjoismaissa kuin tänään.

Suomalaisen fasismin historiaan kuuluu olennaisesti Akateeminen Karjala-Seura (AKS). Se vaikutti Suomessa vuosina 1922–1944 opiskelijoiden ja akateemisen eliitin muodostamana järjestönä.

AKS:n tavoitteena oli alun perin Itä-Karjalasta Suomeen tulleiden avustaminen ja sittemmin myös yleisesti heimoyhteyden, kansallisuustunteen ja maanpuolustustahdon vahvistaminen. Sen piirissä kannatettiin laajalti aitoa suomalaisuutta ja Suur-Suomi-aatetta.

AKS oli myös ruotsalaisuuden ja kaksikielisuuden vastustaja Suomessa ja näin ollen yksi nykyisten kaksikielisuuden vastustajien edelläkävijöistä. AKS oli myös esimerkki siitä, ettei akateeminen sivistys pelasta ketään fasistisilta ideoilta.

Toinen merkittävä fasistinen uranuurtaja Suomessa oli Lapuan liike (1929–1932). Se oli antikommunistinen kansanliike, joka ei alun perin ollut fasistinen. Lapuan liike radikalisoitui nopeasti ja muuttui nopeasti yhä fasistisemmaksi. Heidän kritiikkinsä kohteena ei ollut ainoastaan vasemmisto, vaan myös liberaali demokratia.

Lapuan liike perusti vuonna 1930 viralliseksi organisaatiokseen Suomen Lukon, jota johti lapualainen maanviljelijä **Vihtori Kosola**. Henrik Arnstad toteaa, että **Carl Gustaf Mannerheim** oli aivan liian yläluokkatietoinen ollakseen virallisesti yhteydessä rahvaanomaiseen Lapuan liikkeeseen. Hän kuitenkin sympatisoi liikkeen isänmaallisuutta. Lapuan liike oli pääasiassa väkivaltainen aktivistiliike, joka oli tunnettu kommunisteihin ja muihin vasemmistolaisiin kohdistuvista ”muilutuksistaan”.

Fasismi ei jäänyt sotien jalkoihin, vaan on valitettavasti palannut eurooppalaiseen ja myös suomalaiseen politiikkaan. Huolestuttavaa nykyisessä tilanteessa on se, miten maahanmuuttovastaisuus on levinnyt myös muihin puolueisiin, mediaan ja yleiseen puhetapaan yhteiskunnassamme.

Henrik Arnstad korostaa sitä voimaa, jolla populistiset ja uusfasistiset puolueet ovat vallanneet alaa Euroopassa. Fasismi etenee nyt sellaisella vauhdilla, että siitä on syytä olla huolissaan.

Äänestysprosentit eri maissa vaihtelevat, mutta ruotsidemokraatit, tanskalainen kansanpuolue, perussuomalaiset ja Norjan edistyspuolue ovat tänään merkittävä osa pohjoismaiden parlamentaarista päätöksentekoa. Arnstadin mielestä on sen vuoksi olemassa riski, että lähestymme fasistista vuosisataa. Populistiset ja fasistiset ideat eivät ole koskaan aikaisemmin olleet niin suosittuja Pohjoismaissa kuin tänään.

Mitä meidän tulee tehdä? Tänä kesänä olemme alkaneet avoimemmin keskustella rasismista ja fasismista sen sijaan, että jatkaisimme erilaisten kiertoilmausten käyttöä. On merkittävää, että fasistiteeman ulostulo valtavirtamediassa kesti näin kauan.

Tarvitsemme rohkeampaa keskustelukulttuuria ja rauhanomaista protestikulttuuria. Tarvitsemme myös poliittista toivoa ja innostusta tulevaan. Se on välttämätöntä, sillä muuten Arnstadin ennustus fasismin aikakaudesta saatetaan toteutua. Sitä kukaan meistä ei voi toivoa. **Y**

OZAN YANAR

Kirjoittaja on vihreiden kansanedustaja.
Kuva: Mikko Kauppinen.

SUOMEN ON KATSOTTAVA TULEVAISUUTEEN

SUOMI ELÄÄ pitkittyneessä taantumassa. Hallitus ajaa laajoja leikkauksia ja väittää niin sanottua yhteiskuntasopimusta välttämättömäksi. Sen peruspilareihin olisi kuulunut muun muassa työajan pidennys. Valitettava tosiasia on, ettei Suomea näin saada kestävästi nousuun.

Hallituksen ratkaisuihin ja niiden lähtökohdissa on useita ongelmia, joita asiantuntijat ovat kritisoineet laajasti. Esimerkiksi työajan pidennyksen ajatuksena on pääasiassa teollisuusalojen kilpailukykyä parantaminen ja vientin kasvattaminen.

Talouspolitiikan arviointineuvoston puheenjohtaja **Roope Uusitalo** on sanonut, ettei työajan pidentämisen vaikutuksia vientiin ole tutkittu tarpeeksi. Aalto-yliopiston taloustieteen professori **Matti Pohjolan** mukaan on myös mahdollista, ettei vientiä saada sillä nousemaan. Vihreiden **Osmo Soininvaara** on todennut, että työajan lisääminen saattaa lisätä kokonaistyöttömyyttä.

Kasvunäkymät
pelkällä
leikkaamisella
ovat heikot ja
suurien äkillisten
leikkausten
seuraukset
arvaamattomat.

TYÖAJAN PIDENTÄMINEN voi aiheuttaa tilanteen, jossa palvelualoilla ryhdytään palkkaamaan vähemmän väkeä. Henkilöstö tekee pidempiä vuoroja samalla palkalla. Teollisuusaloillakin työajan pidennys saattaa haitata tehokkuutta, sillä lisätyöajan vaikutus tuotantoon voi jäädä heikoksi.

On kyseenalaista tehdä uudistusta, joka todennäköisesti aiheuttaa työpaikan menetyksiä palvelusektorilla mutta jolla ei välttämättä ole mitään näkyvää vaikutusta vientiteollisuusyritysten kilpailukykyyn. On huomioitavaa, että Suomen vientisektorin pitkäaikainen menestys tulee maailmanmarkkinoilla kaupaksi käyvien uusien tuotteiden ja ratkaisuiden innovoimisesta.

Suomalaiset vientituotteet ja -palvelut voivat siis halvimman sijaan olla ainutlaatuisia, laadukkaita ja moderneja. Ne voivat olla valikoimaltaan laajoja ja uudistuvia. Kestävästi kilpailukykyinen vienti syntyy jatkuvalla kehityksellä, tutkimuksella, koulutuksella ja innovaatioilla niin tuotannossa ja johtamisessa kuin myynnissä ja markkinoinnissa.

Hallitus on liian keskittynyt teollisuuteen ja vientiin. Teollisuuden osuus bruttoarvonlisäyksestä on jo useampana vuonna jäänyt alle 17 prosenttiin. Alkutuotannon ja jalostuksen vähentyessä palveluiden osuus on pysyvässä nousussa. Jo useamman vuoden ajan palvelut ovat muodostaneet yli 70 prosenttia bruttoarvonlisäyksestä. Palvelusektorilla on valtaosa suomalaisista työpaikoista.

Palvelualojen tärkeys ja potentiaali tulisi vihdoin tunnustaa. Tilastokeskuksen mukaan palveluiden ulkomaankauppa on alkuvuonna ollut ylijäämäistä erityisesti tietotekniikkapalveluiden ansiosta. Palvelualojen liikevaihto jatkaa kasvuaan. Nopeinta palvelualojen kasvu on informaation ja viestinnän aloilla. Nämä alat eivät toimi samoilla ehdoilla kuin perinteinen teollisuus.

Palvelualat ovat erityisen riippuvaisia kotimaisesta kysynnästä. Siihen talous- ja työmarkkinakeskusteluissa ei selvästi ole haluttu kiinnittää huomiota. Esimerkiksi Suomen Pankin mukaan pitkittyneen taantuman taustalla on kuitenkin yhä enemmän kotimaisia tekijöitä.

Kansainvälinen tilanne on jatkuvasti epävarma monellakin tasolla. Siksi Suomessa tulisi panostaa viennin lisäksi kotimaiseen kysyntään.

HALLITUS LEIKKAA lähes joka puolelta tarpeettoman nopeasti. Kasvunäkymät pelkällä leikkaamisella ovat heikot ja suurien äkillisten leikkausten seuraukset arvaamattomat.

Liian suurten säästöjen ja työajan lisäämisen sijaan tulisi kiinnittää huomiota kotimarkkinoiden toimintaan ja työtä lisääviin, kotimarkkinoita elvyttäviin ja tuottavuutta kasvattaviin tulevaisuuden investointeihin. Esimerkkinä voi mainita kotimaiseen uusiutuvan energian sekä luovan asunto- ja korjausrakentamisen.

Jos Suomi haluaa kestävästi mukaan maailmanmarkkinoille ja nousta pysyvästi taantumasta, meidän on saatava kaikkien kansalaisten ja maahantulijoiden koko potentiaali käyttöön. Potentiaalia hukataan joka kerta, kun toimeentulon menettämisen pelossa kieltäydytään työstä, pelätään etsiä sitä tai tukahdutetaan oman yrityksen unelma.

Lama-aikana toimiva ja joustava sosiaaliturva on äärimmäisen tärkeä sekä talouden että inhimillisyyden näkökulmasta. Sosiaaliturvan yksinkertaistaminen ja kannustinloukkojen purkaminen tulisi aloittaa välittömästi. Esimerkiksi perustulokokeilu pitäisi käynnistää ja pienyritystien sosiaaliturva varmistaa.

Päästäkseen kasvun uralle Suomi tarvitsee tulevaisuuteen katsovia, joustavia ja monipuolisia työmarkkinoita, toimivia kotimarkkinoita sekä jatkuvaa kehitystä. Pitkäaikainen nousu voidaan saada aikaan vain panostamalla koulutukseen, työntekijöiden vapauksiin ja oikeuksiin, viennin ohella myös palveluihin ja kotimaiseen kysyntään sekä perusturvaan. **Y**

PALA HISTORIAA

Ytimen kirjoittajat ovat puuttuneet ajankohtaisiin aiheisiin aiemminkin.

Kuka päättää Suomen kilpailukyvystä?

"KILPAILUKYVYN vaatimuksissa on kyse sen määrittelemisestä, keitä ovat 'me'. On kyse [--] joidenkin yksilöiden ja ryhmien kyvystä esittää omat erityisetunsa yleisinä etuina."

Pauli Kettunen totesi näin artikkelissaan Kilpailukyvyyn pakkovalta ja lumovoima, joka julkaistiin *Ydin*-lehdessä 1/1997. Kettusen artikkeli käsittelee laajasti yhteiskunnan ja kansantalouden käsittämistä Pohjoismaissa sekä näiden käsitysten muuttumista globalisaation maailmassa.

Kettusen viittaa tutkijoihin, joiden mukaan "Suomessa kansantaloutta on totuttu katsomaan valtiontalouden tilan kannalta, kun taas Ruotsissa valtiontalous on ajateltu kansantalouden välineeksi."

Globalisaation myötä 1980-luvulta lähtien kilpailukykyä koskeva puhetapa Kettusen mukaan on muuttunut.

"Esillä ei olekaan enää vain 'meidän yritystemme' kilpailukyky, vaan myös toisella tavoin

'meidän' kilpailukykyimme, meidän kykyimme tehdä itsemme ja olosuhteemme houkutteleviksi niiden edessä, jotka vertaavat kansallisia olosuhteita ylikansallisesta perspektiivistä ja tekevät siitä pohjalta päätöksensä rahavirroista, sijoituksista ja tuotannon ja työpaikkojen sijainnista."Y

Rasismia eduskunnassa

"RASISTINEN väkivalta ja muut suvaitsemattomuuden ilmauk-

set näyttävät nostavan Suomesakin päätään. **[Raimo] Ilaskiven** ja **[Sulo] Aittoniemen** tapaiset populistiset rasisminviljelijät ovat skinejäkin varallisempia maahanmuuttajien vastaisten näkemysten ja asenteiden levittämässä. Heillä on asema, jota he käyttävät häikäilemättömästi hyväkseen."

Sirpa Puhakka kirjoitti poliittikkojen rasisistisista puheista kolumnissaan Rasismien suurlähettiläät, joka julkaistiin *Ydin*-lehdessä 2/1998. Puhakka toivoi, etteivät suomalaiset seuraisi muun Euroopan perässä ja äänessä rasistisia ehdokkaita seuraavan vuoden eduskuntavaaleissa.

"Meillä ei tulisi sietää populistipoliitikkoja, jotka lähtevät lietsomaan mielialoja maahanmuuttajia vastaan."

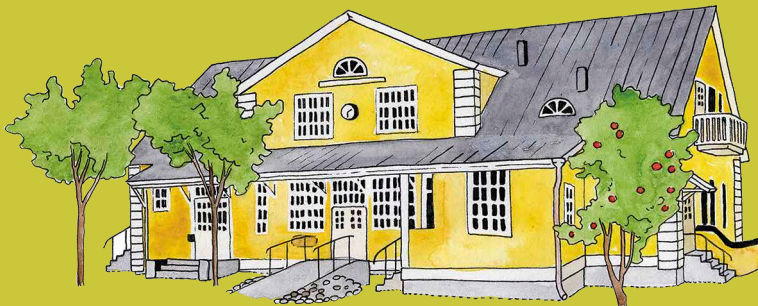
Puhakan mukaan poliitikot tarvitsivat mediaa rasististen kantojensa levittämiseen.

"Erityisen houkuttelevaa rasismilla mässäily on iltapäivälehdille, joiden menestys perustuu irtonumeromyyntiin. Kilpailu lukijoista houkuttaa raflaaviin otsikoihin."Y

Oikaisu

Ydin-lehden numeron 2/2015 *Pala historiaa* -jutun kuvassa olivat tietenkin **Johannes Virolainen** ja **Kalevi Sorsa**.

Kutsu Ytimen lukijoille

Pitkä matka Kannakselta Pasilaan – Rauhanaseman 100-vuotisjuhla

9.10. avoimet ovet klo 11 alkaen Rauhanasemalla, jossa voi mm. tutustua kuviin aseman elämästä 100 vuoden ajalta. Ytimen tilaajat ja lukijat ovat myös kutsuttuja juhlaillamiin samana päivänä klo 16.30 alkaen. Talon historiasta kertomassa Ilkka Taipale, talon tulevasta paikasta modernin Keski-Pasilan kainalossa visioi apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauri ja runoja lausuu Jessica Calonius. Musiikista vastaa Junasta jääneet –yhtye ikivihreillä juna- ja matkustuaiheilla kappaleilla.

Tarjoilun takia pyydämme ilmoittautumista: rauhanliitto@rauhanliitto.fi
RAUHANASEMA, Veturitori 3, Helsinki

Rauhansarjakuvakirja

Sadankomitea julkaisee kansainvälisenä väkivallattomuuden ja Gandhi-päivänä 2.10. **RAUHAN TIELLÄ – ANTIMILITARISTISEN SARJAKUVA-ANTOLOGIAN.**

Kirjan tekijöinä on joukko suomalaisia sarjakuvataiteilijoita, muun muassa Sarjakuva-Finlandialla palkittu Tiitu Takalo. Sarjakuvat vaihtelevat yhtäjaksoisista tarinoista yksittäisten kuvien sarjoihin, samoin myös toteutustavat vaihtelevat tekijän mukaan. Sarjakuvien tyylien ja teemojen monimuotoisuus tekee lukukokemuksesta varmasti yllättävän.

Kirjaa voi tilata Sadankomitean toimistolta
ja Rauhanaseman verkkokaupasta!

www.sadankomitea.fi | rauhanasema.fi

E841

Posti Green

Vastuuta vauvasta vaariin

Taloudellinen ja sosiaalinen vastuu sekä vastuu ympäristöstä ovat osa Osuuskunta Tradekan toimintaa. Kannamme vastuuta vauvasta vaariin ja tuemme mm. Uusi Lastensairaala 2017-projektia, eri nuorisojärjestöjä sekä omaishoitajien ja ikääntyvien ihmisten loma- ja virkistystoimintaa.

Cumulus • Rantasipi • Crowne Plaza Helsinki • Hotelli Seurahuone Helsinki
• Hotel Indigo Helsinki -Boulevard • Holiday Inn
• Burger King • Grillsson • HelmiSimpukka • Huviretki • Mario • Martina
• O'Learys • Rax Buffet • Restel Tapahtumaravintolat

Lue lisää yhteiskuntavastuustamme www.tradeka.fi

